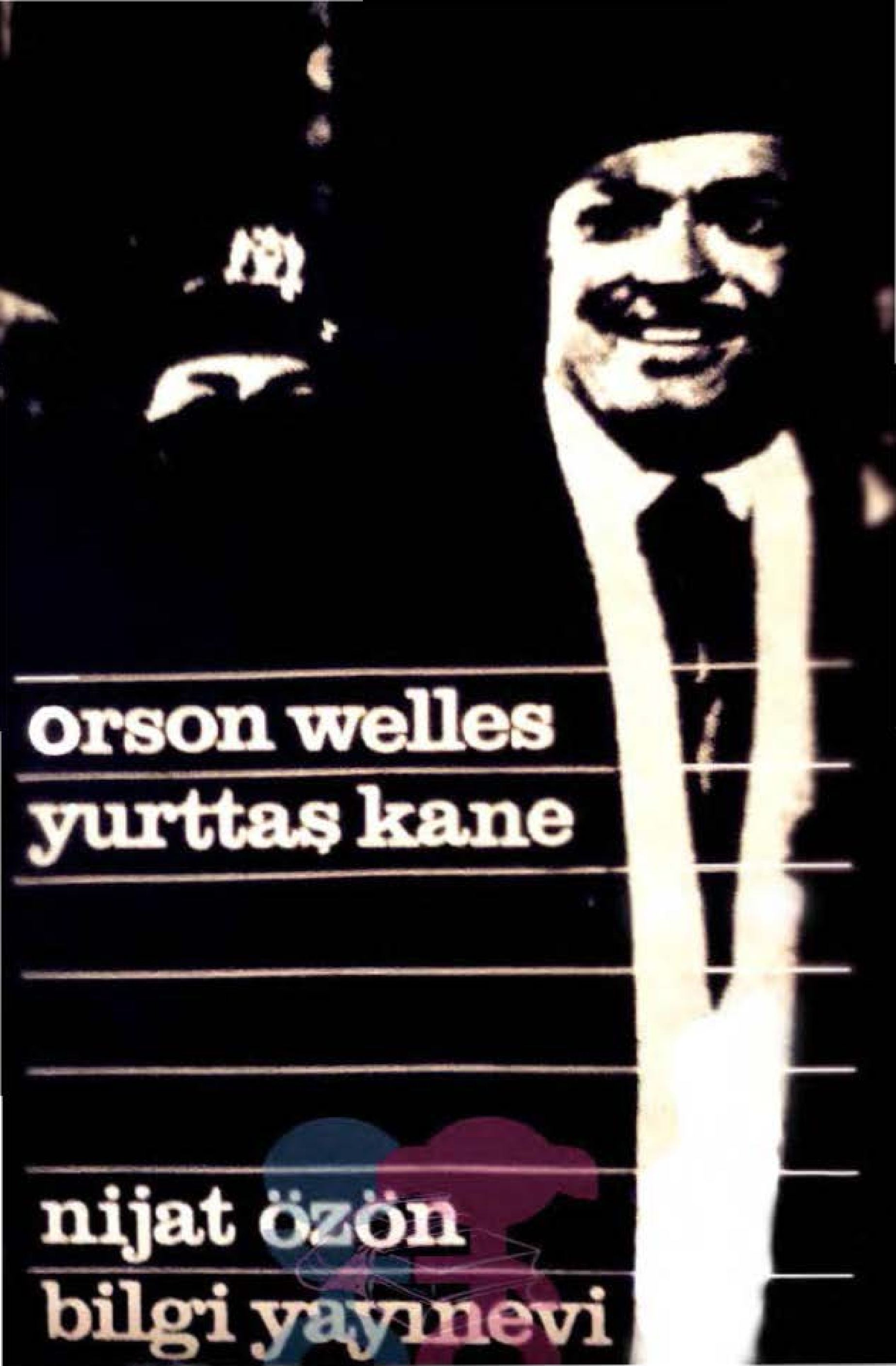

orson welles
yurttaş kane
nijat özön
bilgi yayınevi

Orson Welles
Yurttaş Kane

Türkçesi: Nijat Özön

Bilgi Yayınevi

Kapak Düzeni: Ozan SAĞDIÇ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1965

ORSON WELLES VE "YURTTAŞ KANE"

Orson Welles'in sinemacılık hayatının başlangıcı çok kez bir göktaşına benzetilmiştir : Hiç beklenmedik bir anda ortaya çıkıp göz kamaştıran bir göktaşı. Welles için en çok kullanılan deyimlerden biri de "harika çocuk"tur. Üstelik çok kez yapılanın aksine bu deyim Welles için hiç bir alay, istihza kokusu taşımadan kullanılmıştır. Welles konusundaki her iki benzetmenin sağlam nedenleri vardır : Welles 1940 ta *Yurttaş Kane*'i çevirmeğe başladığı vakit 25 yaşında bir delikanlıydı, daha önce, seyircilik dışında, sinemayla hiç bir ilişkisi olmamıştı. Buna rağmen sinema tecrübesinden tamamiyle yoksun bu 25 yaşındaki delikanlının ilk filmi, sinema anlatımında yeni bir çığır açan, devrim yapan, kendinden sonraki çalışmaları büyük ölçüde etkileyen bir güç taşıyordu. Tarihin en kanlı savaşı en kızgın anlarını yaşamasına, uluslararası sinema alışverişinin duraklamasına rağmen *Yurttaş Kane*'in piyasaya çıktığı 1941 yılı sinemada bir "Welles yılı" ydı. Savaş sona erip dünya filim pazarlarının açılması sonunda *Yurttaş Kane*'in Avrupa'ya ulaşması, 1946 yılında yeniden bir "Welles olayı"na yol açtı. *Yurttaş Kane*'in, klasik yapıtların aşınmıyan, yıpranmıyan sağlamlığını taşıdığı, öneminin azalmak söyle dursun her yıl biraz daha artmakta olduğu da, bütün sinema tarihinin en iyi filimleri arasında 1958 de dokuzuncu, 1962 de birinci sırayı almasıyla ortaya çıkıyordu. Oysa bu yapıt, bir daha tekrarlıyalım, sinema tecrübesinden yoksun, 25 yaşında bir gencin elinden çıkmıştı.

Welles'in "harika çocuk" luğuna gelince bu, sinema alanını da aşıyordu. 1939 da Hollywood'a ilk kez ayak bastığında, 24 yaşındaki bu delikanlı Amerikan tiyatro ve radyosunun en ünlü sanatçılarından biriydi ve geride ta çocukluğundan bu yana uzanan bir sürü "harika çocuk" nitelikleri sıralanmaktaydı.

Ruhbilimcileri şaşırtan çocuk

6 Mayıs 1915 te Wisconsin eyaletinin Kenosha şehrinde doğan Welles iki yaşındayken yetişkin bir insan gibi konuşuyor, üç yaşında durmaksızın okuyor, beş yaşında Shakespeare'in oyunlarını yutarcasına bitiriyor, vasisi Dr. Maurice Bernstein'ın armağan ettiği bir kukla takımıyla *Kral Lear*'i tek başına oynuyor, Shakespeare'in birçok oyununu ezbere biliyordu. 9 yaşında babasıyla çıktığı gezide dünyanın dörtte üçünü dolaşan küçük Welles, bu arada resim yapmağı öğreniyor, ünlü büyücü Houdini'den illüzyonizm dersi alıyordu. On yaşındayken Wisconsin gazetelerinden biri "Karikatürcü, oyuncu, şair ve sadece on yaşında" başlıklı bir yazıyla Welles'i hemşerilerine tanıtıyordu. Yine aynı yıl bir ruhbilimciler topluluğu, resimden tiyatroya, illüzyonizmden karikatüre kadar değişik alanlarda şaşırtıcı başarı gösteren ama bir çıkarma yapmasını beceremiyen bu "harika çocuk" üzerinde incelemelere girişiyor ve işin içinden çıkamıyordu.

Welles 13 yaşındayken, okuduğu kolejde bir tiyatro topluluğu kuruyor, 15 indeyken Shakespeare'in tarihî konulu sekiz oyunundan tek bir oyun meydana getirip sahneye koyuyor, aynı yıl *Julius Caesar*'ın sahneye konuşu için "Chicago Tiyatrocular Derneği" nin ödülünü kazanıyordu. 16 yaşıdayken İrlanda'ya geziye giden genç Welles kendini "New York Theatre Guild" in ünlü oyuncularından biri diye tanıtarak dünyanın en tanınmış tiyatro topluluklarından biri sayılan "Gate Theatre" da kendisine iş buluyor ve Feuchwanger'in "Yahudi Süss" oyununda 80 yaşındaki dük Alexander Wurtemberg'i canlandırıyordu*.

Tiyatrodan radyoya

Beş yaşından beri Shakespeare'in hayranı olan Welles 18 yaşındayken, kolejden öğretmeni olan Roger Hill'le birlikte Shakespeare'in bütün oyunlarını bir araya getiriyor ve Welles'in resimleriyle süslü olan *Herkes için Shakespeare* adındaki bu baskı özellikle Amerikan kolejlerinde büyük rağbet görerek 90.000 satıyordu. 19 yaşındayken Amerika'nın en

* *Welles'in fizik yapısı da, görünüşü de, giyinişi de hem Gate yöneticilerini kandırmağa hem de yaşlı adam rollerine çıkmağa elverişliydi.* 15 *yaşındaki bu çocuk* 1,85 *boyunda iri yarı bir insandı, üstelik bir püro tiryakisi ve kocaman fötr şapkalar meraklısıydı.*

tanınmış tiyatro topluluklarından biri olan Katherine Cornell topluluğuna girip bütün Amerika'yı dolaşan Welles, aynı yıl radyoda da çalışmağa başlıyor, 20 yaşındayken John Houseman'la birlikte kendi tiyatrosu olan "Phoenix Theatre" topluluğunu meydana getiriyordu. 21 yaşındayken yine Houseman'la birlikte "Federal Theatre" ı kurmak için Roosevelt hükümetinden ödenek alıyor, 1936 da hepsi zenci oyunculardan meydana gelen bir toplulukla sahneye koyduğu *Macbeth* yılın en önemli tiyatro olaylarından biri sayılıyordu. 22 yaşında yine Houseman'la birlikte yeni bir tiyatro topluluğu olan "The Mercury Theatre" ı kuruyor, ilk temsil olarak *Julius Caesar*'ı çağdaş, günlük giysilerle sahneye koyuyor, kendisinin canlandırdığı siyah, eski pardesülü, kenarları bozuk fötr şapkalı, barışçı, özgürlük düşkünü Brutus tipiyle bir kez daha günün adamı oluyordu. Topluluk ertesi yıl radyoda da "The Mercury Theatre on the Air" adıyla temsiller veriyordu. Böylece, Welles, kendisinin sinemaya geçmesine yol açan dönüm noktasına vardığı vakit, başkalarının bir ömür boyuna sığdıramadığı işleri çeyrek yüzyıldan daha kısa zamana sığdırmıştı. Sinemacılığa da başladıktan sonra başından geçen bir olay sırasında Welles bunları şöyle sıralamak fırsatını buluyordu : Bir gün küçük bir Amerikan şehrine konferans vermek için gider, fakat müthiş bir tipiyle karşılaşır, salonda ancak bir avuç dinleyici vardır, üstelik kimse de çıkıp Welles'i dinleyicilere takdim etmez, bunun üzerine Welles bunu da üzerine alıp konuşmasına şöyle başlar : "Bayanlar, baylar. Biraz kendimden bahsedeceğim. Broadway'de oyunlar sahneye koyarım, aynı zamanda bu oyunları yönetirim, sahneye de çıkarım. Senaryo yazarım, filim çeviririm, aynı zamanda filimlerde oynarım. Radyo için oyunlar yazar, bu oyunları yönetir, temsile katılırım. Keman, piyano çalarım. Resim ve karikatür yaparım, kitap yayımlarım. Hem romancı hem illüzyonistim." Bunun ardından bir avuç dinleyicisini süzdükten sonra konuşmasını şöyle bağlar : "Benim bu kadar kalabalık, sizinse bu kadar tenha oluşunuz ne tuhaf, değil mi?".

Welles Amerika'yı korkutuyor

Welles'in ününü tiyatro çevresinin dışına çıkarıp bir gecede bütün Amerika'ya yayan, aynı zamanda sinemaya geç-

mesini sağlıyan olay "The Mercury Theatre" topluluğunun radyodaki bir temsili oldu. Temsil, 30 Ekim 1938 pazar günü saat 20:00 de "CBS" spikerinin "Columbia Broadcasting System ve ona bağlı kolları, Orson Welles yönetimindeki 'The Mercury Theatre on the Air'i H. G. Wells'in *Dünyalar Savaşı*' nda sunar" şeklindeki zararsız anonsuyla başladı, ama birkaç dakika sonra bütün Amerika'yı ayağa kaldıran, milyonlarca insanı korku içinde sokaklara döken bir yayın halini aldı. Oysa Welles'in yaptığı H. G. Wells'in Merih ile Dünya gezegeni arasındaki savaşı, Merihlilerin Dünya'yı istilâsını anlatan hayalî romanını gerçekçi bir tutumla radyofonik temsil haline sokmaktan başka bir şey değildi. Welles, romandaki hayalî yer adlarını Birleşik Amerika'daki yer adlarıyla değiştirmiş, gerçekte bir Merihliler istilâsı olsa radyocular nasıl davranacaklarsa bu radyofonik temsile de o havayı vermişti : Piyes, basit bir hava raporuyla başlıyor, arkasından New York'taki bir otelden naklen dans müziği yayını yapılacağı bildiriliyor, dans müziği yayını devam ederken yayın birdenbire kesilip bir flaş haber veriliyordu : Bir profesör Merih'te birtakım gaz patlamaları görmüştü. Biraz sonra ikinci bir flaş geliyordu : New Jersey yakınlarına bir göktaşı düşmüştü. Sonra her biri öbüründen korkunç haberler birbirini izliyor, nihayet âni, soluk kesici bir sessizlikten sonra spiker bütün dinleyicilerin kanını donduran cümlelerine başlıyordu : "Sayın dinleyiciler, size çok vahim bir haber vereceğiz. İnanılmaz gibi görünmekle birlikte, bu gece New Jersey'e inen acayip yaratıkların, Merih gezegeninden gelmekte olan bir ordunun öncüleri oldukları anlaşılmıştır. Şimdi mikrofonumuzu Washington'a bağlıyoruz. İçişleri Bakanı sizlere hitap edecektir." Bunu İçişleri Bakanı'nın kuru, resmî bir ifadeyle, Amerika'ya inen Merihlilerin ölüm ışınlarıyla Amerikalıları nasıl kütle halinde öldürdüklerini, yangınların nasıl her tarafı sardığını, binaların nasıl iskambil kâğıdı gibi yıkıldığını, şehirlerin nasıl birbiri ardından boşaldığını anlatan demeci izliyordu. Daha sonra cumhurbaşkanının sesini taklit eden bir oyuncu, Amerikan halkından paniğe kapılmamasını istiyordu. Oysa o sırada stüdyonun dışında olup bitenler için panik kelimesi pek hafif kalmaktaydı. Arada birkaç kez bunun bir radyo piyesinden başka birşey olmadığı bil-

dirilmesine rağmen, radyolarını geç açanlar, durumu başkalarından duyanlar tam bir korku isterisine kapılmışlardı. Bunda Münih bunalımının, Hitler'in Avrupa'da, Japonya'nın Uzakdoğu'da dünya barışını tehdit edişinin, her gün bir dünya savaşı ihtimalinden söz açılışının, dünyanın her yerinde sinirlerin tamamiyle gergin oluşunun da etkisi vardı. Milyonlarca Amerikalı dünyanın sonu geldiğini sanarak şaşkın bir durumda oraya buraya koşuşmaktaydı. Sokaklar birdendire otomobillerine binerek kaçmak istiyen ailelerle dolmuştu. Telefonlar durmaksızın çalıyor, hastaneler sürekli yardım istekleriyle karşılaşıyor, polis karakolları, kliseler korunmak, dua etmek istiyen insanlarla doluyordu. New York'un büyük bir kısmı boşalmıştı. Newark, New Jersey'de paniğe kapılan halk bir zehirli gaz baskınına uğradığını sanarak başlarına ıslak havlular sarmış sokaklarda kaçışmaktaydı. İtfaiye istasyonları, hastaneler gaz maskesi istiyenlerin hücumuna uğramıştı. Bazı yerlerde halk tepelere, dağlara sığınıyor, birçoğu geceyi açıkta, çadırlarda geçirmeğe hazırlanıyordu. Telâş arasında düşüp kollarını bacaklarını kıranların, vakitsiz doğum yapanların, Merihlilerin eline düşmektense intihara kalkışanların haddi hesabı yoktu. Bütün bunlardan haberi olmayan Welles ile arkadaşları, polisin iki defa stüdyonun camlı yerinden yaptıkları uyarmalara rağmen piyesi sonuna kadar temsil ettiler. Ondan sonra da ertesi gün öğleye kadar "CBS" in bütün kolları her on dakikada bir halka bunun sadece radyofonik bir temsil olduğunu tekrarlamak zorunda kaldı ve halk ancak aradan 24 saat geçtikten sonra yatıştı*. Korku geçtikten sonra da, bunun yerini aptal yerine konmanın kızgınlığı aldı. "CBS" ve Welles her yandan protesto ve tazminat istekleriyle karşılaştılar.

** Welles'in sebep olduğu panik, toplumbilimcilerin işine yaradı. Princeton Üniversitesi, o gün birçok toplumbilimcinin bir paniği meydana geldiği sırada yaptıkları incelemeleri "toplumbilimcilerin bugün ellerinde olan bütün araştırma araçlarını uyguladıkları ilk çağdaş panik" diye niteliyerek bir kitap halinde yayımladı. Araştırma paniğe kapılan insanların durumunu iyice açığa vurmaktaydı. Meselâ o gece birçok Amerikalı Merihlilerle karşılaştıklarını iddia etmekteydiler; birçok New Yorklu göktaşlarının kıvılcımlar saçarak düştüğünü görmüştü. Panik sırasında kaçan biri Merih'ten gelen bir uzay gemisinin yere indiğini, içinden çıkan birçok yaratığın yeryüzüne dağıldığını söylemekteydi. Kocasıyla birlikte panayırdan dönmekte olan bir kadın da, radyo yayınını dinlediği vakit kocasına "Ben zaten böyle olacağını biliyordum, panayıra gideceğimize kiliseye gitmeliydik bugün" diyordu.*

Benzeri olmıyan sözleşme

Dünyalar savaşı Hollywood'un dikkatini Welles'in üzerine topladı; tiyatro ve radyonun bu "yaramaz çocuğu" nu sinemaya çekmek için birbiri ardından teklifler yağdı. Aşağı yukarı bir yıl süren görüşmelerden sonra Welles en sonunda "RKO Radio Pictures" yapımeviyle anlaştı. "RKO" nun başında o sıralarda ileri görüşlü, aydın bir kişi olan George Schaefer bulunuyordu. Schaefer hem "RKO" nun hem de Hollywood'un bir silkinişe muhtaç olduğu görüşündeydi. Ona göre Welles, bunun için gerekli "taze kan" ı sağlıyacaklardan biriydi. Sinemayla yakın bir ilişkisi olmayan Welles ise bu konuda çok isteksizdi; Hollywood'ta kısa bir süre kalıp tiyatro tasarılarını gerçekleştirmeye yarıyacak parayı kazanmaktan başka bir şey düşünmüyordu. Oysa sonuç bambaşka oldu. Welles altı ay için gitmeği tasarladığı Hollywood'ta altı yıl kaldı, sinemaya derinden bağlandı ve Hollywood'a benzeri olmıyan bir sözleşmeyle ayak bastı. Sözleşmeye göre Welles yılda en az bir filim çevirecekti; bu filimlerin yapımcılık, yönetmenlik, senaryoculuk, oyunculuğundan birini, birkaçını ya da hepsini üzerine alabilecekti. Her filim için kendisine 150.000 dolar avans verilecek, ayrıca herfilmin brüt kazancının % 25 ini alacaktı. Çevireceği filimlerin konularını, oyuncularını seçmekte Welles serbest kalacaktı. Ayrıca filimlerin çevrilişi sırasında hiç kimse kendisine karışmıyacak, hatta filimler tamamlanmadan önce Welles'ten başka kimse bunları seyredemiyecekti. Welles bu sözleşmeyi sağlıyabilmenin sırrını şöyle açıklamaktaydı : "Hollywood'a gitmeyi sahiden istemiyorsanız, Hollywood'a gitmek sahiden aklınızın köşesinden geçmiyorsa —ki Hollywood'un hiç olmazsa eski, altın günlerinde durum böyleydi— o vakit pazarlık gittikçe lehinizde gelişir. Bana gelelim : Benim istediğim para değildi, ben yetki istiyordum. Onun için, peşimi bırakırlar umuduyla imkânsızı istedim, bir yıllık görüşmeler sonunda da istediğimi elde ettim. Doğrusu sinemaya meslek olarak bağlı değildim, filimlere karşı sevgim ancak çalışmaya koyulduktan sonra başladı."

Welles Hollywood'ta

Welles'in elindeki sözleşme, değil sinema alanında hiç tecrübesi olmıyan bir delikanlının, Hollywood'un yıllanmış,

emektar sanatçılarının bile rüyada görse inanmıyacakları çeşitten bir belgeydi, bundan dolayı da Welles Hollywood'a daha ilk ayak bastığı günden başlıyarak çevresinde bir kıskançlık ve düşmanlık havasının doğduğunu gördü. Hollywood'un yerlileri, *Five Kings* piyesindeki sakalıyla şehirlerine gelen bu 24 yaşındaki "ne idüğü belirsiz" gence kendilerinin hiç bir vakit elde edemedikleri "açık bono" nun verilmesini affedemiyorlardı. Welles için alaylı türküler söyleniyor, RKO'nun Welles için verdiği ziyafet boykot ediliyor, gazetelere Welles'in Hollywood'tan defolup gitmesini istiyen ilânlar vermek üzere harekete geçiliyordu. Ama Welles için üzücü olan bunlar değil, aylar geçtiği halde sinema tasarılarının bir türlü gerçekleşememesiydi. Welles ilk olarak Joseph Conrad'ın *Heart of Darkness (Karanlığın kalbi)* adlı romanından bir uyarlama hazırlamıştı. Filmin çevrilmesine 1939 ekiminde başlanacak, 1 milyon dolar harcanacaktı. Ancak, Avrupa'da savaşın patlaması Hollywood'un denizaşırı ülkelerdeki pazarlarından çoğunu kapayınca "RKO" telâşlandı ve filmin giderinde indirim yapınağa kalkıştı. Bundan başka Welles'in filminde oynatmağı tasarladığı Avusturyalı yıldız Dita Parlo, savaşla birlikte Fransa'da enterne edilmişti. Hepsinden önemlisi, "RKO" cular senaryoyu "bugün için çok deneysel" bulmuşlardı. Bundan dolayı *Karanlığın kalbi* tasarısı bir yana bırakıldı. Schaefer, Welles'i daha "alışılmış" yapıda bir filim çevirmeğe kandırmak için çalıştı; daha önce uyarlama hakkını aldıkları bir polis romanını, İngiliz şairi Cecil Day Lewis'in "Nicholas Blake" takma adıyla yayımladığı *The Smiler with a Knife (Bıçaklı gülücü)* yü çevirmesini önerdi. Welles buna karşı başka bir önermede bulundu : RKO, *Karanlığın kalbi*'ni ilk tasarlandığı gibi çevirmesine izin verirse *Bıçaklı gülücü*'yü yapımcı, senaryocu, yönetmen, oyuncu olarak hiç bir ücret almadan çevirecekti. Schaefer RKO'culara bunu kabul ettirdi, fakat oyuncular konusunda anlaşmaya varılınayınca bundan da vazgeçildi. Welles sözleşmeyi imzalıyalı bir yıl olmuş fakat filim çevirmeye bir türlü başlıyamamıştı. Çoğunu Hollywood'ta çevireceği filimlerde oynatmak için birlikte getirdiği "Mercury" tiyatrosunun oyuncuları sabırsızlanmaktaydılar. Hollywood'un yerlileri ise sevinçlerini gizlemiyor-

lardı. Gerçekte bu bir yıl Welles için hiç de hoş geçmemişti ve 24 yaşındaki tecrübesiz delikanlının ilk çevirdiği filimler sinemada bir devrim yapabilmesinin sırrını taşımaktaydı : Welles senaryo çalışmalarından kalan bütün boş zamanını iki işe ayırmıştı : "RKO" nun gösterim odasına kapanıyor, sinemanın en iyi yapıtlarını, özellikle kendisinin ilgi duyduğu Capra, Lang, Clair, Hitchcock, Ford, Vidor... gibi yönetmenlerin filimlerini tekrar tekrar seyrediyordu. Yine vakit buldukça "RKO" stüdyolarını dolaşıyor; ışıkçısından kurgucusuna, görüntü yönetmeninden ses yönetmenine, dekorcusundan giysicisine kadar çeşitli sinemacıların çalışmalarını izliyor, onlarla konuşuyor, onları soru yağmuruna tutuyordu. Welles'in sinema alıcısı için bir çocuk sevinciyle söylediği "bir çocuğa verilecek en büyük elektrikli oyuncak" sözü bu zamandan kalmadır.

"Susun, bir deha çalışıyor!"

Welles, başkalarının romanlarından yaptığı uyarlama senaryoların çevrilememesi üzerine 1940 başlarında bir özgün (orijinal) senaryo yazmağa karar verdi. Yıllardan beri tiyatro çalışmalarına katılan arkadaşı Houseman'ı, bir de Hollywood'un tanınmış bir senaryocusu olan Herman J. Mankiewicz'i yanına alarak San Bernardine'deki bir dağ evine kapandı, on üç haftalık yoğun bir çalışma sonunda *Yurttaş Kane*'in senaryosunu hazırladı. *Yurttaş Kane*'in çevrilmesine 30 Temmuz 1940 günü başlandı. Filimdeki rollerden çoğu "Mercury" tiyatrosu oyuncularına verilmişti. Çevirim tam bir gizlilik içinde yapılıyordu : Filmin çevrildiği stüdyoya kimse sokulmuyordu, tek çevirim senaryosu Kane'in elindeydi, oyuncuların hepsi senaryonun ancak kendileriyle ilgili bölümünü biliyorlardı, bunu da açıklamamağa ant içmişlerdi. Kısacası Welles bir gazetenin yarı alayla attığı "Susun, bir deha çalışıyor!" başlığına uygun olarak işe başlamıştı. Bu durum ortaya bir sürü söylentinin, dedikodunun çıkmasına yol açtı, fakat kimse kesinlikle bir şey ileri süremiyordu.

Bomba patlıyor

Filmin çevrilmesi 23 Ekimde tamamlandı. Kurgu, seslendirme, müzik... gibi işlemler ise yıl sonuna kadar sürdü. 1941 ocağında filim RKO yöneticilerine gösterilmeğe hazır

durumdaydı. İşte "*Yurttaş Kane* bombası" bu sırada, yeni yılın başında patladı : *Yurttaş Kane* Amerika'nın ünlü basın kralı Hearst'in* özel hayatını anlatıyordu! Welles'i desteklemeğe hazırlanan pek az Hollywood'ludan biri olan Hearst gazetelerinin Hollywood muhabiri Louella Parsons, patronunun hayatının ele alındığı yolundaki söylentilere başlangıçta önem vermemişti; ama söylentiler yaygın bir şekil alınca durumu patronuna bildirdi. Hearst hemen bir "soruşturma" yapmasını Parsons'tan istedi. Parsons, "RKO" cularla konuşarak filmin kendisine özel olarak gösterilmesini istedi. İyi bir reklam kaynağı bulduğunu anlıyan Welles, bu acayip teklifi kabul etti. Parsons, yanında iki avukat ve Hearst'in şoförü olduğu halde filmi seyretti, filim biter bitmez kireç gibi bir yüzle yerinden fırlayıp hemen patronuna bir telgraf çekti**:

---

* *William Randolph Hearst (1863–1951): Amerikan basınının en önemli kişilerinden olan Hearst, 1850 de altına hücum sırasında zengin olan, bir aralık senatörlük yapan George Hearst'in oğludur. Babasının büyük servetine sahip olan W. R. Hearst, geçen yüzyılın sonlarına doğru bol resim, renkli magazin ilâvesi, büyük başlıklar, cinayet haberleri, sansasyonel haberler sayesinde basın alanında birdenbire parladı. Okuyucu kazanmak için bu arada tröstlere karşı savaş açtığı halde kendisi de büyük bir basın tröstü meydana getirdi. 28 gazete, 13 dergi, 18 milyon okuyucusu olan, "International News Service" adında bir de ajans kuran Hearst, bunun yanında haber filmi hazırlamak, hikâyeli filim çevirtmek, kitap çıkarmak, radyo istasyonları işletmek gibi değişik alanlara da el attı; Amerikan kamuoyunu, Amerikan iç ve dış siyasetini yöneltenlerden biri oldu. Elindeki bütün araçlarda hep demagojiye dayanan, savaşçı, gerici, Amerikan emperyalizm ve kapitalizminin çıkarlarını savunan bir siyaset izledi. Küba yüzünden Amerika'nın İspanya'ya savaş açmasını hazırlıyanların başında Hearst geliyordu. Cumhurbaşkanı McKinley'nin siyasetine şiddetle çattı ve "kötü kurumlardan ve kötü siyasetlerden ancak cinayetle kurtulunabiliniyorsa, cinayet işlenmelidir" cümlesinin yer aldığı baş yazısının yayımlanmasından az sonra McKinley öldürüldü, yerine geçen Başkan Theodore Roosevelt bu ölümde Hearst'in etkisi olduğunu açıkça söyledi. Hearst 1916 da Amerika'yı Japonya ile Meksika'ya —Hearst'in Meksika'da geniş toprakları vardı ve Meksika toprak reformu yapıyordu— karşı savaşa sokmak için olanca gücüyle çalıştıysa da bu kez başaramadı. Bu yüzden İlk Dünya Savaşı boyunca Amerikan İstihbarat Teşkilâtı'nın sürekli göz hapsinde bulunduruldu. Almanya'ya olan sempatisi yüzünden bir aralık Yüksek Mahkeme'ye çıkarılmak tehlikesiyle karşılaştı. 1929 iktisadi bunalımıyla sarsılır gibi oldu, bununla birlikte kamuoyunda hâlâ etkiliydi. Avrupa'da Mussolini, Hitler gibi diktatörleri destekliyordu. 1941–1950 arasında mali durumunu yeniden düzeltti, siyasi görüşlerinde ise hiçbir değişiklik olmadı. (Hearst ile Kane arasındaki benzerlik için ilerideki bölümlere bakınız).* ı

** *Louella Parsons ile Hearst arasındaki ilişkinin yalnız gazete sahibi ve gazeteci ilişkisi olmayıp bunun bir "suç ortaklığı" na dayandığı söylentisi vardır. Bu söylenti, esrarı bugüne kadar aydınlanmamış bir olaya dayanır: 1924 kasımında Hearst, Hollywood'un en ünlü kişilerini "Oneida" adlı yatında bir geziye davet etti. Misafirler ara-*

Yurttaş Kane Hearst'in özel hayatını ele almakla kalmıyor, üstelik bunu son derece kötüleyici bir kılıkta veriyordu *. Bunun üzerine Hearst "RKO" ya baş vurarak filmin piyasaya çıkarılmamasını istedi, aksi takdirde dâva açacağı tehdidinde bulundu. Schaefer, öbür "RKO" yöneticilerini Hearst'in bu isteğini geri çevirmeğe kandırdı; filim için çok geniş bir reklam kampanyası hazırlandı. Bunun üzerine Hearst'in bütün gazeteleri "RKO" yapımevini boykot ettiler, bu gazetelerde ne *Yurttaş Kane*'den ne de "RKO" nun öbür filimlerinden söz açılıyor ya da ilân kabul ediliyordu. Hearst, Hollywood'taki tanıdıkları yardımiyle de baskısını artırdı. Hollywood'lular Hearst'in baskısının yalnız "RKO" yu değil, bütün Hollywood'u da hedef tutacağından korkmıya başladılar. Bir aralık, Hollywood'un ileri gelen yapımcılarının aralarında para toplayıp *Yurttaş Kane*'in negatifini satın almak ve yok etmek düşüncesi bile öne sürüldü. Bu arada Welles'in ve filminin savunmasını, Parsons'un "ezelî ve ebedî rakibesi" Hedda Hopper aldı. Hollywood'u tam anlamıyla "haraca kesen" bu iki kadının birine dost ya da düşman olması, öbürünün "kendiliğinden" aksi tutumuna yol açardı. Hopper de yazıları, radyodaki konuşmalarıyla Welles'i savunmaya başladı. Welles ise Hearst basınınmın tutumunu alaya alıyor ve bir ziyafetteki konuşmasında "*Yurttaş Kane*'in çevresinde koparılan görültüler dindiği vakit William Randolph Hearst'in hayatını ele alan bir filim çevirmeği düşündüğünü" söylüyordu. Fakat "RKO" cular Welles kadar rahat değillerdi, bundan dolayı 14 Şubat 1941 olarak tespit edilen ilk oynatımı ertelediler. 12 Martta basına yapılacağı bildirilen oynatım da ertelenince Welles'in sabrı taştı; RKO Yönetim Kurulu'nun Schaefer'i

---

sında Charles Chaplin, William Hart, Seena Owen, Thomas H. Ince ... gibi kimseler vardı. 19 Kasım 1924 günü Hollywood'un kurucularından, Griffith ve Chaplin'le birlikte zamanın en büyük Amerikan sinemacısı sayılan Ince esrarengiz bir şekilde öldü. Ertesi gün yalnız Hearst 'in gazetelerinde ilk sayfada Ince'in "şiddetli bir hazımsızlık sebebiyle" öldüğü haberi yer alıyordu. Oysa söylentiye göre ölüm sebebi bambaşkaydı: Metresi Marion Davies'i Chaplin'den kıskanan Hearst karanlıkta Chaplin'e ateş ediyorum diye Ince'i vurmuştu. Bu olayın tanığı, Parsons'tan başkası değildi. Hearst, gazetelerinde "ömür boyunca muhabirlik" sağlıyarak Parsons'a sus payı vermişti.

* *Bu sahnenin, her halde Hearst'i büsbütün çileden çıkarmak için yakıştırılan son perdesi şudur: Dört kişiden yalnız Hearst'in şoförü kapıdan çıkarken Welles'e göz kırpmış ve "Çok esaslı bir filim çevirmişsiniz, B. Welles" demiş.*

azınlıkta ve çaresiz bıraktığını anlıyarak doğrudan doğruya harekete geçti, New York'ta bir basın toplantısı yaptı. Sözleşmeye göre, filmin tesliminden üç ay sonraya kadar gösterilmesi gerektiğini, bu yerine getirilmediği takdirde "RKO" yu sözleşmeyi çiğnemiş sayarak dâva açacağını bildiren Welles dedi ki :

"Seyircinin *Yurttaş Kane*'i görmesi gerektiğine inanıyorum. Filmin bir yana itilmesine seyirci kalmak, bana göre, bir yapımcı olarak seyircinin güvenini kötüye kullanmak olur. Şu anda *Yurttaş Kane*'i "RKO" dan satın alıp piyasaya sürebilecek malî güçteyim. "RKO" ile yaptığım sözleşmeye göre, filmin piyasaya sürülmesini istemek, sürülmediği takdirde de dâva açmak hakkım var. "RKO" *Yurttaş Kane*'i piyasaya sürmelidir, bunu yapmadığı takdirde gerekli işlemi yapması için avukatıma talimat verdim. Buna söylediklerine göre, filimdeki bazı olaylar ile B. William Randolph Hearst'in hayatındaki bazı olaylar arasında sözde benzerlikler bulunduğu için bazı çevreler filminin ortadan çekilmesini sağlamak üzere baskı yapmaktadırlar. Filmimin ortadan çekilmesi yönündeki bu çeşit her hangi bir baskı teşebbüsü, bu ülkede söz hürriyetine ve sanatın en güçlü aracı olan sinema endüstrisinin dürüstlüğüne ağır bir müdahale olacaktır. Buna hak verdirecek hiç bir neden yoktur. *Yurttaş Kane*, B. Hearst'in ya da bir başka yaşıyan insanın hayatıyla ilişki kurmak niyetiyle çevrilmemiştir. Buna aykırı bir demece izin vermemişimdir. Senaryo hem "RKO" hem de Hays Office'in* süzgecinden geçmiş ve onaylanmıştır. Ne bu kurumlar ne de benimle birlikte filmin çevrilmesine katılanlar, bu filmin, hayalî bir insanın psikolojik çözümlemesinden başka bir şey olduğuna inanmıştır. *Yurttaş Kane*'in herhangi bir yaşıyan insanla benzerliği olduğu şeklinde yorumlanmasından ya da filmin yapımcılarının sanat endişelerinin dürüstlüğünden şüphe edilmesinden son derece üzüntü duyarım."

"Yurttaş Kane" Seyirci Önünde

Welles'in bu demeci "RKO" yöneticilerini telâşlandırdı; Schaefer, kendisiyle görüşmeden hiçbir hukukî işleme baş

* *Hays Office: Amerikan Sinema endüstrisinin kurduğu kendi kendini denetleme kurulu.*

vurmamasını Welles'ten rica etti. Filimde Hearst'le ilişiği çok açık olan bazı salınelerin yerine başkalarını koymak için "RKO" nun bazı bölümleri yeniden çevirmeği tasarladığı söylentileri üzerine Welles böyle bir durumda da hukukî yollara baş vuracağını bildirdi. Öte yandan Hearst'in gazeteleri Welles'in peşini bırakmıyorlar, hücumlarını gittikçe şiddetlendiriyorlardı. Welles'in o aralık radyoda temsil edilen *His Honor, the Mayor (Sayın Belediye Başkanı)* piyesini ele alan Hearst gazeteleri bu piyesin "komünist eğilimli" olduğunu, "Amerikan yaşayış tarzı" na hücum ettiğini ileri sürüp, haftalarca bu temayı işlediler. Fakat bütün bunlar kâr etmedi. Hearst gazetelerinin bu hücumundan üç gün sonra *Yurttaş Kane* 9 Nisan 1941 de New York ve Los Angeles'te sinema eleştirmecilerine gösterildi; bir ay sonra da New York'ta dünyada ilk oynatımı yapıldı. Boykota devam eden Hearst gazetelerindekiler dışında kalan hemen bütün sinema eleştirmecileri, *Yurttaş Kane*'in büyük bir sinema yapıtı olduğunda birleşiyorlardı; bununla birlikte *Yurttaş Kane*'in getirdiği yeniliklerin bunları oldukça şaşırttığı da gözden kaçmıyordu. Seyircilerin tepkisine gelince *Yurttaş Kane* büyük şehirlerde iyi iş yaptı, küçük şehirlerde ise aynı başarıyı gösteremedi. Üstelik "RKO" filimlerini toptan satın alan bazı sinemacılar, Hearst grupunun baskısıyla filmi oynatmaktan vazgeçtiler. Yılın sonunda ise *Yurttaş Kane* New York Eleştirmeciler Birliği'nin ve New York Denetleme Kurulu'nun en iyi filim ödülünü ve Akademi'nin en iyi özgün senaryo Oscar'ını aldı. Daha önce Akademi ödüllerinin (Oscar) hemen her dalında aday gösterilen *Yurttaş Kane*'in yalnız senaryo ödülü almasını ve Hollywood'ta kendilerine karşı esen havayı Welles söyle belirtmekteydi : "Amerika'da bütün sinemacılık hayatımda aldığım tek ödül *Yurttaş Kane*'in senaryoculuğundandır. Filmin fotoğraflarını çekmiş olan Toland bile görüntü yönetmeni olarak ödül alamadı. O yılki Akademi ödüllerinde adımızın her geçişinde ıslıklandık."

"Yurttaş Kane"

Yurttaş Kane, her şeyden önce bir insanın hayat hikâyesidir. Filmin piyasaya çıkışından önce Welles'in kendisi filmini

şöyle tanımlamaktaydı : "*Yurttaş Kane, March of Time*'a* benziyen bir haber filminde çalışan Thompson adında birinin, Kane'in ölürken söylediği sözlerin anlamını araştırmasının hikâyesidir. Thompson bir insanın son sözlerinin o insanın hayatını açıklıyabileceğine karar verir; belki de öyledir. Kane'-in ne demek istediğini Thompson hiç bir vakit anlıyamaz, ama seyirci anlar. Thompson'un araştırmaları onu Kane'i iyi tanıyan beş kişiyle karşı karşıya getirir : Kane'i beğenen, Kane'i seven, Kane'in davranışlarından nefret eden beş kişi. Bunlar beş değişik hikâye anlatırlar. Bu hikâyelerin hepsi ön yargılara dayanır. Bundan dolayı Kane'le ilgili gerçek, her hangi bir insanla ilgili bütün gerçekler gibi, ancak onun için söylenenlerin toplamından çıkarılabilir. Bize Kane'in yalnız annesini, yalnız gazetelerini, yalnız ikinci eşini, yalnız kendini sevdiği söylenir. Kane belki de bunların hepsini birden sevmektedir ya da hiç birini sevmemektedir. Bu konuda yargıya varmak seyirciye düşer. Kane bencildir, özgecidir (diğergâm), ülkücüdür, düzenbazdır, çok büyük bir adamdır, çok küçük bir adamdır. Bütün bunlar, onun için konuşanların kim olduğuna bağlıdır. Kane hiç bir vakit bir yazar tarafsızlığıyla yargılanmamaktadır. Filmin çıkış noktası da, bir meselenin çözümünden çok bu meselenin sunuluşudur. Kane ile öbür ünlü gazeteciler arasında benzerlik kurmanın en kolay yolu filmi *seyretmemektir*. *Yurttaş Kane* ünlü bir kişinin özel hayatının portresidir. Ben birkaç gazeteciyle tanıştım, ama onlardan hiç birini örnek alacak kadar iyi tanımıyorum. Filmimle benzerlikler kurularak William Randolph Hearst'in hayatına sık sık atıfta bulunuldu. Bu hem Hearst'e hem de Kane'e haksızlık etmektir."

Kane–Hearst benzetmesinin ortaya atıldığı sırada Welles bu yakıştırmaları bu çeşit birçok demeçle yalanlamasına rağmen buna gerçekte ne kendisi ne de Hearst inanıyordu**. Söylentiye göre, filminin kahramanı için Hearst'i örnek alan Welles *Yurttaş Kane*'in senaryosuna girişmeden önce Hearst

---

* March of Time : *Amerikan "Time" / "Life" / "Fortune" dergileri yayım kurumu tarafından* 1935 *te hazırlanmağa başlıyan belge–film dizisi.*

** *Hearst'in hayatını kaleme alanlardan John Tebbel bu konuda şunları yazmaktadır : "Yaygın görüşün aksine Hearst kendisinin beyazperdede ele alınmasından hoşlandı. Tabii Orson Welles* Yurttaş Kane*'in Hearst ya da bir başkasının hayatına dayandığını yalanladığı vakit Hearst buna inanmadı.*"

arşivini incelemiş, onun için yazılan bütün kitapları okumuştu. Bunun yalnız bir söylenti olmadığı, Hearst ile Kane arasında sık sık ortaya çıkan benzerlik, hatta tıpkılıklardan açıkça anlaşılıyordu. Hearst babadan kalma bir zenginliğin üzerine oturmuştu, Kane de öyle; Hearst'in gazeteleri, dergileri, radyo istasyonları, filim ortaklıkları, geniş toprakları, altın, gümüş, bakır madenleri, petrol kuyuları vardı, Kane'in de; Hearst Harvard Üniversitesi'nden kapı dışarı edilmişti, Kane de bir sürü kolejden kovulmaktaydı; Hearst metresi Marion Davies'i ünlü bir filim yıldızı yapmak için akla gelebilecek türlü çarelere baş vurmuş, bunun için bir yapımevi kurmuş, yirmi yıl buna çalışmış ama başaramamıştı, Kane de metresini bir opera sanatçısı yapmak için didiniyor, onun için özel bir opera binası kurduruyor, fakat aynı başarısızlığa uğruyordu; Hearst New York valiliğine seçilmek için 2 milyon dolar sarfetmiş, ama bu isteğini gerçekleştirememişti, Kane valiliğe seçilmesi hemen hemen kesinleşmişken bir skandal sonunda seçimleri kaybediyordu; Hearst'in San Simeon'da bir şatosu, uçsuz bucaksız toprakları vardı, Kane'in Xanadu şatosu da onu andırıyordu; Hearst bu şatoyu tıka basa sanat yapıtlarıyla doldurmuştu, Kane de Xanadu şatosunu; Hearst kocaman bir özel hayvanat bahçesi kurdurmuştu, Kane de; Birleşik Amerika ile İspanya arasında savaş çıkarmak için var gücüyle çalışan Hearst'in Küba'daki muhabirine gönderdiği ve Amerikan basın tarihine geçen telgrafı bile, Kane'in aynı amaçla Küba'ya gönderdiği muhabirine çektiği telgrafın kelime kelimesine aynıydı (senaryoya bakınız).

Bir insanın dramı

Bu böyle olmakla birlikte Welles bir bakıma haklıydı. Çünkü Welles'in yapmak istediği Hearst'in ya da herhangi bir ünlü Amerikan zengininin hayatını anlatmak değildi. *Yurttaş Kane*, belirli bir toplumun, belirli katından bir insanın karakterini, psikolojisini çözümlemek, dolayısiyle bu belli toplumu değerlendirmek, yargılamak amacını güdüyordu. Hearst ve öbür Amerikan zenginleri bu çalışmada Welles'e yardımcı olacak ip uçları verdikleri ölçüde örnek alınmışlardı.

Yurttaş Kane, ilk konuda, yani bir karakter ve psikoloji çözümlemesi konusunda bir insanın yetmiş yıl içindeki yaşayı-

şından dilimler almaktadır. Yaşayışının değişik çağlardaki dilimleri alınan insan, sinema, roman, tiyatroda sık sık işlenen iki Amerikan tipinden biridir. Bu tiplerden biri kendi kendini yaratan ("self-made man"), öbürü babadan kalma servete konan tiptir. Kane, bu ikinci sınıfa girer. Bir pansiyon müşterisinin bıraktığı maden fakir bir aileyi birdenbire büyük bir servete kavuşturur. Bu zenginlik yaşlı Bay ve Bayan Kane'in değil sekiz yaşındaki küçük Kane'in hayatını alt üst eder; ana kucağından, baba ocağından koparılırcasına alınır, bir bankerin vasiliğine konur. Bu olay Kane'in bütün yaşayışını etkiliyecektir : Kane büyük bir maddî güce, nüfuza kavuşacak ama her vakit bir şeyin eksikliğini duyacaktır. Çocukluğunun kaygısız, sevinçli günlerini, yakınlarının sevgisini, aşkı, mutluluğu hiç bir vakit ele geçiremiyecektir. Bu da Kane'i büsbütün hırçınlaştıracak, bencilleştirecektir. Hiç bir insancıl değere, manevî değere bağlanmıyacak, eksikliğini duyduğu her şeyi elindeki maddî güçle sağlamak gibi olmuyacak işlere girişecektir. Bunun çıkmazlığı Kane'i her şeyi parayla satın alabileceği, her şeyi parayla yapabileceği düşüncesi gibi ölçüsüzlüklere sürükleyecektir. Kabiliyetsiz metresini para gücüyle sanatçı yapmak çabası, para gücüyle devlet adamı olmak teşebbüsü acı bir fiyaskoyla sonuçlanacaktır. Sonunda bütün tanıdıkları, dostları, eşlerince yalnız başına bırakılacak, kendisini uyrukları tarafından terkedilmiş hükümdar gibi hissedecek, kocaman şatosuna çekilerek ömrünün son yirmi yılını yalnızlık içinde geçirecektir.

Toplumsal eleştirme

Welles *Yurttaş Kane*'de işte böyle bir insanın hayat dramını, psikolojik çözümlemesini vermekte, böyle bir karakterin tablosunu çizmektedir. Böyle olunca *Yurttaş Kane* yalnızca bir insanın incelenmesi olmaktan çıkmakta, kendiliğinden ikinci konuya, yani belli bir toplumun, yaşayış tarzının, uygarlık anlayışının değerlendirilmesine, yargılanmasına yönelmektedir. O vakit, boğazına kadar kendi kendiyle dolmuş, bencil, inançsız, yakınlarına acıdan başka birşey vermemiş olan Kane, başkalarını kendine kurban etmeğe çalışan Kane, kendisi bir kurban olarak ortaya çıkmaktadır. Hiç haberi olmadan başına konan "devlet kuşu" o vakit imrenilecek bir

şey olmaktan çıkmakta, küçük Kane'in uğursuz alın yazısı niteliğine bürünmektedir. Kane'in daha sonraları "bu kadar zengin olmasaydım gerçekten büyük bir adam olacaktım" demesi bundandır. Kane'in yaşadığı toplum bir insana hiç beklenmedik anda ölçüsüz bir zenginlik, ölçüsüz bir güç verebilmektedir. Bu zenginlik, bu güç çok kez herhangi bir denetimi aşmakta, başkaları, hatta sahibi için bile tehlikeli olmaktadır. Bu zenginlik ve güce sahip olan insan, bir çok kimseyi kukla gibi kullanabilmekte, ama ister bilinçli ister bilinçsiz çok kez kendi de başka güçlerin kuklası olmaktadır. Bu zenginlik ve güç, insanca yaşayışın değerini anlamayı sahibi için de, çevresindekiler için de olanaksızlaştırmaktadır. Köksüz, dayanaksız, kültürden yoksun olan bu güç, bütün bu eksikliklerini görgüsüzlük, büyüklük düşkünlüğü, bencillik, şımarıklık, ölçüsüzlükle açığa vurmaktadır. Xanadu şatosu, şatoyu çevreliyen uçsuz bucaksız topraklar, şatoyu dolduran, çoğu bir kez bile açılmamış sandıklarda yatan, daha eski, daha köklü bir uygarlığın para gücüyle yağmalanmış kalıntıları, yapıtları Welles'in bu eleştirmesinin en açık belirtileridir. Bunun yanı sıra, kütlelerin yaşayışını, geleceğini korkunç şekilde etkileyen sorumsuz bir basın; büyük bir okuyucu kütlesinin bir tek insan ya da küçük bir toplulukça kandırılıp uyutulabilmesi gibi gerçek demokrasiyle çelişen durum *Yurttaş Kane*'in sağlam bir toplumsal eleştirme niteliği kazanmasını sağlamaktadır.

Yeni bir anlatım

Welles bu psikolojik incelemesini ve toplumsal eleştirmesini yeni, taze, canlı bir anlatımla ortaya koymaktadır. *Yurttaş Kane* kısa bir giriş ve altı "geriye dönüş"ten meydana gelir. Xanadu şatosunu tanıtan, Kane'in ölümünü gösteren kısa girişten sonra yer alan altı geriye dönüşten biri haber filmi, öbürleri Kane'i tanıyanların anlattıklarıdır. Haber filmi bir çeşit "uvertür" işini görmekte, ileride ayrıntılarıyla anlatılacak önemli hayat dilimlerini özetlemekte, seyirciyle konu arasında bir köprü kurmaktadır. Öbür beş geriye dönüşte Kane'in vasisi, ortağı, çocukluk arkadaşı, ikinci eşi, uşağı Kane'i kendi açılarından anlatmaktadırlar. Bazıları birinin bıraktığı noktadan yola çıkmakta, bazıları birinin anlattığını kendi açısından başka türlü tekrarlamaktadır. Kane'in bu anlatımının birkaç

özelliği var : Her şeyden önce Welles, Kane'i anlatırken kendisini ortadan siliyor, taraf tutmuyor, nesnel davranıyor, değişik insanların gözünden, bazan birbiriyle çelişen davranışlarıyla kahramanını ortaya koyuyor. Welles, seyirciye bu değişik, bazan da çelişik görüşleri sunmakla yetiniyor, yargıya varmağı ona bırakıyor. Bunu yaparken Welles, son yüzyıl Anglosakson romancılarının, özellikle Faulkner, Joyce, Woolf, Dos Passos'un... romandaki iki tutumunu sinemaya başarıyla aktarıyor: İnsanları çeşitli davranışları, sözleriyle aktarmak, bunların toplamından bir yargıya varmağı okuyucuya bırakmak; bunu yaparken belli bir tarih sırasına bağlanmamak. Nitekim *Yurttaş Kane*'de geriye dönüşler, alışılagelmiş geriye dönüşlerden ayrılmaktadır. Geriye dönüş, tarih sırasının bozulmasıdır ama, alışılan geriye dönüşte bir kez geriye dönüldükten sonra tarih sırasına yine uyulur. *Yurttaş Kane*'de ise zamanın tarih sırası bakımından hiç bir önemi yoktur, sadece dramatik yönden önemi vardır. Kane'in bazan yaşlılığına dönülür, bazan çocukluğuna, bazan delikanlılığına.

Oymalı bilmece

Ne var ki Welles bunu salt yenilik olsun diye yapmaz. Yapıtının konusu buna zaten yatkındır, daha doğrusu konu ister istemez bunu gerektirir : Haber filmi hazırlıyan bir yapımevi, yakınlarda ölen ünlü basın kralı Kane'in yaşadığı vakit çekilmiş filimlerinden bir derleme yapmıştır, ama derlemede bir eksiklik duyulmaktadır. Çünkü filim Kane'in çeşitli davranışlarını, işlerini anlattığı halde niye böyle davrandığını, niye bunları yaptığını ortaya koymamaktadır. Kane'in ölürken mırıldandığı "Rosebud" un anlamını kimse çıkaramamıştır. Bu kelimenin belki de Kane'in bütün davranışlarının anahtarını verebileceğini düşünerek filimcilerden biri bunu aydınlatmakla görevlendirilir; bütün filim bu kelimenin anlamını ortaya çıkarmak için filimcinin Kane'i tanıyanlarla tek tek konuşmasıyla geçer. Böylece filim bir bilmece havasına bürünür, bir oymalı bilmece havasına. Bu bakımdan Kane'in ikinci eşi Susan'ın filmin son bölümlerinde Xanadu'nun ıssız salonlarında can sıkıntısını başka başka oymalı bilmecelerle* gider-

** Oymalı bilmece (jig-saw puzzle) : Oyma testeresiyle çeşitli parçalara bölünmüş resimden meydana gelen bilmece. Bu parçalar uygun sırayla yan yana getirilerek resim tamamlanır.*

meğe çalışması bir bakıma sembolik anlam kazanır. Sanki "Rosebud" bir oymalı bilmece parçasıdır ve yerine konsa Kane'in hayatı tamamlanacaktır. Filimci bu parçayı yerine koyamaz, çünkü ne olduğunu anlıyamaz, ama Welles filminin sonundaki tek görüntüde bunu seyirciye açıklar : "Rosebud", Kane'in çocukken oynadığı kızağın adıdır ve beklenmedik bir zenginliğin koparıp aldığı çocukluğunun bütün özlemini taşımaktadır; Kane'in zenginliğine, gücüne, nüfuzuna rağmen ömür boyunca elde edemediği her şeyi temsil etmektedir.

Yepyeni bir teknik

Welles'in konusu onu nasıl yeni bir anlatıma yöneltmişse, bu anlatım da onu yeni bir tekniğe yöneltmiştir. *Yurttaş Kane*, daha önce belirtildiği gibi belli kişilerin Kane'le ilgili anılarını anlatmalarından meydana gelmektedir. Her bölüm, bunlardan birinin görüş açısından kişileri, olayları ortaya koymaktadır. Bu durum Welles'i bütün bunları bir insanın normal görüş açısıyla yansıtmağa zorlamıştır. Sinemada bunun yolu, insanın görüş açısına en yakın olan geniş açılı mercek kullanmaktır. Fakat geniş açılı mercek, özellikle iç çekimlerde kullanılan merceklerin aksine görüş alanını enine ve yüksekliğine genişletir. Bu durumda özellikle tavan bakımından ortaya yeni bir mesele çıkar. Sinemada tavan, birkaç özel durumun dışında, gösterilmez; sahnenin aydınlatılmasında kullanılan çeşitli ışık kaynaklarına ayrılır. *Yurttaş Kane*'de ise iç sahnelerin hemen hepsinde tavan günlük yaşayıştaki yerini almakta, filme yeni bir boyut kazandırmaktadır. Öte yandan ışık kaynakları yer değiştirdiğinden yeni bir aydınlatma tekniği gerektirmektedir.

Welles'in görüntüyle ilgili çok daha önemli çalışması, derinlemesine görüntü alanındadır. Sinema merceği de insan gözü gibi hangi noktaya yöneltilmişse ancak o alandaki cisimleri seçiklikle alır, o alanın önünde ya da ardında kalanlar bulanıklaşır. Oysa tiyatro çalışmalarından gelen alışkanlıkla sahnenin dibinde ve önünde yer alan varlıkların ve eşyanın aynı dikkatle izlenmesine önem veren Welles, merceğin bu sınırını genişletmek ihtiyacını duydu. Welles, İkinci Dünya Savaşı arifesinde Hollywood'un en usta görüntü yönetmeni olan Gregg Toland'ın yardımiyle yeni bir mercek geliştirdi,

kuvvetli ışık, kısık diyaframla her hangi bir sahnenin ön, orta, dip bölümlerinin aynı seçiklikle saptanmasını sağladı. Bu derinlik 60 metreye kadar uzanıyor, bu 60 metre içinde yer alan her şey aynı seçiklikte görünüyordu.

Değişen düzen

İlk bakışta pek basit gibi görünen bu yenilik, birtakım zincirleme değişikliklere yol açtı; derinlemesine görüntü, görüntü düzeninde, alıcının hareketlerinde, çekimlerin sayı ve uzunluğunda, kurguda, oyunda, seyirci ile görüntü arasındaki ilişkide köklü değişiklikler yaptı. Sahnenin önü ile dibi aynı önemi, aynı değeri kazanmaktaydı; öndeki varlıklar ve eşya ile dipteki varlıklar ve eşya arasında sıkı bir bağ kuruluyordu. Bu durumda yönetmen önde, ortada ve dipteki varlık ve eşyalar üzerine dikkati çekmek için ayrı ayrı çekimlere baş vurmaktan kurtuluyordu. Böylece çekimlerin sayısı azalıyor, süresi uzuyordu; bundan dolayı alıcının hareketleri eskisinden daha büyük önem kazanıyordu. Yönetmen eskiden bir bütün sahneyi çekimlere bölmekle seyircinin dikkatini ister istemez sahnenin şu ya da bu noktasına yöneltiyordu; oysa derinlemesine görüntüde sahnenin bütünlüğü bozulmuyor, seyirci bu bütün içinde hangi noktanın önem taşıdığını kendisi seçiyordu. Bu da seyirciyi eskisinden daha dikkatli olmak, sahneyi kendine göre yorumlamak zorunda bırakıyor, seyirci ile görüntü arasında daha sıkı bir bağ kuruyordu. Derinlemesine görüntü, aynı zamanda yönetmene anlatacaklarını daha kestirme anlatabilmek olanağını kazandırıyordu. *Yurttaş Kane*, hemen baştan sona derinlemesine görüntünün en iyi örnekleriyle doludur. Küçük Kane'in baba ocağından ayrılışını gösteren bölüm bunlardan biridir : Kane aile pansiyonunun fakir görünüşlü odasında önde, sağda Kane'in annesinin yüzü görüntünün büyük bölümünü kaplar; ondan biraz ötede Kane'in babası ile Thatcher konuşurlar; dipte pencere görünür; nihayet pencerenin dışında küçük Kane'in her şeyden habersiz, karların üzerinde çığlık atarak oynadığı görülmektedir. Eski işlemde yönetmen ne kadar ustalıkla davranırsa davransın, bu üç ayrı durumu, dört insanın değişik davranışını ve hepsinin birden seyircide uyandırdığı dramatik etkiyi ve bütünlüğü hiç bir vakit sağlıyamıyacaktı. Susan'ın intiharı bölümü de

derinlemesine görüntünün üstünlüğünü açıkça ortaya koyan bir örnektir. Bu bölüm boyunca alıcı yerinden hiç kıpırdamaz, fakat her şey açıklıkla ve gittikçe artan bir dramatik etkiyle hemen hemen kendiliğinden denecek şekilde gelişir : Önde görüntünün dörtte birini kaplıyan bardak, ilâç şişesi; bunların hemen arkasında yatakta yatan, derin derin ve sık sık soluyan Susan'ın loşluktaki belli belirsiz şekli; en dipte yumruklanan, kapalı bir kapı... Sonra kapı birden ardına kadar açılıp Kane ile bir başkası Susan'a doğru koşarlar, Kane'in doktor istemesiyle sahne tamamlanır. Susan'ın şan dersi; Leland'ın "El Rancho" daki telefon kulübesinde konuşması; Leland'ın yarım bıraktığı yazıyı Kane tamamlarken Leland'ın dipten görüntüye girişi... bu kullanışın sayısız örneklerindendir.

Kestirme anlatım

Welles *Yurttaş Kane*'deki kestirme anlatımını, derinlemesine görüntünün sağladığı olanaklar dışında da gerçekleştirebilmiştir. Susan'ı tanıdığı gün onun şarkıcı olduğunu öğrenen Kane kendisine bir şarkı söylemesini ister. Susan fakir döşeli pansiyon odasındaki köhne piyanosunun başında şarkısına başlarken Kane de bir koltukta onu dinler. Hemen ardından Susan ve Kane'i yine aynı durumda gösteren bir başka görüntü dizisi gelir, şarkı da aynı şarkıdır. Ancak dekor değişmiş, daha zengin, daha konforlu bir salona çevrilmiştir, piyano da pahalı ve yeni bir piyanodur, Kane rahatça gömüldüğü koltukta piposunu tüttürmektedir. Böylece Welles "bir fırça darbesi" yle Susan ile Kane arasında gelişen ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kane ile ilk eşi arasında evliliğin ilk günlerindeki yakınlık ve sevgiyle, sonradan baş gösteren "soğukluk ve mesafe" çiftin sabahları kahvaltı masasındaki bir dizi çekimiyle birkaç dakika içinde yine aynı kestirme anlatımla verilmektedir. Daha değişik bir örnek Kane'in seçim kampanyası sahnesidir. Kane adına seçim konuşması yapan Leland bir açık hava toplantısında kalabalığa bir cümlenin ilk yarısını söyler, bunun hemen ardından başka bir yerde, kapalı salon toplantısında Kane aynı cümlenin ikinci yarısıyla konuşmasına devam eder.

Welles'in tiyatro tecrübesi gibi, radyo tecrübesi de sinema çalışmalarında etkisini göstermektedir. Bu, özellikle ses alanında, konuşmalarda göze çarpar. Derinlemesine görüntünün

sağladığı alan derinliği de sesin yeni bir şekilde kullanılmasını zaten zorunlu kılmaktadır. Teknik yönden ses, hemen hemen hiçbir filimde bu kadar "üç boyutluluk", "derinlik" kazanarak kullanılmamıştır. Konuşmaların doğallığı yönünden de *Yurttaş Kane* bütün örnekleri aşar : Konuşmaların birbirine karışması, aynı zamanda birçok kimsenin birden konuşması, yarım bırakılmış cümleler, yarım cümlelerin hareketlerle tamamlanması, unutulan kelimeler... gibi.

Gerçekte Welles'in *Yurttaş Kane*'deki denemelerinin büyük çoğunluğu ne kendi buluşudur, ne de ilk kez yer almaktadır. Filmin en önemli denemesi olan derinlemesine görüntü bile gerçekte sinemanın ilk yıllarından beri bilinen bir tekniktir. Ne var ki, Welles hem bunu, hem de bütün öbür denemeleri *Yurttaş Kane*'de bilinçli, düzenli bir şekilde yeni baştan ele alıyor; konusunun, anlatımının vaz geçilmez öğeleri haline getiriyor; kendinden önceki hiç bir filimde yapılmıyan bir şekilde bu öğelerin hepsini birbiriyle bağdaştırarak filmine bozulmaz bir bütünlük, aşınmaz bir sağlamlık kazandırıyordu. Welles'ten önce hiç bir sinemacı bu öğeleri bu ölçüde değerlendirmemiş, dikkatleri bunların üzerine toplayamamıştı. Welles'in denemesinden sonradır ki, bu öğeler sinemada geniş ölçüde kullanılmağa başlandı.

Bir başyapıt

Bir psikolojik incelemeye, bir karakter çözümlemesine dayanan, aynı zamanda yepyeni teknik denemeler getiren *Yurttaş Kane*, Welles'in çok yakından tanıdığı, uzun yıllar birlikte çalıştığı oyun arkadaşları olmasaydı kolay kolay gerçekleşemez, ya da bu denli bir başarıya ulaşamazdı. Yukarıda da belirtildiği gibi, Welles *Yurttaş Kane*'in başlıca rollerini, hepsi de Hollywood'un dışından olan, alıcının önüne çoğu ilk defa çıkan "Mercury" tiyatrosundaki arkadaşlarına vermişti. Bunlar *Yurttaş Kane*'in kuru bir biyografiden ayrılıp, kişilerinin kuklaya benzer tipler olmaktan kurtulup "etli kemikli" insanlar kılığına bürünmesini sağladıkları gibi, sonraki yıllarda da özellikle karakter oyuncusu olarak büyük başarı kazandılar. Joseph Cotten, Agnes Moorehead, George Coulouris, Ray Collins, Ruth Warrick... bu arada sayılabilir. Welles oyuncu yönetiminde gösterdiği başarıya ek olarak Kane'i canlandır-

maktaki kendi başarısıyla da arkadaşlarına örnek oluyordu. Welles, 25 yaşındaki bir sinemacıdan beklenmiyen olgunluğu, 25 yaşındaki bir oyuncunun bir insanın hem delikanlılık, hem orta yaşlılık, hem de yaşlılık gibi çeşitli çağlarını tam bir bütünlükle verebilmesinde de göstermekteydi.

Kısaca söylemek gerekirse, *Yurttaş Kane*, konusunun sağlamlığı, karakter çözümlemesindeki inceliği, anlatımının canlılığı, sinemanın olanaklarının tümünden yararlanışı, yürekli denemelere girişmesi, sinema dilini zenginleştirmesi, sinemaya yeni ufuklar açması, kendinden sonraki sinemacıları etkilemesi bakımlarından sinema tarihinde bir dönüm noktası meydana getiren başyapıtlardandır. Welles ise, yapıtının her görüntüsüne kişiliğinin damgasını vuran; senaryocu, yönetmen, yapımcı, oyuncu ve geri kalan bütün çalışmaların yöneticisi olarak sinemada az raslanır "tüm yaratıcı" ların arasında yer almaktadır.*

Ankara
Kasım 1965 N.Ö.

* *Welles'in* Yurttaş Kane*'den sonraki çalışmaları konumuzun dışında kaldığından burada çok kısa bir özetle yetineceğiz: Welles,* Yurttaş Kane*'den sonra ilk filmindeki kadar cesur denemelere giriştiği* Magnificent Ambersons-Muhteşem Amberson'lar'ı *çevirdi, fakat iş yönünden ilki kadar başarısızlığa uğrayan bu filim üzerine "RKO" sözleşmeyi bozdu. Welles, tıpkı bir zamanlar Hollywood'un Griffith, Stroheim'e yaptığı gibi çapına uygun düşmeyen çalışmalara yöneltildi. Yönetmenlikten uzunca bir süre ayrıldıktan sonra* 1947 *de* The Lady from Shanghai-Şangay'lı kadın*'la bir denemeye daha girişti. Fakat artık Hollywood'ta kendisine iş kalmadığını anlıyarak Avrupa'ya göç etti. İki dikkate değer Shakespeare uyarlamasından* -Macbeth, Othello- *sonra* 1955 *te* Confidential Report-Ölüm raporu*'yla küçük çapta bir "Kane" denemesine girişti. Sonra uzun bir ayrılığın sonunda* 1962 *de Kafka'nın ünlü romanından uyarladığı* Le Procès-Duruşma*'yla yeniden ön sıraya geçti.*

Yurttaş Kane

(Citizen Kane)

Yapımevi	:	MERCURY FILMS–RKO, 1941
Yapımcı, yönetmen	:	ORSON WELLES
Senaryo, konuşmalar	:	O. WELLES, HERMAN J. MANKIEWICZ
Müzik (beste, yönetim)	:	BERNARD HERRMANN
Görüntü yönetmeni	:	GREGG TOLAND
Dekor	:	DARRELL SILVERA
Özel etkiler	:	VERNON L. WALKER
Sanat yönetmeni	:	VAN NEST POLGLASE
Sanat yönetmen yardımcısı	:	PERRY FERGUSON
Yapım görevlisi	:	ROBERT WISE
Ses	:	BAILEY FESLER, JAMES T. STEWART
Giysi	:	EDWARD STEVENSON
Kurgu	:	R. WISE, MARK ROBSON

K i ş i l e r

Charles Foster Kane	:	ORSON WELLES
Jedediah Leland	:	JOSEPH COTTEN
Susan Alexander Kane	:	DOROTHY COMINGORE
Kane'in annesi	:	AGNES MOOREHEAD
Emily Norton Kane	:	RUTH WARRICK
James W. Gettys	:	RAY COLLINS
Herbert Carter	:	ERSKINE SANFORD
Bernstein	:	EVERETT SLOANE
Thompson	:	WILLIAM ALLAND
Raymond	:	PAUL STEWART
Walter Parks Thatcher	:	GEORGE COULOURIS

Matisti	:	FORTUNIO BONANOVA
Metrdotel	:	GUS SCHILLING
Bay Rawlston	:	PHILIP VAN ZAND
Bayan Anderson	:	GEORGIA BACKUS
Kane'in babası	:	HARRY SHANNON
Kane'in oğlu	:	SONNY BUPP
Kane (8 yaşında)	:	BUDDY SWAN

Uzunluk	:	10.750 ayak, 119 dakika
İlk oynatım	:	(Basına) 9 Nisan 1941 Ambassador Theater (Hollywood, California)
Dünyada ilk oynatım	:	1 Mayıs 1941 New York Palace

- **"The New York Critics' Circle" ün 1941 in en iyi filmi ödülü**
- **"National Board of Review" in 1941 in en iyi filmi ödülü**
- **En iyi özgün senaryo Oscar'ı (1941)**
- **1958 Bruxelles Dünya Sergisi'nde sinema tarihinin en iyi on iki filmi arasında dokuzuncu,**
- **1962 de İngiliz Sinema Enstitüsü'nün organı** *Sight and Sound* **dergisinin dünya sinema eleştirmecileri arasında açtığı sinema tarihinin en iyi on filmi arasından birinci.**

NOT: *Senaryonun sonunda da görüleceği gibi Welles filmin tanıtma yazılarını filmin sonunda yepyeni bir biçimde vermiştir. Biz okuyuculara kolaylık olmak üzere tanıtma yazılarını başta toplu olarak bir kez daha verdik.*
Senaryoda geçen sinemacılık terimleriyle ilgili olarak okuyucuların kitabın sonuna eklenen küçük sözlüğe baş vurmaları yararlı olur.

XANADU* ŞATOSU. DIŞ. GECE.

Filim adının zincirlemeyle silinmesinden sonra omuz çekiminde demir parmaklıklı kocaman bir kapı görünür. Kapının üzerinde "Girmek yasaktır" *yazılı bir levha vardır. Vakit gecedir. Alıcı, dikey çevrinmeyle önde gördüğümüz parmaklıklar boyunca ilerler. Parmaklıkların ötesinde sis ve loşlukla karışmış ancak belli belirsiz esrarengiz biçimler seçilmektedir.*

Sonra, karanlık bir göğün önünde, acayip, hemen hemen gerçek dışı bir şatonun silueti belirir. Alıcı bir an durur: Şatonun görünüşü Jeronimus Bosch'un bir tablosunu andırır. Müzik.

Bu görüntünün ardından, şato dışının gece görünüşüyle ilgili görüntüler birbirini izler. Bu görüntülerin arasına iki kez, şatodaki tek aydınlık pencerenin omuz çekimi girer: Geride Xanadu şatosunun kocaman yapısı bütün ağırlığıyla kendini duyururken alıcı parmaklıkları aşarak ferforjeden bir çerçeve içinde yer alan "K" *harfine çevrinir. Bunun ardından şatonun*

---

* Xanadu: Kubilay Kağan'ın (1214-1294), Pekin'in kuzeybatısında kurduğu kentin adı. Bugün Shangtu olarak bilinen bu kentin adı Marko Polo'nun gezi kitabında Xanadu olarak yer almaktadır.

yine aynı biçimde görünen fakat bahçenin bir başka noktasından alınan görüntüsü gelir. Önde, solda bir kafes içinde maymunlar vardır (maymunlardan biri kafesin dışındadır, sisin ve karanlığın içinde güçlükle seçilebilmektedir). Şatonun görüntüsünün yansıdığı bir suyun kıyısında bulunan iki gondolün burnunu gösteren yeni çekim. Üstten görüş. Nihayet, biraz daha iyi aydınlatılmış olan hendeklerin ve şatonun toplu çekimi: Önde bir arma ve iner kalkar bir köprü... Sonra alıcı golf alanına çevrinir, yeniden şatonun girişine, şatoya ve aydınlık pencereye döner. Aydınlık pencereye doğru yavaş yavaş ilerliyen alıcı omuz çekiminde durur.

XANADU'DA BİR ODA. İÇ.

Pencereden içeri giren alıcı bir yatağı gösterir. Işık birdenbire söner, sonra yavaş yavaş canlanır. Yatakta birinin yattığı belli belirsiz seçilir.

Karla örtülü bir dağ evinin omuz çekimi. Lâpa lâpa kar yağmaktadır. Alıcının hafifçe gerilemesi üzerine bunun küçük bir cam küre olduğu, içinde karla örtülü küçücük bir dağ evi maketi bulunduğu görülür. Cam kürenin içinde yine karla örtülü bir kızak vardır... Alıcı biraz daha uzaklaşıp cam küreyi tutan eli gösterir... Bu çekimin ardından birdenbire ayrıntı çekiminde kıpırdayan dudakların görüntüsü yer alır. Boğuk bir ses mırıldanır.

KANE: Rosebud ...*

Eli gösteren omuz çekimine dönüş. El, cam küreyi bırakır. Cam küre basamakları birer birer kayarak bize doğru gelir, önde büyük bir şangırtıyla kırılır.

Odanın kapılarından birinin açıldığı, içeriye giren bir hastabakıcının yüksek yatağın üzerine uzanmış adama doğru koştuğu, kırık bir cam parçasına yansıyan biçimi biraz bozulmuş bir görüntüden izlenir. Hastabakıcı eğilir, yatan adamın kollarından birini göğsü üzerine kıvırır, çarşafı hafifçe çeker, ölünün yüzünü örter. (Zincirleme: Aynı oda, aynı çekim). Yataktaki ölünün gölgesi. Gerideki pencereden gelen ışık cesedi hafifçe aydın Gün doğar. Kararma.

SİNEMA PERDESİ.

Perdede birdenbire bir filim adı görünür: "News on the March". *Müzik.*

Yeni bir yazı. Çarpıcı çekim "Ölüm Haberleri: Xanadu'nun sahibi..." (*Bu kelimeler bir açıklayıcı tarafından dıştan okunarak tekrarlanır*). *Kararma.*

XANADU. DIŞ. HABER FİLMİ.

Perdede "Kubılây Han Xanadu'da büyüleyici bir saray yaptırmıştı..." *yazısı belirirken alıcı şatonun duvarlarına çevrilir.*

Şatonun üstündeki bir heykele kadar uzanan dikey kaydırma. Bunun ardından alıcı şatonun

---

* Rosebud: Koncagül. Filim boyunca sık sık tekrarlanan bu kelime, taşıdığı anlamdan çok bir motif, bir anahtar işi gördüğünden olduğu gibi bıraktık.

havadan görünen kanatlarını, kabartma zincirlerle, çıkmalarla bezenmiş duvarlarını, kare biçiminde yüksek bir kuleyi teker teker gösterir ve bunları zincirlemeyle bağlar.

AÇIKLAYICI: Bir zamanlar efsane niteliğini Kubılây Han'ın sarayını yaptırdığı Xanadu taşırdı. Bugün... (*Zincirleme*).

XANADU. DIŞ. HABER FİLMİ.

Göz kamaştırıcı yapı bahçedeki ağaçların altından görünür.

AÇIKLAYICI:... aşağı yukarı aynı efsane niteliğini dünyanın en büyük özel konutu olan Florida'daki Xanadu taşıyor... (*Zincirleme*).

Xanadu'nun dışını gösteren çekimler... Geride bir yüzme havuzunun yanında birbirleriyle konuşan, yavaş yavaş gezinen kimselerin bulunduğu verandanın toplu çekimi. Sonra bir kumsal boyunca çevrinme. Şato uzaktan uzağa hep görünmektedir.

AÇIKLAYICI: Burada, çölü andıran kıyı bölgesinin ortasında... (*Kıyının toplu çekimi. Önde, çalışmakta olan bir işçi görünür. Geride sola doğru bir kamyon geçer, sağda ise şato yapılmaktadır.*)... yapma bir dağ meydana getirildi. Yüz bin ağaç...

Üzerinde işçilerin harıl harıl çalıştıkları bir yapı iskelesinin çekimi.

AÇIKLAYICI:... 20.000 ton... (*Yapılmakta olan bir duvarın üzeri. Adalmın biri bir kalası diker.*)... mermer... (*Bir başkası bir ma-*

karayı çalıştırır... Harıl harıl çalışan öbür işçiler. Damda çalışan birkaç işçi.) ... Xanadu dağını yaratmak için bu kadar mermer lâzımdı...

Sağdaki bir iskeleye, sonra ata binmiş bir adamın heykeline çevrinme. Geride şato görünür.

AÇIKLAYICI: Xanadu sarayında...

XANADU. İÇ. HABER FİLMİ.

Şatonun kocaman odalarından birindeyiz. Şurada burada bir sürü sandık yığılı.

AÇIKLAYICI: ... tablolar, sanat eserleri, heykeller toplanmıştı...

XANADU. DIŞ. HABER FİLMİ.

Şatonun dışarıdan görünüşü, sonra sivri uçlu bir kuleye çevrinme.

AÇIKLAYICI :... Hatta başka saraylardan alınma taşlar *(İşlenmiş taştan bir duvar üzerine çevrinme.)* ... o kadar çeşitli ve önemli... *(Kocaman bir yük taşıyan deveyi güden bir adamin boy çekimi.)* ... koleksiyonlar ki... *(Yük vagonlarını boşaltmaya uğraşan işçiler.)* ... sayması ya da değerini tahmin etmesi bile imkânsız. *(Bir rıhtım: İşçinin biri gemiden yük indiren vincin hareketlerini işaretle yönetmektedir.)* ... On müzeyi doldurmağa yetecek koleksiyonlar. *(Sandıklarla dolu rıhtıma çevrinme.)* Dünyanın dört bir yanından derlenmiş inanılmaz ganimet.

Yine Xanadu. Şimdi hayvanat bahçesini geziyoruz: Ahırdaki dört bölmede dört saf kan at;

bir kafes ardında iki zürafa: Alıcı bunları gösterirken ikisi de başlarını dikerler. Kocaman bir kafeste eşine güç raslanır kuşların toplu çekimi; bir akvaryumda alıcıya doğru hareket eden iri bir ahtapotun su altında alınan omuz çekimi.

AÇIKLAYICI : Hayvanların hepsi . . . Havada uçanların tümü . . . Suda yüzenlerin tümü...

Yeniden rıhtıma dönüyoruz. Alıcı bir kolanla gemiden rıhtıma indirilmekte olan fili izler.

AÇIKLAYICI : . . . Cengelin bütün yaratıkları. *(Bir vapurun burnunun boy çekimi. Kolanla kaldırılan eşekler küpeştenin üstünden görünür.)* . . . Çifter çifter hayvanlar. *(Toplu çekim. Bir cam kubbeye çevrinme. İçeride kuşların uçuştukları görünür.)* . . . Nuh'un gemisinden beri en olağanüstü özel hayvanat bahçesi.

Zincirlemeden sonra su dolu birçok havuza çevrinme. Havuzlar arasında insanlar gidip gelmektedir . . . Sonra Fransız biçimi geniş bir bahçenin çarpıcı çekimi . . . Yeniden şatoya dönüş: Bir balkon. Alıcı, balkonun korkuluğu üstünden gerideki şatoya döner.

AÇIKLAYICI : Xanadu'nun sahibi de *(Şatonun kulelerine çevrinme.)* kabrini belirtmek için *(Alıcı duvarların, damların ayrıntılarını ortaya koyar.)* Firavunlar gibi sayısız taşlar bıraktı. *(Solda bir duvarı, sağda bir ağacı gösteren çekim.)* Xanadu, insanoğlunun kendi zevki için . . . *(Okuyla göğü hedef alan bir heykelin çekimi.)* . . . şimdiye kadar yaptığı... *(Üzerinde nilüferlerin yüzdüğü bir havuza çev-*

rinme.) ... en pahalı anıttır...

Zincirleme.

Perdede yazı. Müzik.

"Geçen hafta Xanadu'da 1941 yılının en önemli, en olağanüstü cenaze töreni yapıldı."

XANADU KİLİSESİNİN AVLUSU. HABER FİLMİ.

Kilise avlusunun karşısında sessiz bir kalabalık beklemektedir. Cenaze levazımatçıları bir tabutu kiliseden çıkarırlar.

AÇIKLAYICI : Geçen hafta işte bu Xanadu'da şatonun sahibi son istirahatgâhına götürüldü. Xanadu'nun sahibi; çağımızın en dikkati çeken kişilerinden biri, zamanımızın Kubılây Hanı'ydı. *(Ara görüntü : Bir gazetenin ilk sayfasında Kane'in resminin omuz çekimi ... Alıcı büyük başlıklara doğru sapar :)* Charles Foster Kane...

GAZETE BAŞLIKLARI.

"Charles Foster Kane, başından sonuna kadar hareketli bir hayat geçirerek öldü. Yeri, en büyükler arasındadır. Bu basın devinin, Amerika'nın bu üstün yurttaşının ölümü bütün ulusu mateme boğdu..."

Yine omuz çekiminde ikinci bir gazete.

The Daily Chronicle :

"C. F. Kane, Xanadu'daki evinde öldü. Fırtınalı bir hayat sona erdi. *(Kane'in resmi.)* Buna üzülenler az olacak."

Chicago Globe:

"Siyasi davranışlarıyla dünyayı sarsan gazeteci Charles Kane öldü. *(Resim.)* Birleşik Amerika'nın bir numaralı faşistinin mesleği sona erdi."

Minneapolis Record Herald:

"Demokrasinin savunucusu Kane öldü. Gazetecilikteki bütün varlığını ulusun hizmetine adamıştı."

San Francisco:

"Ölüm *(Ara çekim: Bir gazete öbür gazetelerin üstünde görünür.)* Kane'i yokladı. Dünya basın kralı Xanadu'da öldü."

Detroit Star:

"Kadere hükmederdi . . ." *(Kane'in resmi.)*

El Paso Journal:

"C. F. Kane'in sonu. Savaşı kazanç kaynağı diye kullanan adamı ölüm yere serdi."

Le Matin:

"Büyük gazeteci C. F. Kane'in ölümü."

El Correspondencia:

"El senor Kane se murio."

Alıcı, Yunon gazetesine, sonra Çin gazetesine ... yaklaşır.

AÇIKLAYICI : Amerikan gazetelerinin 44 milyon okuyucusu için, gelmiş geçmiş gazete sahiplerinin en büyüğü olan Kane'in ünü, kendi gazetelerinde manşete geçen bütün tanınmış kimselerinkini aşıyordu. *(Bir sokağın diz çekimi; bir kamyon solda görüntüden çıkar, geride* Inquirer *gazete idare-*

hanesinin eski binası belirir. Bir pencerenin yanında ayakta duran üç zenci. Bunlardan biri patenle kayarak sokağı geçer.) Bu köhne barakada, can çekişen bir gazeteyle işe çok mütevazı başlamıştı. En parlak günlerindeyse Kane'in imparatorluğu... *(Birleşik Amerika haritası. Bindirmeyle genişleyen daireler.)*... 37 gazeteyi, iki sendikayı, bir radyo istasyonunu içine alıyor, bir imparatorluk öbürüne yol açıyordu. *(Kane'in bir mağazası, önünden kamyon geçer.)* Mağaza şebekesinin ilki. *(Bir fabrikanın içi: Kocaman bir kâğıt bobini öne doğru gelir.)*... Kâğıt fabrikası. *(Birbirini izliyen apartmanların toplu çekimi, çevrinme.)*... İnşaat şirketi. *(Fabrikanın dışı: Bir ağaç suya düşer.)*... ormanları... *(Bir yolcu gemisi.)*... denizcilik şirketi. *(Bir dağ yamacındaki madenin çekimi; önde bir kapının üstündeki levha:* "Colorado Lode Mine Co."*.)*... Dünyanın üçüncü altın madeninden durmaksızın zenginliğin aktığı, elli yıllık imparatorluk...

(Bir suyun akışıyla titreyen parmaklığın çekimi. Silinme. Bir kapta kaynıyan ergimiş maden. Sonra yığılı külçeler. Sağda, önde bir adamın doğrulup güçlükle yığına bir külçe daha kattığı görülür.)

(Asfalt yola zincirleme. Son hızla giden bir otomobil. Geriden şehir görünürken, alıcı öndeki levhanın önünde durur.)

Levhadaki yazı:

COLORADO – STAGELINE
LITTLE SALEM

AÇIKLAYICI : Kane'lerin zenginliği... *(Bir odanın içine zincirleme: Küçük Kane'in resmi, sonra alıcı Kane ile annesini gösteren bir resme çevrinir.)*... kaynağını Amerikan efsanesinin beşiğinden alır... *(Kane'lerin eski evlerinin resmini gösteren çekim, sonra öne kaydırma, göğüs çekimi.)*... 1868 yılında meteliksiz bir pansiyon müşterisi, pansiyonun sahibi Mary Kane'e, işletilmiyen bir maden kuyusunun hiç bir değeri olmıyan imtiyazını bırakmıştı... *(Bir madenin içi: Eğik bir kaptan bir kalıbın içine ergimiş maden dökülür.)*... Madenin adı "Colorado Lode" idi. *(Zincirleme.)*

WASHINGTON. HABER FİLMİ.

Beyaz Saray'ın dışına ağır ağır çevrinme.

AÇIKLAYICI : Kane'in gazetelerinde tröstlere karşı açılan kampanyanın baş hedefi, Wall Street'in en eski temel direklerinden sayılan Walter P. Thatcher, bundan 57 yıl sonra Kongre'nin soruşturma kurullarından birinde... *(Thatcher ile öbür siyaset adamlarını içte gösteren çekim.)*... gençliğinde yaptığı gezilerden birini anlatıyordu.

(Thatcher'in çevresinde masaya sıralanmış birçok kimse.)

THATCHER : Bayan Kane kendisine kalan büyük servetin işletilmesiyle çalıştığım şirketi görevlendirmişti; Charles Foster Kane

adındaki küçük oğlunun geleceğiyle meşgul olmamı istiyordu. *(Toplu çekim: Önde bulunan Johnson, kendisine cevap veren Thatcher'e soru sorar, bu sırada bir adam Thatcher'e bir kâğıt uzatır.)* Bay Johnson... Bay Johnson...

JOHNSON : Sırası gelmişken sorayım, bu genç Kane'in size kızağıyla vurup üzerinize atıldığı doğru mu?

Gülüşmeler. Thatcher kâğıdı alır, çevresine kalabalık toplanır.

THATCHER : Sayın Başkan, daha önce hazırlanmış olduğum bir demeci kurulunuza okuyacak, ondan sonra da hiçbir soruyu cevaplandırmıyacağım. *(Yarı–omuz çekimi. Thatcher kâğıttakini okumak için eğilir.)* Toplumsal konulardaki tutumu; mülkiyet, özel teşebbüs ve serbest rekabet konusundaki Amerikan geleneklerine aralıksız saldırısı gibi çok tehlikeli davranışları hangi açıdan görülürse görülsün, Charles Foster Kane gerçekte bir komünistten başka birşey değildir. *(Zincirleme.)*.

UNION SQUARE. DIŞ. GÜNDÜZ. HABER FİLMİ.

Union Square'da büyük bir kalabalık. Alıcı toplu çekimde çevrinmeyle kalabalığın önemini belirtir.

AÇIKLAYICI : Aynı ay Union Square'da *(Bir kürsüdeki konuşmacıyı yukarıdan aşağıya gösteren çekim.)* ... "Charles... *(Alan; ka-*

labalığın üstünden diz çekimi, sağa çevrinme; konuşmacının sesi yankı olarak işitilir. Dıştan.) ... Foster Kane" kelimeleri bile yurdumuzun bütün emekçileri için bir tehlike demektir. *(Kürsü. Göğüs çekimi. Oparlörlerle çevrili konuşmacı görüntüye girer.)* Bu adam dün neyse bugün de odur ve her vakit aynı kalacaktır : Yani bir faşist.

Bir sokak. Boy çekimi : Bir mikrofonun yanında ayakta duran Kane'in çevresine kalabalık toplanmıştır.

AÇIKLAYICI : Ve işte bir başka görüş ... *(Yazı ve müzik.)*

"Ben basit bir Amerikan yurttaşıydım, bugün de öyleyim, yarın da öyle kalacağım.

Charles Foster Kane."

Bir başka sokağa zincirleme. Öncekine benzer bir yer. Kane'in çevresine toplanıp kendisini alkışlıyan kalabalığın boy çekimi. Kane gülümser, eğilir, uzanan elleri sıkar.

Yazı : 1895 *ten* 1941 *e*

AÇIKLAYICI : Kane ... *(Dış. Bir alan. Atlı askerler alıcıya doğru ilerler.)*

Yazı : 1898

AÇIKLAYICI : ... yurdunun savaşa girmesi için uğraşıyor ... *(Bir mezarlığın çekimi, mezarların üzerindeki haç dizileri. Bir adam dibe doğru uzaklaşır.)*

Yazı : 1919

AÇIKLAYICI : ... ve yurdunun bir başka çatışmaya katılmasına karşı koyuyor.

Kane, Teddy Roosevelt ve başkaları bir vagonun sahanlığında. Arkada kalabalık tezahürat yapmaktadır. Tren dibe doğru uzaklaşır.*

AÇIKLAYICI : Kane en azından bir Amerikan cumhurbaşkanını seçtirmişti.

Bir sokağın çarpıcı çekimi, gece; ellerinde bayraklar ve Kane'in resimlerini taşıyan bir kalabalık.

AÇIKLAYICI : Kane milyonlarca Amerikalı uğrunda mücadele etti *(Dış. Açıklık arazi: Bir ateşin çevresinde toplanmış kalabalık, geride Kane'in resmi.)* ... bundan çok daha fazla sayıdaki insan da ondan nefret etti. *(Kane'in yakılan resmine bakan birini sağda gösteren boy çekimi. Müzik. Gazete balyalarını atan makina üzerine zincirleme.)* Kırk yıl hiç bir önemli olay geçmedi ki Kane bu konudaki tutumunu gazetelerinde açıkça belirtmesin ... *(Önde* "Roosevelt'i istiyoruz" *yazılı bir döviz. Döviz görüntüden çıkar, Roosevelt ile arkadaşlarının yanında bulunan Kane görünür. Kahkahalar, selâmlar.)* Kamu hizmetindeki hiç bir insan yoktur ki Kane tarafından desteklenmiş ... *(Polisle çevrili Kane güler, konuşur. Gerideki balkonlarda başkaları.)* ... ya da saldırıya uğramış olmasın ... Ya da hiç kimse yoktur ki Kane'in önce desteğini kazanıp ... *(Kane ile Hitler'i ve birkaç "SS" i bir balkonda gösteren*

* Theodore Roosevelt (1858–1919): Birleşik Amerika'nın 26. cumhurbaşkanı (1901–1909).

çekim)*... sonra da hışmına uğramasın. *(Kararma.)*

Yazı. Müzik.

"Pek kimsenin özel yaşayışı bu kadar açığa vurulmuştur."

Washington, Beyaz Saray: Kane ile Emily alıcıya doğru gelirler; sağlarında ve gerilerinde başkaları onları izlemektedirler. İkisi de önde durur ve gülerler.

AÇIKLAYICI : İki defa evlenmiş, iki defa boşanmıştı... *(Bir parkın çimenliği: Kane ile Emily kalabalıkla çevrilidir; Kane gülerek Emily'nin yanağını öper. Bir daha öper.)* Önce bir cumhurbaşkanının yeğeni olan Emily Norton ile... Emily, 1916 da Kane'den ayrıldı...

Ara çekim: Gazete yazısı.

"Kane zafer konuşmasından sonra ailesiyle buluşuyor." *(Kane, Emily ve oğullarının, dostlarıyla birlikte çekilmiş resmi.)* "Charles Foster Kane, büyük nutkundan sonra Madison Square Garden'in önünde eşi ve oğluyla."

AÇIKLAYICI :... ve 1918 de bir otomobil kazasında oğluyla birlikte öldü. *(Kararma.) Gündüz. Dış. Bir binanın önünde gazeteciler ve meraklılar bekleşir. Kane, Susan ve bir grupla birlikte dışarı çıkar. Bir foto muhabiri durmaksızın resim çeker. Bir polis alıcıya doğru koşar.*

---

* Hitler ile SS'ler gerçektir. Welles bir filim hilesiyle bunların arasında görünmektedir.

AÇIKLAYICI : İlk evliliğinden on altı yıl *(Susan ile Kane kalabalık arasından kendilerine yol açarak ilerlerler; gazeteciler resimlerini çeker, Kane şemsiyesiyle ona buna vurur.)* ... ilk boşanmasından on beş gün sonra Kane, şarkıcı Susan Alexander ile New Jersey'deki Trenton Belediye Sarayı'nda evlendi.

Bir afişteki yazının üstüne zincirleme :

"Opera"

Sahnede

(Susan'ın resmi)

yakında

SUSAN ALEXANDER

AÇIKLAYICI : Eski bir opera sanatçısı olan ikinci eşi... *(Bir afişin çekimi :)*

"CHICAGO OPERASI"

SUSAN ALEXANDER'İ

(Susan'ın yeni resmi)

"SALAMBO" DA

sunar

Gala gecesi

AÇIKLAYICI : ... Susan Alexander için, Kane üç milyon dolara çıkan Chicago Operası'nı *(Chicago Belediye Operası'nın resmi)* yaptırmıştı. *(Susan'ın resmi. Susan'ın yanında duran Kane ile öbürlerine çevrinme. Geride Xanadu.)* Susan Alexander Kane için hazırlanan, boşanmasından önce yarım kalan, hâlâ da tamamlanmıyan... *(Gerideki tepenin üstündeki Xanadu'ya ormanın üzerinden zincir-*

leme.) Xanadu'nun kaça çıktığını ise kimseler bilemiyor.

Yazı :

"Siyasette daima sağdıç...

hiçbir vakit güvey değil."

Dış. Alıcı, bir kürsüde nutuk çeken Kane'i gösterir.

AÇIKLAYICI : Kane kamu oyuna yön verenlerin başında geldiği halde yurttaşlarının oylarıyla... *(Bir alanın toplu çekimi : Bir binanın köşesinde dalgalanan bayrak. Müzik.)*... hayatının hiç bir anında resmî bir göreve gelemedi... Fakat gazetelerinin etkisi öylesine büyüktü ki... *(Gazete balyalarını kaldıran makinaya zincirleme.)*... bir gün vurgunu vurmasına ramak kalmıştı. *(Bir sokağa zincirleme. Gece. Flamalı, meşaleli bir kalabalık alıcıya doğru ilerler.)*... 1916 da valiliğe bağımsız adaylığını koymuştu, eyaletin en iyi unsurlarınca destekleniyordu... *(Kane'i alkışlıyan kalabalığı gösteren çekim. Kalabalıktan bazıları Kane'in elini sıkar.)*... Beyaz Saray, elini uzatsa dokunacak kadar yakına gelmişti, bir adım daha atınca fırtınalı bir siyaset hayatının doruğuna ulaşacaktı. *(Dış. Gökyüzü : Demet biçiminde patlayıp dökülen kestane fişekleri, sonra bir kürsünün korkuluğuna eğilerek öndeki elleri sıkan Kane. Müzik.)*... Fakat birdenbire... *(Bir gazete başlığına zincirleme.)*

The Daily Chronicle

"Başkanlık adayı Kane bir "şarkıcı" yla baş başa yakalandı. Ahlâk şampiyonu B. Kane ile evcil bülbülü." *(Bir evin sahanlığında yan yana duran Susan ile Kane'in resmini gösteren çekim.)* ... eşi tarafından suçüstü yakalanan Kane adaylıktan çekilmeği reddediyor."

AÇIKLAYICI : ... Seçimlere bir hafta kala yenilgiye uğradı... Bunaltıcı, yüz kızartıcı bir yenilgi... Amerikan kurumlarının yeni baştan düzenlenmesini yirmi yıl geciktiren, Charles Foster Kane'i siyasi hayattan geri dönememecesine uzaklaştıran bir yenilgi.

Bir fabrika : Gerideki yapılara doğru öne kaydırma. Kapının üstünde bir levha. "Fabrika kapalıdır. Girmek yasaktır." *Bindirmeyle çıkan yazı :* 1929.

AÇIKLAYICI : Sonra büyük iktisadi bunalımın ilk yılı... *(Kapalı bir kapının çekimi. Levha :* Kapalı. *Müzik.)* ... Kane'in gazetesi kapandı. *(Ambar, kapının üstündeki yazının boy çekimi :* Kapalı*)* Çünkü dört yıl içinde... *(Birleşik Amerika haritasının omuz çekimi. Haritanın üzerindeki çemberler gittikçe daralır.)* ... Kane çöküverdi. Kane'in on bir gazetesi birleşti, bundan daha fazla sayıdaki gazetesi de tasfiye edilip satıldı. *(Yazı. Müzik.)* Fakat Amerika hâlâ Kane'in gazetelerini okuyor ve Kane hâlâ günün adamıdır.

Yolcuları boşalan bir transatlantiğin çekimi. Alıcı,

Kane'i kuşatan bir gazeteci topluluğuna yönelir. Foto muhabirleri faaliyette. Kane'in yanında bir gazeteci. 1935 yazısı silinir.

MUHABİR : Doğru mu bu?

KANE *(Mikrofonun önünde, gülümsiyerek)* : Radyoda her söylenene inanmayınız. *Inquirer*'i okuyunuz. *(Gülüşmeler.)*

MUHABİR : Avrupa'daki iktisadi durumu nasıl buldunuz?

KANE : Avrupa'daki iktisadi durumu nasıl mı buldum, B. Bones? Çokbüyük güçlüklerle.

Kane bir kahkaha atar, öbürleri gülerler.

MUHABİR : Döndüğünüze memnun musunuz B. Kane?

KANE : Delikanlı, ben her dönüşümde memnun olurum. Ben bir Amerikalıyım, her vakit Amerikalı kaldım... Başka soru yok mu? Ben gazetecilik yaptığım sıralar soruları daha çabuk sorardık. Haydi bakalım delikanlı, sizi dinliyorum.

MUHABİR : Pekâlâ! Avrupa'da bir savaş ihtimali üzerindeki görüşünüz nedir?

KANE : Büyük devletlerin yöneticileriyle görüştüm. İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya. Bunlar, uygarlığın sonu demek olan bir maceraya atılmıyacak kadar zekidirler. Bana inanabilirsiniz, savaş olmıyacak. *(Fotoğrafların flaşları parlar. Zincirleme.)*

Kane şimdi solda, ayakta durmaktadır. Başında silindir şapka, elinde mala vardır. Sağındakilerde bir kaynaşma olur, yeni bir yapının temel atma töreni yapılmaktadır. Kane malasındaki

harcı atar, sonra elbisesinin tozlarını silkeler. Solunda bir el mendil uzatır. Kane yapmacık bir gülümsemeyle mendili alır.

KANE : Kane dünyanın gelişmesine yardım etmişti... fakat Kane'in dünyası artık tarih oldu. Gazeteciliğin bu büyük tenoru da tarihe mal olmak için yaşamış ve tarihe yön vermeği başarmıştı.

Xanadu yüzme havuzunun çekimi. Kane tekerlekli bir koltukta oturmuş yazı yazmaktadır. Yüzüne ışık yansır. Müzik.

AÇIKLAYICI : Bir türlü tamamlanamıyan ve daha şimdiden duvarları çatlamış olan sarayında tek başına, elini eteğini dünyadan çekmiş, ancak arada bir ziyaretçi kabul ediyor... *(Kane'in tekerlekli koltuğunu iten bir adamın kafes ardından göründüğü çekim.)* Hiç resim çektirmiyen basın kralı, gerilemekte olan imparatorluğunu yönetmeğe devam ediyordu.

Alıcı, Kane'in sağa dönen koltuğunu izler. Müzik.

AÇIKLAYICI : Kendisine artık kulak asmıyan, güven beslemiyen ulusunun kaderini eskisi gibi değiştirmek için boşu boşuna çabalıyordu.

Bir yol kavşağının çekimi. Geride binalar. Gece: Sokakta insanlar, otomobiller gidip gelmektedir. Gerideki binanın önünde ışıklı yazıyla: "Son haberler : Charles Foster Kane öldü."

AÇIKLAYICI : Nihayet, geçen hafta, bütün

insanların ortak kaderine uyarak, ölüm Charles Foster Kane'i vurdu.

Kararma ve filmin adı.

"SON." "NEWS ON THE MARCH."

GÖSTERİM ODASI.

Gösterim odasında soldaki perdenin üzerinde "Son" kelimesi görülür. Oda karanlıktır. Müzik. Sigara dumanları arasında, sağdaki göstericiden gelen ışık demetini gösteren çekim. Işık söner, müzik durur. Aynı dekor, fakat göğüs çekimi: Alıcı gösterim penceresinden içeriyi alır. Gösterim odacığının içini gösteren çarpıcı çekim: Bir el göstericinin düğmesini çevirir. Gösterim odasına dönüş: Loşlukta halka yaparak oturan kimseler. Odayı aydınlatan tek ışık, geriden, tepedeki pencereden gelmektedir. Adamlardan bazıları tartışarak kalkarlar. Bir başkası dipte telefon etmektedir. Bütün yüzler karanlıktadır.

BİR ADAM : Tamam!

BİR ADAM : Allahaısmarladık.

BİR ADAM : Allahaısmarladık.

BİR ADAM : Bir yere ayrılmayın. Yeniden gösterilmesi istersek size haber vereceğim.

BİR ADAM : Evet, ne düşünüyorsunuz, B. Rawlston?

RAWLSTON : Beğendiniz mi, arkadaşlar?

BİR ADAM : Vallahi, bir adamın yetmiş yıllık hayatı . . .

BİR ADAM : Bir makaralık haber filmi eder!

Thompson adında biri yazı masasının üstündeki lambayı yakar, böylelikle sigara içmekte olan

adamların yüzleri daha iyi seçilir. Rawlston öne gelir.

RAWLSTON : İyi derlenip toparlanmış, Thompson. Eksik olan yalnız püf noktası. Perdede yalnız Charles Foster Kane'in öldüğü görülüyor. Onu da biliyorum. Ben gazete okurum. *(Adamlar gülüşür.)*

BİR ADAM : Gerekli olan, bu püf noktası. Bir adamın ne yaptığını söylemek yetmez, bunu niçin yaptığını da söylemeli.

BİR ADAM : Şüphesiz, bize işin püf noktası gerek...

Alttan görüş.

Thompson sağdadır.

RAWLSTON : Hem de mutlaka. Ama, durun bakayım! *(Sessizlik.)* Kane'in son sözleri neydi? Hatırlıyor musunuz, arkadaşlar?

Rawlston geriye doğru gider. Adamların anlaşılmıyan konuşmaları.

RAWLSTON : Yeryüzündeki son sözleri neydi? Belki de ölüm döşeğinde bize her şeyi açıklamıştır.

BİR ADAM : Belki... Belki de değil.

BİR ADAM : Evet, Kane'in büyük bir Amerikalı olduğundan başka bir şey görmedik perdede.

Rawlston önde solda görüntüden çıkar.

BİR ADAM : En büyüklerden biri.

Loş odadaki aydınlık perde, önünden konuşan adamlar geçtikçe Karagöz hayallerini yansıtır gibi görünür. Geriye doğru konuşarak giden Rawlston perdeye doğru döner.

RAWLSTON : Evet ama Kane, Ford'tan, Hearst'ten ya da başka birinden ne bakımdan ayrılıyordu . . . Tabii ya . . .

BİR ADAM : Emin ol Thompson, bir adamın son sözleri . . .

BİR ADAM : Neydi son sözleri?

BİR ADAM : Demek gazete okumuyorsun?

Hepsi güler. Sesler birbirine karışır. Uğultu.

BİR ADAM : Charles Foster Kane ölürken tek bir kelime söyledi . . .

BİR ADAM : "Rosebud".

BİR ADAM : Hepsi bu mu? "Rosebud" mu yalnız?

BİR ADAM : Amma cimriymiş, değil mi?

BİR ADAM : Evet, yalnız bir kelimecik.

BİR ADAM : Peki ama kimdi bu?

BİR ADAM : Neydi bu?

RAWLSTON : İşte öyle bir adam ki, cumhurbaşkanı olabilirdi; nefret edildiği kadar seviliyordu da; bir adam zamanımızda ne kadar ün kazanabilirse o kadar ünlüydü . . . Ama ölüm saati gelip de çatınca "Rosebud" dediği ne olduğunu bilmediğim bir şeyle uğraşıyor. Ne olabilir bu?

BİR ADAM *(dıştan)* : Belki bir zaman üzerine bahse giriştiği bir attır.

BİR ADAM *(dıştan)* : Evet, hem de sondan birinci gelen bir at!

RAWLSTON : Olabilir . . .

Rawlston konuşarak görüntünün bir yanından öbür yanına geçer. Thompson masanın başın-

dadır, öbürleri karanlıkta halka biçiminde otururlar.

RAWLSTON : ... Peki bu yarış nerede oldu?

BİR ADAM : Rosebud'ta.

RAWLSTON : Thompson?

THOMPSON : Buyrun efendim?

RAWLSTON : Bu filmi gerekirse bir hafta, iki hafta tutun.

Rawlston sağda, öndedir, Thompson soldaki masadadır. Işık gerideki gösterim odacığından gelir. Thompson belli belirsiz bir şekilde konuşur, Rawlston ise elini kolunu oynatıp bağırır.

RAWLSTON : Şu Rosebud hikâyesini aydınlatın. Kane'le görüşen, onu iyi tanıyanlarla temasa geçin... Yazı işleri müdürüyle... adı neydi? Ha, Bernstein... İkinci eşiyle. Hâlâ yaşıyor mu?

BİR ADAM : Susan Alexander Kane mi?

BİR ADAM : Atlantic City'de gece kulübü işletiyor.

BİR ADAM : Evet, öyleymiş.

Rawlston, Thompson'a yaklaşır.

RAWLSTON : Hepsini görün, hepsiyle temasa geçin. Onunla çalışanları, onu sevenleri, ondan nefret edenleri bulup görüşün. Tabii telefon rehberindeki bütün aboneleri tarayın demiyorum size. *(Gülüşmeler.)*

THOMPSON : Hemen başlıyorum, B. Rawlston.

Rawlston gülümser, Thompson'u dirseğinden iter.

RAWLSTON : Çok güzel. Öyleyse ölü veya

diri şu Rosebud'u bana bulun... Öyle sanıyorum ki çıka çıka çok basit bir şey çıkacak ortaya.

BİR YAPININ DAMI. GECE.

Susan'ın bir yapının damında bulunan resminin omuz çekimi. Müzikle gök gürültüsü birbirine karışır. Afişin üstüne bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaktadır. Şimşek çakar. Damın üzerine çevrinme. Yağmur devam ederken neonun parlak ışığında reklam görünür.

EL RANCHO

Atraksiyon

SUSAN ALEXANDER KANE

Her akşam iki seans

Levhanın ötesinden aşağıdaki cemekân. Üstten görüş. Yağmur olanca şiddetiyle yağar, şimşek çakar. Camekândan içeri bakınca Susan'ın bir masada oturduğu görülür. Üstten görüş.

"EL RANCHO" GECE KULÜBÜ. İÇ.

Bir masaya kendini bırakıvermiş olan Susan. Üstten görüş. Susan'a doğru öne kaydırma. Bir garson ile Thompson, Susan'aya klaşırlar. Susan masaya çaprazlama koyduğu kollarına başını eğer. Öksürür. İki adam bakışır.

GARSON : Miss Alexander, işte B. Thompson ... Miss Alexander...

Susan başını kaldırır, boğuk bir sesle konuşur.

SUSAN : John, bana bir kadeh daha getir.

GARSON : Derhal. Siz ne içersiniz, B. Thompson?

THOMPSON : Lütfen bir konyak, suyla olsun.

Thompson masaya oturur, alıcı yaklaşır. Susan öfkeyle Thompson'a bakar.

SUSAN : Size oturun diyen oldu mu?

THOMPSON : Bir iki dakika konuşabiliriz diye düşünmüştüm de.

SUSAN : Yok canım? Kendi kendinize gelin güvey olmuşsunuz. Her kimseniz beni rahat bırakır mısınız? Ben kendi işime bakıyorum, siz de kendi işinize bakın!

THOMPSON : Acaba biraz konuşamaz mıyız, Miss Alexander?

SUSAN *(bağırır) :* Defolun!...

Thompson kalkar, elini başına götürür.

THOMPSON : Özür dilerim.

SUSAN *(alçak sesle) :* Çıkın!

THOMPSON : Belki bir başka zaman...

SUSAN *(alçak sesle) :* Dışarı!

Fırtına uğultusu, sonra öndeki Thompson'a çevrinme. Thompson'un karşısına gelen garson ona gözleriyle dipte bir yeri işaret eder. Müzik. Thompson ile garson geriye doğru uzaklaşırlarken alıcı onlara çevrinir. Bir başka garson onları durdurur.

İLK GARSON : Jim, ona bir konyak daha ver... Miss Alexander sahiden kimseyle görüşmek istemiyor, Bay Thompson.

THOMPSON : Öyle olsun.

Thompson sağdaki basamakları çıkıp görüntü dışında kalır. Bu sırada telefonun zili çalar: İki garson alıcıya doğru döner. Telefonda bir numara çevrildiği duyulur.

İLK GARSON : Bir duble konyak daha mı?

JİM : Ya...

Bu sırada telefon kulübesinin içinden dipteki salon görülmektedir. Üstten görüş. Önde Thompson telefonda konuşur. İki garson diptedir. Susan masada yığılmış, başını ellerine dayamış oturmaktadır. Jim sağdan çıkar. John kulübeye doğru yürür.

THOMPSON : Alo! New York'u istiyorum... Portland 79970... Burası Atlantic City 46827... Tamam.

Telefona atılan paraların sesi duyulur.

THOMPSON : Hey! Baksana, kadın...

GARSON : Evet... Ama kendine gelir. Biliyor musunuz, B. Kane ölünceye kadar onun sözünden başkasını etmezdi...

Thompson telefonda konuşur.

THOMPSON : Alo?

JOHN : Bayılırdı onun sözünü etmeğe...

THOMPSON : Ben Thompson. Lütfen patronu verir misiniz?

Thompson kulübenin camlı kapısını garsonun yüzüne örter. Bu sırada Jim dipten görüntüye girer, elinde bir kadeh vardır; Susan'a doğru yürür. Susan kadehtekini içer, garson görüntüden çıkar.

THOMPSON : Alo! B. Rawlson. Hiç konuşmak istemiyor... Kane'in ikinci eşi... Ne "Rosebud" için ne de başka konuda. Atlantic City'den telefon ediyorum. Thatcher'in kitaplığındaki günlüğü görmek için yarın Philadelphia'ya gideceğim... Evet,

duydum... Sonra New York'ta Kane'in yazıişleri müdürüyle randevum var... Adı neydi?... Bernstein. Sonra yine buraya döneceğim... Evet, evet, hepsini göreceğim, tabii yaşıyorlarsa. Allahaısmarladık, B. Rawlston.

Thompson telefonu asar, kapıyı açar, John'a:

THOMPSON : Şey...

GARSON : John.

THOMPSON : John, belki bana ufak bir yardımda bulunabilirsin.

JOHN : Evet efendim?

THOMPSON : Miss Alexander B. Kane'den bahsettiği vakit hiç Rosebud'un sözünü etti mi?

JOHN : Rosebud mu?

Thompson, Jonh'un eline bahşiş sıkıştırır.

JOHN : Teşekkür ederim, B. Thompson, teşekkür ederim. Gerçekten geçen gün gazetelerde bunu okuyunca ben de sordumdu kendisine... Rosebud'u hiç duymamış.

Kararma.

THATCHER'İN KİTAPLIĞI. İÇ

Thatcher'in kocaman heykeli. Alttan görüş. Müzik. Heykelin kaidesindeki yazı. Üstten görüş. Geriye kaydırma, yazının omuz çekimi.

"WALTER PARKS THATCHER"

BERTHA *(dıştan):* Thatcher Vakfı'nın yöneticileri size...

Öndeki Thompson'u görüntü içine alan geriye kaydırma. Bertha masasının başında, sesler

duyulan telefonu elinde tutmaktadır. Telefonda sesler.

BERTHA : ... size bir daha hatırlatmamı istiyorlar, Bay Thompson...

THOMPSON : Evet?

BERTHA : ... B. Thatcher'in yayımlanmamış anılarının bazı bölümlerini hangi şartlarla incelemenize izin verdiklerini...

THOMPSON : Şartları unutmadım.

BERTHA *(telefona)* : Evet, Jennings, hemen getiriyorum.

Telefonu yerine koyar.

THOMPSON : İstediğim sadece...

BERTHA : Ne olursa olsun, elyazması anılardan doğrudan doğruya hiçbir aktarma yapmıyacaksınız.

THOMPSON : Tamam. Ben sadece...

BERTHA : Lütfen benimle geliniz...

Bertha kalkar, geriye doğru yürür, Thompson onu izler. Zincirleme.

Bertha kocaman bir salonun kapısını açar. Thompson göğüs çekiminde Bertha'yı izler. Lâmbanın ışığı altında uzun bir masa. Bir bekçi elinde bir kitapla masaya yaklaşır, alıcı salona girer.

BERTHA : Jennings...

Jennings kitabı masanın öbür ucuna koyar.

BERTHA : Teşekkür ederim, Jennings.

Jennings kasketini çıkarır, dibe doğru uzaklaşır.

BERTHA : B. Thompson, lütfen saat tam 16:30 da bu odadan çıkınız. Araştırmalarınızı yazmanın sadece B. Kane'le ilgili

bölümlerinde yapmanız kararlaştırılmıştı.

Bertha alıcıya doğru yürür.

THOMPSON : Beni ilgilendiren sadece bu bölüm.

Bertha döner, Thompson'a bakar.

THOMPSON : Teşekkür ederim.

Thompson bir koltuğa doğru gider, Bertha konuşurken ona döner. Dipte bekçi salonun kapısını kapar.

BERTHA : 83 üncü sayfadan 142 nci sayfaya kadar.

Bir kapının kapandığı duyulur. Bertha sağa, öne ilerler, kapıyı kapar, görüntüden çıkar.

Kapı alıcının önünde kapanır. Müzik. Zincirleme.

Kitaplığın salonu. Thompson dirseklerini masaya dayamış, sırtı alıcıya dönüktür. Masa tepeden iyice aydınlatılmıştır. Thompson'un omuzundan kaydırma, kitabın üstten görüş çekimi. Elyazmasının sayfaları üstüne zincirleme. Bölüm başlığı :

"CHARLES FOSTER KANE"

"B. Kane'e ilk kez 1871 de rasladım..."

Kâğıdın beyazlığına zincirleme. Karlarla örtülü bir alan. Bir çocuk kızağın üstünde oynamaktadır... sonra kalkar, alıcıya doğru bir kartopu fırlatır.

Bu karlar içinde yalnız bir tek ev görünmektedir. Evin sundurmasında bir yazı :

"KANE AİLE PANSİYONU"

Tipi. Rüzgâr uğuldar. Levhanın üstüne bir kartopu yapışır. Müzik durur.

KANE'LERİN AİLE PANSİYONU.

Fakir, fakat temiz görünüşlü bir oda. Önde bir pencere. Dışarıda Charles'ın karda oynadığı, bağırdığı, kartopu attığı görülür.

CHARLES : Haydi, çocuklar!...

Annesi solda, önden görüntüye girer, pencereden bağırır. Yanında Thatcher vardır.

ANNE : Dikkat et, Charles!

THATCHER *(dıştan) :* Bayan Kane...

ANNE : Başlığını iyi bağla, Charles.

Alıcı geriye kaydırmayla pencerenin sağında duran Thatcher'i görüntüye alır.

THATCHER : Bayan Kane, bana kalırsa hemen söylemeli ona.

ANNE : Kâğıtları şimdi imzalıyacağım, B. Thatcher.

Anne öne gelir, bu sırada baba görüntüye girer, Thatcher onu izler.

BABA : Baksanıza, küçüğün babası olduğumu unutmuşa benziyorsunuz.

ANNE : B. Thatcher'e ne dedimse onu yapacağız.

Anne önde masaya oturur. Thatcher annenin yanına oturur, ona kâğıtları gösterir. Baba ayaktadır. Dipte pencereden çocuğun karda oynadığı görülmektedir.

BABA : Oğlan Colorado'da kalırsa ne olur sanki? Elimiz para gördü diye onu niçin istediğimiz gibi yetiştiremiyecekmişiz, anlamıyorum. İstersem gider, yargıcı bulurum. Baba olarak bu benim hakkım. Hesabını ödeyemeyen, yerine değersiz bir

kâğıt bırakan bir müşteri... Bu kâğıt şimdi değer kazanmışsa başkası kadar benim de hakkım var bunda. Hem Fred Graves böyle olacağını bilseydi bu kâğıtları ikimizin adına yazardı.

THATCHER : Ama yalnız Bn. Kane'in adına yazmış.

BABA : Graves pansiyon parasını ikimize birden borçluydu.

THATCHER : Bankanın bu gibi meselelerdeki kararı...

BABA : Ben oğlumu bir bankanın vasiliğine vermek istemiyorum...

ANNE *(sertçe) :* Jim, bu aptalca lâfları bırakacak mısın?

BABA : Neymiş, çünkü biz okutamazmışız...

Thatcher kâğıdı okurken baba söylenip durur. Küçük Charles dışarıda kartopu oynamağa devam etmektedir.

THATCHER : Çocuğun okutulması, barındırılması ve buna benzer konularda bankanın kararlarına itiraz edilmemesi gerekir.

BABA : Bir bankayı vasi seçmek...

ANNE : Şu aptallığa son verecek misin, Jim?

THATCHER : "Colorado Lode" un işletilmesiyle ilgili her şeyi üzerimize alıyoruz. Tekrar ediyorum Bn. Kane, "Colorado Lode" un tek sahibi sizsiniz.

ANNE : İmzamı nereye atacağım, B. Thatcher?

THATCHER : Şuraya, Bn. Kane...

Anne kâğıdı imzalar, baba ona yaklaşır.

BABA : Mary, sana son defa söylüyorum.

Duyan da beni iyi bir koca veya baba değilim sanacak . . .

THATCHER : Hayatta olduğunuz sürece her yıl elli bin dolar size ve B. Kane'e verilecek, sonra hayatta kalana . . .

BABA : İnşallah sonu hayırlı çıkar.

ANNE : Hayırlı olacak.

Baba homurdanarak dibe doğru gider.

Anne kalkar. Çocuğun çığlıkları işitilmektedir.

BABA : Oğlumu niye bir bankaya emanet edecek mişim, hâlâ anlamıyorum.

ANNE : Devam edin, B. Thatcher.

Baba dipteki pencereyi kapar, anne ona doğru gider.

THATCHER : Geri kalanın hepsi, yani hem sermaye hem de getireceği kâr banka tarafından oğlunuz Charles Foster Kane adına işletilecek. Yirmi beş yaşına varıncıya kadar, o vakit . . . *(Pencerede durup alıcıya doğru bakan annenin omuz çekimi. İki erkek diptedir.)* . . . serveti doğrudan doğruya kendisine geçecek.

Anne pencereyi açar.

ANNE *(öne doğru bağırarak) :* Charles!

Müzik.

ANNE : Devam edin, Bay Thatcher.

Thatcher alıcıya doğru gelir.

THATCHER : Saat beşe geliyor, Bn. Kane. Çocuğu görsem iyi olacak.

ANNE : Her şeyi hazır . . . Dengini hazırlıyalı bir hafta oluyor.

Anne, Thatcher'le birlikte sola, dibe doğru döner; görüntüden çıkarlarken Thatcher konuşur. Alıcı pencereden, sonra evden uzaklaşır.

THATCHER *(dıştan) :* Chicago'da bir mürebbiye ile görüşmek üzere randevu aldım. Küçüğü yanımda götüreceğim...

KANE AİLE PANSİYONU. GÜNDÜZ.

Anne ile iki erkek evden çıkarlar. Anne yüzü alıcıya dönük, çağırır.

ANNE : Charles!

CHARLES *(dıştan) :* Bak, anne!

ANNE : Haydi yavrum, eve gel.

Üçü birden alıcıya doğru ilerler. Alıcı geriye kaydırmayla bir kardan adamın yanında kızağıyla duran Charles'ı görüntü içine alır.

THATCHER : Ne güzel kardan adam bu!

CHARLES : Ağzından piposunu çıkardım.

THATCHER : Bunu sen yalnız başına mı yaptın, yavrum?

CHARLES : Kar devam ederse belki diş ve bıyık da yaparım.

Anne onlara doğru gelir. Baba dipte kalır.

ANNE : Charles, bak bu Bay Thatcher.

CHARLES : Günaydın.

THATCHER : Nasılsın, Charles?

BABA : B. Thatcher Doğu'dan geliyor.

CHARLES : Merhaba.

BABA : Günaydın, Charlie.

Charles babasına doğru gider, sonra kendisini çağıran annesine döner.

ANNE : Charles!

CHARLES : Ne var, anne?

ANNE : B. Thatcher bu akşam seni alıp götürecek. On numaralı trenle gideceksin.

BABA : Hani ışıklar içinde parıldayan bir tren var ya...

CHARLES : Sen de geliyor musun, anne?

THATCHER : Hayır. Annen şimdi gelemez, Charles. Ama...

CHARLES : Nereye gideceğim?

Babası yaklaşır.

BABA : Chicago'yu, New York'u göreceksin, belki Washington'u da. Değil mi, Bay Thatcher?

THATCHER : Tabii, tabii. Keşke ben de senin gibi ilk defa geziye çıkan bir küçük çocuk olsaydım.

CHARLES : Sen niye bizimle gelmiyorsun, anne?

ANNE : Bizim burada kalmamız lâzım, Charles.

BABA : Bundan sonra B. Thatcher'le beraber oturacaksın, Charlie. Zengin olacaksın. Annene bakarsan... yani annenle ben karar verdik ki... Burada... Burası senin yetişebileceğin bir yer değil. Şüphesiz günün birinde Amerika'nın en zengin adamı olacaksın. Okuman gerek.

ANNE : Canın hiç sıkılmıyacak, Charles.

THATCHER : Sıkılmak mı? Tabii sıkılmıyacak. Birlikte ne kadar eğleneceğiz. Sahi diyorum, Charles! Haydi bakalım, el sıkışalıın. Seni korkutmuyorum ya? Eee, ne düşünüyorsun? Ha? Haydi ver elini...

Charles elindeki kızakla Thacher'in üzerine atılır. Hepsi aynı zamanda konuşurlar.

BABA : Charlie!...

ANNE : Ne oluyor, Charles...

THATCHER : Charles, az daha canımı acıtacaktın.

BABA : Charlie!

THATCHER : Kızak başkalarına vurmak için değil, binip kaymak içindir.

Charles, Thatcher'i karlara yıkar. Babası Charles'a doğru gider. Annesi Charles'ı tutmak için dibe koşar. Charles var gücüyle öne koşar ve düşer. Annesi onu kaldırır. Babası Thatcher'in kalkmasına yardım eder. Topluluğa doğru öne kaydırma.

BABA : Bu çocuğa ne oldu böyle?

CHARLES : Anne! Anne!

ANNE : Charles, hazırlanman lâzım. Jim...

BABA : Özür dilerim, Bay Thatcher. Bu yaramaz esaslı bir dayak istiyor.

ANNE : Öyle mi sanıyorsun, Jim?

BABA : Evet.

ANNE : İşte bundan dolayı...

Anne, Charles'ı bütün gücüyle bağrına basar. Omuz çekimi. Kar yağar. Müzik.

ANNE : ... bu çocuğun senin dokunamıyacağın bir yerde yetiştirilmesi gerekiyor ya.

Sola doğru bakan Charles'ın yüzü. Üstten görüş. Zincirleme.

Evin boy çekimi, sonra Charles'ın kardaki kızağının göğüs çekimi. Kar yağmıya devam eder. Bir tren düdüğü. Gece olur. Müzik. Kararma.

THATCHER'İN EVİ. İÇ. GECE.

Bir kızağın ambalâjını yırtan Charles'ın eli. Omuz çekimi. Alıcı geriye kaydırmayla Charles'ı bir Noel ağacının yanında gösterir. Charles gözlerini sola çevirir.

THATCHER *(dıştan) :* Haydi bakalım! Charles . . .

Ayaklarının ucuna bakan Thatcher. Alttan görüş.

THATCHER : Noel'in kutlu olsun.

Odanın içi. Göğüs çekimi. Üstten görüş. Dipte iki uşak. Charles kızağıyla doğrulur. Müzik.

CHARLES : Noel'iniz kutlu olsun.

Zincirleme. Pencerenin yanında sağa dönen Thatcher'in omuz çekimi. Yaşlanmıştır.

THATCHER : Yeni yılın kutlu olsun.

Geriye kaydırma. Biraz daha yaşlanmış olan Thatcher göğüs çekimine gelir. Masada oturan birine bir şeyler yazdırmaktadır.

THATCHER : Sonuç olarak, yirmi beşinci yaşınızın eşiğinde bulunduğunuz şu sırada, Thatcher ve Ortakları Şirketi karşısında artık tam bağımsız duruma geleceğinizi size hatırlatmak isterim. Bu aynı zamanda dünyanın altıncı büyük servetinin bütün sorumluluğunu yükleneceğiniz anlamına da gelmektedir. Yazdınız mı?

SEKRETER : Dünyanın altıncı büyük servetinin . . .

THATCHER : Tamam.

Thatcher masaya oturur, alıcı ona yaklaşır.

THATCHER : Charles, toplumda tutmak ü-

zere olduğunuz yerin önemini pek anladığınızı sanmıyorum. Bundan dolayı, ilişikte bütün varlığınızın ayrıntılı listesini dikkatinize sunuyorum, gerekli bütün bilgi de verilmiştir . . .

THATCHER'İN BÜROSU. GÜNDÜZ.

Geniş, lüks bir masa. Mektup tutan bir el. Göğüs çekimi.

SEKRETER *(dıştan) :* Sayın Thatcher . . .

Alıcı geriye kaldırmayla masanın öbür yanında oturan Thatcher'i görüntüye alır. Yanında bir adam vardır. Öndeki sekreter görüntüden çıkar.

SEKRETER *(dıştan) :* Mektup B. Kane'den.

THATCHER : Dinliyorum . . .

SEKRETER *(dıştan, mektubu okur) :* Özür dilerim ama, ben ne altın madenleri, ne petrol kuyuları, ne denizcilik şirketleri, ne gayrımenkullerle ilgileniyorum.

Thatcher gözlüğünü takar, mektubu kaparcasına çekip alır. Alıcı Thatcher'e yaklaşır.

THATCHER *(kızgın) :* İlgilenmiyor muymuş? . . .

SEKRETER *(dıştan) :* Listenizde . . .

THATCHER : İlgilen . . .

Thatcher öfkeden boğulurcasına mektubu okumağa koyulur.

THATCHER *(okumağa devam eder) :* Listenizde beni bir nokta ilgilendirdi. *New York Inquirer* adındaki küçük gazete. Yanılmıyorsam bir süre aşımı dolayısiyle elimize geçmiş. Lütfen satmayın onu. Gazeteyle meşgul olmak üzere Amerika'ya dönüyo-

rum. Gazete yönetmek eğlenceli bir iş olacak . . .

Thatcher gözlüğünü çıkarır, mektubu masaya koyar.

THATCHER *(şaşkın)* : Gazete yönetmek eğlenceli bir iş olacak!

Kararma. Müzik.

TREN. VAGON. İÇ.

Ortadaki koridor boyunca kaydırma. Oturmakta olan bütün yolcuların Inquirer *okudukları görülür. Alıcı Thatcher'in göğüs çekiminde durur. Thatcher önde, konuşmaktadır.*

THATCHER : Ulaşım tröstü skandalı açıklandı . . .

Zincirleme.

Bu ayrımı, Thatcher'i öfkesinin son kertesine geldiğini gösteren bir dizi silinmeler izler.

Thatcher bir aynanın önünde durur, elinde bir gazete tutmaktadır, gazeteyi indirir.

THATCHER : Ulaşım tröstü halkın iliğini kurutuyor . . .

Thatcher sağda, önde durur. Uc. Omuz çekimi. Gazete okur.

THATCHER : Ulaşım tröstünü *Inquirer* yıktı.

Thatcher dipte bir kapıya gider, kapatır, kapıya yaslanır, öfkelenmiştir. Zincirleme.

Gazeteyi tutan Thatcher'in eli. Omuz çekimi. Thatcher gazeteyi okur.

THATCHER : Ev sahipleri bakımsız evleri yaşanılabilir hale sokmaktan kaçınıyorlar.

Thatcher alıcının önünde ayağa kalkar, gazeteyi atar, sola döner. Zincirleme.

Alıcının önünde elinde gazeteyle Thatcher'in omuz çekimi. Thatcher döner, konuşur.

THATCHER : *Inquirer* bakımsız evler savaşını kazandı.

Zincirleme.

Gazete tutan el. Thatcher oturmuş, gazetedeki büyük bir başlığı okumaktadır. Uc. Thatcher gazeteyi indirir, bir adamın anlaşılmaz sözler haykırdığı duyulur. Thatcher öfkeyle pencereden öne bakar. Zincirleme.

Masa başında önüne serdiği gazeteyi inceliyen Thatcher'in omuz çekimi. Okur.

THATCHER : Bakır korsanlarını halkın önünde teşhir ediyoruz.

Peçetesini fırlatıp atar. Kararma.

"INQUIRER". YAZI SALONU.

Elinde gazete, başlığı okuyan Thatcher'in yarı–omuz çekimi.

THATCHER : İspanyol filosu New Jersey açıklarında.

Thatcher birden gazeteyi fırlatır, masanın öbür ucunda ceketsiz, kravatını gevşetmiş, fincandan bir şey içen Kane ortaya çıkar. Dipte gazeteciler çalışmaktadır.

THATCHER : Demek gazete yönetmekten anladığınız bu, öyle mi?

Kane gülümser, fincanı masaya koyar. Bernstein soldan görüntüye girerek Kane'e yaklaşır.

KANE : Gazete yönetiminde hiç tecrübem yok, Bay Thatcher. Sadece aklıma gelen bütün düşünceleri deniyorum.

THATCHER : Charles, çok iyi biliyorsunuz ki, bu filonun . . .

Leland masaya yaklaşır, hepsi aynı zamanda konuşurlar.

KANE : Günaydın, Bay Bernstein.

THATCHER : ... New Jersey açıklarında dolaştığı konusunda hiç bir delil yok.

BERNSTEIN : Affedersiniz, Bay Kane.

KANE : Aksini ispat edebilir misiniz?

BERNSTEIN : Şimdi şunu aldık.

KANE : Bay Bernstein, size B. Thatcher'i takdim etmek isterim.

LELAND : Bir püronuz var mı?

BERNSTEIN : Memnun oldum, Bay Thatcher.

KANE : Bay Leland.

LELAND : Günaydın.

KANE : Bay Thatcher benim eski vasimdir.

BERNSTEIN : Haber Kübadan geliyor...

KANE : Okuyucularımızdan gizliyecek sırlarımız yok, Bay Bernstein. Bay Thatcher en sadık okuyucularımızdandır. *Inquirer* bana geçtiğinden beri her sayısında ne var ne yok hepsini bilir. Okuyun bana telgrafı.

Bernstein telgrafı Kane'e okur. Kane piposunu yakar.

BERNSTEIN : "Küba'da kızlar çok esaslı Stop Manzaralar üzerine mensur şiir gönderebilirim ama paranızı boşuna harcamak istemem Stop Küba'da savaş yok. İmza: Wheeler." Cevap vermek lâzım mı?

KANE : Evet. "Sevgili Wheeler, siz mensur şiirlerinizi göndere durun, ben de size savaşı gönderirim."

BERNSTEIN : Çok güzel bir buluş, Bay Kane.

KANE : Doğrusu kendim de beğendim. Hemen çekin.

BERNSTEIN : Derhal.

Leland ile Bernstein dipten çıkarlar. Thatcher, Kane'e yaklaşır.

THATCHER : Ben şu kampanya konusunda görüşmek için geldim. *Inquirer*'in "Public Transit Company" ye açtığı kampanya konusunda.

Thatcher, Kane'in yanına oturur. İkisi konuşurlarken alıcı yavaşça alttan görüş durumuna geçer.

KANE : Bay Thatcher, onlara karşı kullanabileceğimiz bir şeyler biliyor musunuz?

THATCHER : Hâlâ bir kolejli gibisiniz, öyle değil mi?

KANE : Ne yapalım, Bay Thatcher, beni kolejden kapı dışarı ettiler, hem bir değil düzünelerce kolejden. Hatırlıyor musunuz? Ben unutmadım.

THATCHER : Charles unuttuğunuz bir noktayı size hatırlatmam gerekiyor sanırım.

KANE : Sizi dinliyorum.

THATCHER : "Public Transit Company" nin en büyük hissedarlarından biri sizsiniz.

KANE : İşin güçlüğü nerede bilir misiniz? İki ayrı insanla konuştuğunuzu anlamamanızda. Charles Foster Kane, yani "Public Transit" in 82.364 hissesinin sahibi olarak —görüyorsunuz ya neyin sahibi olduğumu iyi biliyorum—, evet bu sıfatla bütün kalbimle sizden yanayım. Charles Foster Kane alçağın biridir, gazetesini kapatmak lâzım, gazeteyi boykot için bir komite kurmalı. Bu komiteyi kurarsanız,

benim adıma bin dolarlık bir bağış yazabilirsiniz...

THATCHER : Böyle saçmalıklarla vakit kaybedecek durumda değilim.

Kane, Thatcher'e eğilir. Omuz çekimi.

KANE : Öte yandan ben aynı zamanda *Inquirer*'in de sahibiyim. Bu sıfatla da ödevim... Bakın bu vesileyle size küçük bir sır vermekten zevk duyacağım... Evet bu sıfatla da benim ödevim, bu memleketin namuslu işçilerinin bir köpekbalığı sürüsünce soyulmasını önlemektir...

Thatcher sıçrayıp kalkar. Kane de aynı hareketi yapar.

KANE : ... Onların çıkarlarını koruyacak kimse yok diye soyulsunlar mı?

Thatcher dibe doğru gider, bitkindir. Askıdan pardesüsünü alır. Kane yanına gelip pardesüsünü giymesine yardım eder.

KANE : Size bir sır daha vereceğim, Bay Thatcher. Sanırım bunu tam yetkiyle söyleyebilecek durumdayım da... Bakın, param var, her şeye sahibim. Yoksulların çıkarlarını ben korumazsam belki bu işi bir başkası yüklenmeğe kalkar. Bu da meteliksiz, varlıksız biri olabilir.

THATCHER : Evet, evet, evet.

KANE : Bu da çok kötü olur.

THATCHER : Pekâlâ, öyle olsun! Charles bugün malî durumunuzun nasıl olduğuna şöyle bir göz atmış bulundum.

KANE : Ya, öyle mi?

THATCHER : Şimdi bana açıkça söyleyin

yavrum, bu ıısanseverce işe devamın akıl kârı olmadığına siz de inanmıyor musunuz? *Inquirer* size yılda bir milyon dolara patlıyor.

KANE : Çok doğru, Bay Thatcher. Geçen yıl bir milyon dolar kaybetmiştim. Bu yıl bir milyon dolar daha kaybetmeyi bekliyorum, önümüzdeki yıl da böyle olacak. Sizin anlıyacağınız, Bay Thatcher, böyle yılda bir milyon dolarlık açık aynı tempoyla devam ederse . . .

Sağda Thatcher ucdan görünür. Kane'in omuz çekimi.

KANE : . . . Altmış yıl sonra gazeteyi kapatmak zorunda kalacağım.

Kane gülümser. Müzik. Kararma.

THATCHER'İN BÜROSU.

Alıcının önünden geçen bir kâğıt. Müzik. Kâğıtta şunlar yazılıdır :

"1929 KIŞINDA"

Zincirleme.

Bernstein önde, yarı–omuz çekiminde. Bernstein bir kâğıdı okumaktadır.

BERNSTEIN : . . . adı geçen gazetelere gelince, aşağıda imzası bulunan Charles Foster Kane, bu suretle bütün bu gazeteler ve buna bağlı bütün öbür gazeteler üzerindeki yetkilerini devreder . . .

Bernstein kâğıdı indirince, geride oturan Thatcher ortaya çıkar.

BERNSTEIN : . . . Bütün öbür gazeteler, basımevleri üzerindeki yetkilerini devreder

ve dolayısiyle bütün haklarından vazgeçer . . .
Bernstein kâğıdı yeniden indirir, endişeli, sıkıntılı bir hali vardır.

KANE *(dıştan) :* Yani açıkçası iflâs!
Kane geriden görüntüye girer. Elleri arkasında odanın içinde gezinir. Pencereden şehir görünmektedir.

BERNSTEIN : Ne yapalım, hazır paramız yok.

THATCHER : Charles . . .

KANE : Hepsini okudum, Bay Thatcher. Bırakın da imzamı basıp evime döneyim.

THATCHER : Bana "bay" demiyecek kadar yaşlandın artık, Charles.

KANE : Siz de başka türlü hitabedilmiyecek kadar yaşlısınız . . . Siz zaten bildim bileli yaşlısınızdır.
Kane öne gelir.

BERNSTEIN : Buna karşılık, Thatcher ve Ortakları Şirketi Charles Foster Kane'e ömrünün sonuna kadar . . .

KANE : Emekli maaşım . . .

THATCHER : Gazeteleriniz üstünde geniş bir yetkiniz . . . eee . . . geniş bir yetkiniz olacak . . . biz de fikrinizi almağa devam edeceğiz. Bu buhran geçicidir. Benden daha zengin ölmeniz muhtemeldir.

KANE : Doğduğumdan daha zengin ölmem hiç de güç bir şey değil.
Masaya oturur, kâğıdı imzalar.

BERNSTEIN : Hiçbir vakit kazandığımız kadar kaybetmedikti!

THATCHER : Doğru, doğru, âma metotlarınıza ne demeli! Durumu anlayın Charles, hiçbir vakit yatırım yapmadınız. Paranızı hep şeye harcadınız . . .

KANE *(bir yandan yazarken bir yandan mırıldanır) :* Hep öte beri almak için . . . öte beri almak için. Annem biraz daha az namuslu bir banker seçmeliymiş.

Kâğıtları iter, kalemi fırlatır, arkasına yaslanır.

KENE : Neyse, ağzıma sokulan bu para dolu kaşık beni hep boğulacak hale getirdi. Biliyor musunuz, Bay Bernstein, bu kadar zengin olmasaydım belki de gerçekten büyük bir adam olacaktım.

THATCHER : Demek şimdi kendinizi büyük adam sanmıyorsunuz?

KANE : Şartlar göze alınınca, kendimi iyi kurtarmışım yine.

THATCHER : Ne olmak isterdiniz?

KANE : Sizin nefret ettiğiniz her şey.

Kararma.

THATCHER KİTAPLIĞI.

Thompson masanın ucunda oturmaktadır. Üstten görünüş. Thompson yüzünü buruşturarak kitabı kapatır. Bekçi arkasındadır.

THOMPSON : Oh! . . .

BEKÇİ *(ona doğru gelerek) :* Affedersiniz, efendim . . .

THOMPSON : Ne var?

BEKÇİ : Ne dediniz?

Dipteki kapı açılır, Bertha girer.

BERTHA : Saat 16:30, değil mi, Jennings?

BEKÇİ : Fakat . . . evet, efendim.

Thompson kalkar. Dikey çevrinmeyle geride, duvarda Thatcher'in çok büyük bir portresi görünür.

BERTHA : Delikanlı, olağanüstü bir imtiyazdan yararlandınız. Aradığınızı buldunuz mu?

THOMPSON : Hayır.

Bekçi başını kaldırır, kasketini çıkarır. Thompson onlara doğru gider.

THOMPSON : Siz Rosebud değilsiniz, değil mi?

BERTHA : Nasıl?

THOMPSON : Rosebud. Ya siz, sizin adınız sahiden Jennings mi?

BEKÇİ : Evet, efendim. Ben...

THOMPSON : Peki. Allahaısmarladık. Şeyi... hangarınızı kullanmama izin verdiğiniz için de teşekkür ederim.

Dipten çıkar. Müzik. Kararma.

BERNSTEIN'IN BÜROSU.

Thompson masanın sağında oturmaktadır. Bernstein masanın öbür yanındadır. Şöminenin üzerinde, duvarda Kane'in kocaman bir resmi. Ağır dikey çevrinme.

BERNSTEIN : Kimmiş işi başından aşkın olan? Ben mi? Ben Yönetim Kurulu Başkanıyım. Yani boş gezenin boş kalfası! Ne öğrenmek istiyorsunuz?

THOMPSON : Pekâlâ! Bay Bernstein, düşünmüştük ki... acaba ölürken... son sözleriyle ne demek istediğini öğrenebilir miyiz?

BERNSTEIN : Ha! Şu Rosebud hikâyesi mi? ... Belki ... kızın biridir. Gençliğinde bir sürü kızla düşüp kalktı ve ...

THOMPSON : Bay Kane'in geçici bir macerayı elli yıl sonra ölüm döşeğinde anınası pek akıl almaz, Bay Bernstein ...

BERNSTEIN : Siz, Bay ... eee ... Bay Thompson çok gençsiniz. Bir insanın neleri hatırlıyabileceğini bilemezsiniz.

Thompson'dan Bernstein'a çevrinme. Bernstein masaya eğilmiştir. Arkasında şömine yanmaktadır.

BERNSTEIN : Meselâ beni ele alın. 1896 da bir gün Jersey City'ye gitmek için feribotla Hudson'u geçiyordum. Tam hareket ederken başka bir feribot yanaştı. Genç bir kız iskeleye çıkmak üzere bekliyordu. Beyazlar giyinmişti, elinde de beyaz bir şemsiye vardı ... Onu ancak bir saniye görebildim. O beni hiç görmedi. Ama en azından ayda bir kez hâlâ onu düşünürüm ... Başka kimselerle görüştünüz mü?

Bernstein dirseklerini masasına dayar, yüzü masanın camında yansımaktadır. Omuz çekimi. Bir sigara alır, Thompson yakmak üzere eğilerek öne gelir.

THOMPSON : Evet. Atlantic City'deydim ...

BERNSTEIN : Susie mi?

Thompson görüntüden çıkar.

BERNSTEIN : Teşekkülr ederim. Kane'in ölümünün ertesi günü ona ben telefon etmiş-

tim. Birinin bunu yapması gerek diyordum. Telefona bile gelemedi.

THOMPSON *(dıştan)*: İki üç güne kadar onu görmek için yine gideceğim. Bay Bernstein, Rosebud konusunda acaba B. Kane'le ilgili her hangi bir şey hatırlıyor musunuz?... Çünkü siz başından beri onun yanında bulundunuz...

BERNSTEIN : Başından da önce, delikanlı. Şimdi de, sonda da. Susie'den başka her hangi biriyle görüşmeğe çalıştınız mı?

THOMPSON *(dıştan)*: Hiç kimseyi görmedim. Yalnız Walter Thatcher'in sözde günlüğü dedikleri şeyi inceledim...

Bernstein kalkar, Alıcı çevrinmeyle önde oturan Thompson'u gösterir. Bernstein dipteki pencereye gider. Dışarıda yağmur yağmaktadır. Fırtına.

BERNSTEIN *(gülerek)*: Thatcher... Hayatımda gördüğüm en büyük ahmak...

THOMPSON : Çok para kazanmış.

BERNSTEIN : Yaaa! Aklınız fikriniz çok para kazanmakta olduktan sonra...

Bir teleks bandına göz atar.

BERNESTEIN : ... çok para kazanmak marifet değildir.

Sola gider. Kane'in resmine çevrinme.

BERNSTEIN : B. Kane'i ele alın. Onun istediği para değildi.

Bernstein yeniden öte yana geçer, oturur. Thompson sağda göğüs çekiminde oturmaktadır.

BERNSTEIN : Kane, Thatcher için hep bir muamma olarak kaldı. Bazan benim için

bile. Siz asıl kimi görmelisiniz, biliyor musunuz? B. Leland'ı. Leland, B. Kane'in en iyi dostuydu. Birlikte okumuşlardı.

THOMPSON : Harvard'ta mı?

BERNSTEIN : Oh! Harvard, Yale, Princeton, Cornell, İsviçre... Kane düzünelerce okuldan kovuldu. B. Leland ömründe tek meteliğe sahip olamadı... Hani eski aileler vardır ya, baba on milyonluktur, sonra günün birinde bir de bakarsınız intihar etmiş ve geride borçtan başka bir şey bırakmamıştır. B. Leland işte o ailelerden birinden gelmekteydi. B. Kane *Inquirer*'i ele geçirdiği gün...

Zincirleme.

"INQUIRER" BİNASI. DIŞ.

Boy çekimi. Inquirer *binası. Üstten görüş. Müzik.*

BERNSTEIN *(dıştan)* : ... B. Leland da bizimle beraberdi.

Zincirleme. Binalar. Önde bir araba. Üstten görüş. Leland ile Kane arabanın içinde oturmaktadırlar. Kane piposunu ağzından çeker.

KANE : Jedediah, alıcı gözle bak ona. Birkaç gün geçmeden bambaşka bir görünüş alacak... Haydi girelim.

Kalkarlar, görüntüden çıkarlar. Araba uzaklaşır ve sahanlığın merdivenlerini çıkan Leland ile Kane görünür. Sağdan küçük bir araba görüntüye girer. Arabacı, yerindedir. Bernstein ise arabanın üstünde devrilecek gibi duran eşya yığınına eğilmiştir. Müzik kesilir.

ARABACI : Burada oda bulamazsınız! Gazetedir burası.

BERNSTEIN : Baksana ahbap, sana fikrini söylesin diye mi, yoksa araba süresin diye mi para veriyorlar?

ARABACI : Ha? . . .

Zincirleme.

"INQUIRER". YAZI SALONU.

Leland ile Kane, iki kanatlı açık bir kapının karşısında, göğüs çekimindedirler. Büronun içine, dibe doğru bakarlar.

KANE : Jedediah . . .

LELAND : Önce siz buyurun, Bay Kane . . .

Büroya girerler. Leland bir sütuna çarpar, sütunun çevresini dolanır. Hafif bir alttan görüş ile salonun tavanı verilir. Sağda, önde bulunan Kane çevresine bakınır. Leland. Büro boyunca geriye kaydırma. Leland ile Kane bir masada oturan üçüncü bir adamın yanında dururlar. Kane şapkasını çıkarır.

KANE : Affedersiniz, efendim, ben . . .

Adam eliyle bir işaret yapar. Carter hemen soldan görüntüye girer, doğrulur ve küçük bir çanı çalar. Masalardaki adamlar hep birden ayağa kalkarlar. Carter gülümseyerek öne gelir.

CARTER : Hoş geldiniz, Bay Kane.

Alıcı dipteki iki adama doğru yürüyen Carter'i izler. Carter, Leland'ın elini sıkar. Çevrelerinde bir topluluk meydana gelir.

CARTER : Hoş geldiniz . . . *Inquirer*'e hoş geldiniz, Bay Kane.

LELAND : Ooo! İşte . . .

CARTER : Kendimi takdim edeyim, Herbert Carter, yazıişleri müdürü.

KANE : Teşekkür ederim, Bay Carter. İşte Bay Leland...

CARTER : Günaydın, Bay Leland.

KANE : Yeni tiyatro eleştirmecimiz. İnşallah yanılmıyorum değil mi, Jedediah? İstediğin tiyatro eleştirmecisi olmaktı, değil mi?

LELAND : Biliyorsun ya canım.

Kane çevresine bir göz attıktan sonra, Carter'e.

KANE : Benim için mi ayağa kalktılar?

CARTER : Sizin... Ooo! Bay Kane...

KANE : İyi, iyi. Oturunuz, baylar.

CARTER *(şaşkın) :* Kalkmışlar mı?...

KANE : Günaydın.

CARTER : Günaydın, efendim... Bu küçük jest hoşunuza gider sanmıştım da.

KANE : Lütfen oturmalarını söyleyin, olmaz mı Bay Carter.

CARTER : Yeni müdürümüz... İşinize devam edebilirsiniz, baylar.

Bürodakiler yeniden otururlar. Alıcı üçlü grupa yaklaşır.

KANE : Teşekkür ederim.

CARTER : Tasarılarınızı bilmiyordum...

KANE : Ben de bilmiyorum ki.

CARTER: ... onun için hiç bir şey hazırlıyamadım...

KANE: Doğrusunu isterseniz belli hiç bir tasarım yok.

CARTER : Yok mu?

KANE : Tek tasarım bir gazete çıkarmak.

Büyük bir gürültü işitilir. Kane dibe doğru döner. Boylu boyunca yere uzanmış, devrilen eşyaların ortasında Bernstein'ın boy çekimi. Gürültüler. Bernstein güler.

BERNSTEIN : Of! . . .

KANE *(dıştan) :* Bay Bern . . .

Bernstein önde, eşyaların arasında, yerdedir. Dipteki üç adam ona bakarlar. Masalarında çalışanlar şaşkınlıklarını gizlemezler.

KANE : . . .stein!

Bernstein kalkar, onlara doğru gider.

BERNSTEIN : Buyurun, Bay Kane.

KANE : Bay Bernstein, biraz gelir misiniz, lütfen?

BERNSTEIN : Peki, Bay Kane.

Üçü de sola doğru giderler. Carter bir şeyler söylemeğe çalışır. Bernstein düşer.

KANE : Bay Carter, size Bay Bernstein'ı takdim ederim.

BERNSTEIN : Memnun oldum.

LELAND : Bay Bernstein.

KANE : B. Bernstein benim idare müdürümdür.

CARTER *(şaşkın) :* İdare . . . idare . . .

Kane görüntüden çıkarken, Carter olduğu yerde döner, Bernstein'ın elini tutup sıkar.

BERNSTEIN : Çok memnun oldum, Bay Carter.

KANE *(dıştan) :* Bay Carter . . .

CARTER : Efendim . . . Günaydın, efendim.

KANE *(dıştan) :* Bay Carter . . .

CARTER : Evet, Bay Bernstein.

Carter, telâştan ne yapacağını bilmez bir halde, Kane'e doğru seğirtir. Öbürleri görüntüden çıkarlar.

BERNSTEIN *(dıştan) :* Stein...

CARTER : B. Kane.

Kapıya doğru giderler. Müzik. Hamallar büroya girip eşyaları taşırlarken, Carter bir şeyler söylemeğe çalışır. Bernstein odaya girer.

KANE : Bay Carter... sizin odanız bu mu, Bay Carter?

Kane kapının soluna doğru gider. Leland büroya girer.

CARTER : Benim... Benim küçük odam emrinizdedir.

BİR HAMAL : Affedersiniz...

CARTER : Yalnız, anlamıyorum...

BERNSTEIN : Affedersiniz!

KANE : Bay Bernstein, gerektiği sürece odanızda kalacağım.

LELAND : Bay Carter...

CARTER : Buraya mı yerleşiyorsunuz?

LELAND : Bay Carter...

CARTER : Buyurun?

LELAND : Affedersiniz.

CARTER : Fakat Bay Kane, bir sabah gazetesi... nihayet...

Bir hamal Carter'i iterek geçer.

HAMAL : Affedersiniz.

Bernstein, sonra Leland, Carter'e çarparak çıkarlar.

CARTER: Biz genellikle ... saat on birde kapatırız... her gün... saat on birde...

KANE : Tamam, Bay Carter, değişmesi gereken alışkanlıklardan biri de bu işte. Haber günün yirmi dört saatinde de gelebilir.

Carter bir şeyler kekeler. Eşya taşıyan üç adam, eşikten geçerlerken bir kere daha Carter'e çarparlar.

CARTER : Yirmi dö...

BİR HAMAL : Affedersiniz.

LELAND : Affedersiniz.

BERNSTEIN : Affedersiniz.

CARTER *(kendini kaybetmişçesine)* : Fakat Bay Kane, bu imkânsız bir şey.

Kararma.

KANE'İN GAZETEDEKİ ODASI.

Odanın boy çekimi : Leland elinde bir karikatürle görüntünün sağına girer. Sağa çevrinme. Kane ile Carter masada oturmaktadırlar. Leland resmi Kane'e gösterir.

LELAND : Bunu yapabildim ancak...

KANE : Tamam, benim söylemek istediğim de buydu zaten...

CARTER : Bay Kane...

LELAND: Karikatürcülük pek gelmez elimden.

KANE : Yok canım, pekâlâ olmuş işte!

LELAND : Demez mi!

KANE *(gülümsiyerek)* : Sen tiyatro eleştirmecisisin, Jed. *(Bir sessizlik.) Chronicle*'in ilk sayfasındaki şu yazıya bak.

LELAND : Yemek yemedin mi hâlâ?

Leland öne oturur.

KANE : Yemedim. Evet. Bakın, Bay Carter.

Chronicle'in birinci sayfasında Brooklyn'li Bn. Harry Silverstone için bir yazı var. Bn. Silverstone'un öldürüldüğü sanılıyor. *Inquirer*'de niye böyle yazılar yok?

Bağıran Kane'e çevrinme. Herkes şaşırır.

CARTER : Çünkü biz gazete çıkarıyoruz, Bay Kane, skandal varakparesi değil.

KANE : Joseph!

Görüntüye bir hademe girer. Carter söylenmeğe devam etmektedir. Sağda oturmakta olan Bernstein gülümser.

HADEME : Buyurun efendim?

KANE : Açlıktan ölüyorum.

LELAND : Şimdi lokantaya gidip doğru dürüst bir şeyler yiyeceğiz.

CARTER : Affedersiniz, Bay Bernstein.

BERNSTEIN : Rica ederim.

Kane gazeteyi Carter'e göstererek.

KANE : Bakınız, Bay Carter. *Chronicle*'de üç sütun üstüne bir başlık. Niye *Inquirer*'de üç sütun üstüne başlık yok?

CARTER : Haber o kadar önemli değildi de.

KANE : Bay Carter, başlık ne kadar büyük olursa haber de o kadar önem kazanır.

BERNSTEIN : Çok doğru, Bay Kane.

KANE : Bu Bn. Silverstone'un öldürülmesi...

Carter umutsuzca odayı arşınlar. Solda, önde duran Leland'a çevrinme. Carter ile Kane'in omuz çekimleri birbirini izler.

CARTER : Bu kadının öldürüldüğüne, hatta öldüğüne dair en ufak bir delil yok.

KANE : Kaybolduğu söyleniyor. Komşuları şüpheleniyorlar.

CARTER : Bizim işimiz mahalledeki kadınların dedikodularını aktarmak değildir! Bu çeşit masallarla ilgilensek, gazeteyi her gün iki defa çıkaracak malzeme bulurduk, Bay Kane.

KANE *(bağırarak) :* Bay Carter...

Önde oturan Kane'in üstünden sağda dipten öne gelen Carter'i gösteren çekim. Leland solda oturmaktadır.

KANE : ... bundan böyle ilgilenmemiz gereken masalların ta kendisi bu işte. Bay Carter...

Kane oturduğu yerde sola döner.

KANE : ... en iyi muhabirinizi B. Silverstone'a göndermenizi istiyorum. B. Silverstone'e eşini derhal kendisine göstermezse *Inquirer*'in onu tevkif ettireceğini söylesin.

Kekeleyen Carter'in omuz çekimi. Alttan görüş.

KANE *(dıştan) :* B. Silverstone'a kendinin şey müfettişi... eee...

LELAND : Merkez Bürosu.

KANE : ... Merkez bürosu müfettişi olduğunu söylesin.

Alıcının karşısındaki Carter'in omuz çekimi; gözleri bir noktaya dikilmiş bakmaktadır.

KANE *(dıştan) :* B. Silverstone şüphelenir de bizimkinden hüviyet sormağa kalkışırsa...

Başını çeviren Kane'in omuz çekimi.

KANE : ... kızmış görünsün ve B. Silverstone'u anarşistlikle suçlandırsın...

BERNSTEIN *(dıştan)* : ... ekibi de hesaba katınız. Böyle gazetecilerle yüksek tiraja ulaşmak güç değildir.

KANE *(dıştan)* : Çok haklısınız, Bay Bernstein.

BERNSTEIN *(dıştan)* : Bu ekibi bir araya getirmek ne kadar zamana mal oldu biliyor musunuz? Tam yirmi yıla.

KANE *(dıştan)* : Yirmi yıl... Evet...

Zincirleme.

Önceki resimde oturan aynı kişilerin çekimi, poz verirler.

KANE *(dıştan)* : Altı yıl önce *Chronicle*'in pencelerinden birinin önüne dikilmiş, dünyanın en büyük gazetecilerinin resimlerine bakıyordum.

Kane soldan görüntüye girer. Geriye kaydırma. Sağda bir fotoğrafçı ve bir fotoğraf makinası görünür.

KANE : Kendimi şekerci dükkânının önündeki çocuk gibi hissediyordum. Eh, altı yıl sonra bu akşam hepsine sahibim, şekerlerin tümüne, dükkânın tümüne!

FOTOĞRAFÇI : Kıpırdamıyalım!

Hepsi güler. Kane görüntünün bir yanından öbürüne gider. Fotoğrafçı magnezyumu parlatır resim çeker. Gazeteciler ayağa kalkarlar.

KANE : Baylar, *Inquirer*'e hoş geldiniz.

FOTOĞRAFÇI : Başka çekmiyecek miyiz?

KANE : Resimlerden fazla basıp *Chronicle*'e gönderin. Bu sabahki tirajımızın bütün New York gazetelerini geride bıraktığını

"DAYANDIĞIM İLKELER"

"1. Bu şehrin halkına, haberleri büyük bir dürüstlükle veren bir gazete sağlıyacağım.

"2. Onlara aynı zamanda, hem yurttaş hem de insan olarak haklarının yorulmaz, savaşçı bir savunucusunu sağlıyacağım.

"İmza : Charles Foster Kane.

"Sahibi ve Yazıişleri Müdürü."

Alıcı geriler, balya haline getirilmiş kocaman gazete yığınlarını gösterir. Üstten çekim, sonra zincirleme.

Inquirer *binasının bir penceresi. Dıştan görünüş. Kane, Bernstein ve Leland balkona eğilirler : Görüntünün üzerine bindirmeyle yazı :*

"INQUIRER : DAĞITIM 26.000"

Zincirleme.

Yine üçünün çekimi. Kane konuşur. Görüntünün üzerine bindirmeyle yazı :

"CHRONICLE'İN DAĞITIMI : 495.000"

KANE : Yorgun olduğunuzu biliyorum, baylar, ama sizi buraya belli bir iş için getirttim. Sanıyorum bu küçük ziyaretin size zararı dokunmıyacak.

LELAND : *Chronicle* iyi bir gazete.

KANE : İyi olan *Chronicle*'in formülü. Tiraja bakın.

BERNSTEIN : 495.000

KANE : Evet.

BERNSTEIN : Yalnız Bay Kane, *Chronicle* için çalışan . . .

Çift sıra dizilmiş bir gazeteciler topluluğu resminin göğüs çekimi. Alıcı resme yaklaşır.

KANE : Solly!

BİR ADAMIN SESİ *(dıştan) :* Hey! Solly!

Solly görüntünün sağına girer. Kane kâğıdı ona uzatır. Görüntüden çıkan Bernstein'a çevrinme.

SOLLY : Buyurun, Bay Kane.

KANE: Bu baş yazıyı birinci sayfaya çerçeve içine koymanı istiyorum.

SOLLY : Sabah baskısının birinci sayfasına mı, Bay Kane?

KANE : Evet, Sonny. Yani anlıyacağın ilk sayfayı bir kere daha düzeltmek gerekecek. Tamam mı, Solly?

SOLLY : Evet.

LELAND : Aşağıya inip, öbürlerine de haber veriver.

SOLLY : Peki.

LELAND : Solly, işi bitince şu kâğıdı bana getirir misin?

Solly görüntüden çıkar. Önde, sağda düşünceli düşünceli oturan Bernstein'a çevrinme.

LELAND : Bu müsvetteyi saklamak istiyorum. İçime öyle doğuyor ki, ileride önem kazanacak, bir belge olacak . . .

BERNSTEIN : Tabii.

LELAND : Tıpkı Bağımsızlık Bildirisi ya da Anayasa gibi . . . *(gülümser.)* . . . ya da benim kolejdeki ilk karnem gibi.

Zincirleme. Gündüz. Aynı oda.

Kane'in omuz çekimi. Gülümser, göz kırpar, başını sallar. Müzik. Takma yakası açıktır, kravatı yoktur. Zincirleme. Müzik. Inquirer'in *bir baş yazısı.*

şeyler. İstiyorum ki *New York Inquirer* bu şehir için şu lâmbadaki gaz kadar vaz geçilmez olsun.

Yanında duran gaz lâmbasını söndürür.

LELAND : Ne yapmak istiyorsun, Charlie?

KANE : Dayanacağım ilkeleri yayımlıyacağım. *(Sessizlik.)* Gülme, Jedediah.

Kane öne gelir, elindeki kâğıdı masaya koyar. Eğilir, konuşurken yüzü gölgede kalır.

KANE : İşte burada, hepsi tamam.

BERNSTEIN : Tutamıyacağınız vaatlerde bulunmuyorsunuz ya, Bay Kane?

KANE : Bunlar tutulacak. Ben bu şehrin halkına bütün haberleri dürüstçe veren bir gazete sağlıyacağım. Ben onlara ayrıca...

Leland öne, öbürlerine doğru gelir.

LELAND: Ben diye bağladığın ikinci cümle bu.

KANE : Halk sorumlunun kim olduğunu bilecek. Halk *Inquirer*'de gerçeği açık, canlı olarak çabucak öğrenecek. Bu gerçeğin önüne hiç kimsenin özel çıkarının geçmesine de meydan vermiyeceğim.

Leland sola oturur. Kane kâğıdı alır.

KANE : Ayrıca halka, hem yurttaş hem de insan olarak haklarının yorulmaz, savaşçı bir savunucusunu sağlıyacağım.

Kane kâğıdı yeniden masaya koyar ve yazar.

KANE : İmza: Charles Foster Kane.

LELAND : Şunu bana gösterebilir misin, Charlie?

KANE : Şimdi bastıracağım.

Doğrulur, bağırır.

ÇOCUK : Yazıyor! Yazıyor! *Chronicle*'in ilk baskısında hepsi var! Brooklyn'de kaybolan kadının bütün esrarını yazıyor! *Chronicle* alınız!

Sokağın öbür köşesinden Inquirer *binasına çevrinme. Carter sağa doğru sokağı geçer. Çocuk kollarını oynatıp anlaşılmaz şeyler bağırır. Zincirleme. Binanın penceresi. Dış. Leland pencereden eğilmiştir. Kane onun yanında cama bir kâğıt dayamış yazı yazmaktadır. Leland ile Kane'e diklemesine kaydırma. Zincirleme.*

"INQUIRER". KANE'İN ODASI.

Leland pencereden döndüğü sırada Bernstein sağda oturmaktadır. Kane hâlâ cama dayadığı kâğıda bir şeyler yazar. Müzik.

LELAND : Charlie, gazetemiz on dakikaya kadar çıkıyor...

BERNSTEIN : Üç saat elli dakika geciktik, ama yine de çıkardık.

Kane gülümsiyerek başını çevirir.

KANE *(gülümsiyerek) :* Yoruldunuz mu?

LELAND : Yorucu bir gündü.

KANE : Kaybedilmiş bir gün.

BERNSTEIN : Kaybedilmiş mi?

LELAND : Charlie...

BERNSTEIN : Yalnız bu gece gazeteyi tam dört defa değiştirdiniz.

KANE : Sadece ilk sayfayı biraz değiştirdim, Bay Bernstein. Ama bu yetmez, hayır yetmez. Bu gazeteye bir şeyler daha katmak gerek. Resimden, yazıdan başka bir

Leland'ın güldüğünü işitip sola eğilen ve öne bakan Bernstein'ın omuz çekimi.

KANE *(dıştan)* : . . . hem de komşuların duyması için . . .

Kane kalkar, Carter gittikçe daha çok söylenir. Leland gülümsiyerek solda oturmaktadır.

KANE : . . . avazı çıktığı kadar bağırsın.

CARTER : Ciddî mi söylüyorsunuz? . . .

KANE *(sakin)* : Jedediah, yemeğe gideceğiz, hazır mısınız?

LELAND : Ne zaman istersen.

CARTER : Bay Kane . . .

KANE : Evet, Bay Carter?

CARTER : Ağır başlı bir gazetenin . . .

Önde gülümsiyerek sağa bakan Bernstein'ın omuz çekimi. Carter ile Kane iyice anlaşılmıyan bir sesle dıştan konuşurlar.

CARTER *(dıştan)* : . . . rolünün bu olduğunu kabul edemem . . .

KANE *(dıştan)* : Çok anlayışlı davrandınız.

Odadaki üç kişinin diz çekimi.

KANE : Çok teşekkür ederim, Bay Carter. Allahaısmarladık.

Carter onlara öfkeli öfkeli bakar, topukları üzerinde döner.

CARTER : Güle güle.

Müzik. Zincirleme.

"INQUIRER". DIŞ. ŞAFAK.

Carter binanın önündeki basamakların üzerinde, şapkasını giyer ve gazeteden ayrılır. Müzik. Solda elindeki gazeteyi sallıyarak bağıran bir çocuğa doğru geriye kaydırma.

öğrenmek sizleri sevindirecek sanırım. Bu sabahki tirajımız 684.000 dir.

Hepsi güler. Alıcı geriler, gazeteciler Kane'in arkasından öne gelirler.

ZİYAFET SALONU. AKŞAM.

Bir ziyafet salonundayız. Toplu çekim. Uzun bir masanın üstten görüş çekimi. Masanın çevresinde oturan kalabalık topluluğun alkışları. Masanın başındaki Bernstein ayağa kalkar.

BERNSTEIN : Altı yüz seksen dört bin yüz otuz iki.

Masanın öbür başındaki Kane güler, konuşur. Dâvetlilerin hepsi neşeyle alkışlarlar (bunlar Chronicle'*in eski redaktörleridir.)*

KANE : Tamam.

Masada oturanların çekimi. Bernstein önde yerine oturur. Dipte, masanın öbür başında gülüşmeler, konuşmalar. Sonra herkes susar. Kane söz alır.

KANE : Bu alkışlardan sonra, damdan düşercesine, seyahate çıkacağımı bildireceğim için hepinizden özür dilerim.

Oturan ve birbiriyle fısıldaşan iki kişinin göğüs çekimi. Gerilerinde, tabii boyda camdan karikatürleri, bunların Leland ile Bernstein olduklarını göstermektedir.

KANE *(dıştan) :* Önümüzdeki hafta tatilimi geçirmek için dışarıya gidiyorum. Doktoruma ne zamandır, fırsat bulur bulmaz seyahata çıkacağıma söz vermiştim...

Masanın ucundaki bir topluluğun çekimi. Bernstein diptedir. Kane sağa, öne gelir.

KANE : Artık anlıyorum ki, seyahata çıkabilirim.

Gülüşmeler. Bernstein kalkar.

BERNSTEIN : Bay Kane mademki verilen sözlerden bahsediyorsunuz, Avrupa'da henüz satın almadığınız nice tabloların, heykellerin bulunduğunu hatırlatırım.

Hepsi güler.

KANE : Bana bu konuda taş atamazsınız, Bay Bernstein.

Öndeki Bernstein'ın toplu çekimi. Kane solda, dipte, ayakta, masanın öbür ucundadır.

KANE : İnsanlar iki bin yıldan beri heykel yapıyor, oysa ben ancak beş yıldır alıyorum.

Sağdaki Kane'i gösteren çekim. Masadakiler güler, dipte duran Bernstein masaya eğilir.

BERNSTEIN : Bay Kane, bana bir sözünüz vardı.

KANE : İstediğiniz olacak, Bay Bernstein.

BERNSTEIN : Teşekkür ederim.

Bernstein yerine oturur.

KANE : Bay Bernstein . . .

BERNSTEIN : Buyurun?

KANE : Verdiğim bütün sözleri tutacağımı sanmıyorsunuz ya?

Oturmakta olan Leland'ın göğüs çekimi. Bernstein başını sallar. Kahkahalar, alkışlar duyulur.

KANE : Şimdi, hepinizden dikkat kesilmenizi rica edeceğim.

Kane'in omuz çekimi. İki parmağını ağzına götürüp ıslık çalar. Bunun hemen ardından

masanın sağında oturanların toplu çekimi. Kane sola döner. Garsonlar sofraya yaklaşırlar. Müzik. Işıklar yanar, hepsi kostümlü zenci orkestrası dipte "Hot Time in the Old Town to Night"* *parçasını çalarak görünür. Kane bağırır.*

KANE : Baylar, İspanya'ya savaş açacak mıyız, açmıyacak mıyız?

LELAND : Ne?

Orkestra dolaşmağa başlar. Kane dibe gider. Kahkahalar, konuşmalarla karışık bir uğultu. Dipte duran Kane elini kolunu sallıyarak ıslık çalmağa başlar. Orkestra görüntüden çıkar. Omuzlarında tahta tüfekler, başlarında fötr şapkalar, rövü kızları uygun adım ilerlemeğe başlarlar. Erkekler ayağa kalkıp bağırır ve alkışlarlar. Kane ilk dansözü öne kadar izlerken, erkekler hep bir ağızdan "Oh Mama, Here They Come Shoot Me While I'm Happy!"** *şarkısını söylerler. Kane haykırır. Kızlar hemen bacaklarını kaldırırlar.*

KANE : İspanya'ya savaş açıp açmıyacağımızı sordum. Evet mi, hayır mı?

LELAND : *Inquirer*'e göre savaş başladı bile!

KANE : Sen mahzun yüzlü anarşist bir züppesin!

LELAND : Hiç de züppe değilim.

KANE : Öylesin! Bay Bernstein, şunun kravatına bakın.

---

* "Eski kentte şenlik var bu gece".

** "İşte geliyorlar anacığım, mutluyken vur beni!"

BİRÇOKLARI : Charlie'nin şarkısı söylenecek mi? Bay Kane...

Dansözlerin yarı–toplu çekimi. Erkeklerden birkaçı bağırarak masanın üstüne fırlar. Kane sağa döner.

BİRÇOKLARI : Haydi, Charlie'nin şarkısı söylenmiyecek mi?... Dinliyelim Bay Kane... Sizin için bir şarkı bestelenmiş değil mi Bay Kane?

Kane sağa gider. Alıcı öndeki adamları da içine alarak Kane'i izler. Kane sesiyle gürültüyü bastırır, kızlar çevrelerine bakınırlar.

KANE: Bu şehirde bir çuval yerfistığı aldın mı hakkında şarkı bestelerler.

Adamlardan çoğu Kane'i yerine oturmağa zorlar. Kızlar masada oturan erkeklere eğilip şapkalarını onların başlarına koyarlar. Kızlar geri çekilince Kane ile öbürleri görünür. Adamların hepsi bağırıp, acayip sesler çıkarmaktadırlar. "Mister Kane" parçası çalınmağa başlar.

Kane'in ve öbürlerinin üstünden öne çevrinme. Dipte dansözler sıralanmıştır. Hasır şapka giymiş Bennet dipten öne çıkar. Korkunç bir gürültü. Müzik.

Kane ve öbürleri otururlar. Aralarında anlaşılmıyan konuşmalar geçer. Bir kısmı diptedir. Müzik.

BİR ADAM : Bu adamı tanıyorum. Çok esaslıdır.

KANE : Evet.

BENNET : Merhaba, Bay Kane.

Orkestra çalarken herkes güler, şarkı söyler.

BENNET *(dıştan)* : İşte bir adam...
KIZLAR *(dıştan)* : İşte bir adam...
BENNET *(dıştan)* : Bir adam, ne adam!
KIZLAR *(dıştan)* : Bir adam, ne adam!

Öndekilerin yarı–toplu çekimi. Bennet ile kızlar dipte şarkı söylerler. Müzik.

BENNET : Kimdir yoksuldan yana,
İnanın bana
Yarım yapmaz hiç bir işi
Kimdir bilin?...
KIZLAR : Kimdir bilin?...
BENNET : Bu cennet kuşu...
KIZLAR : Bu cennet kuşu...
BENNET : Bakmaz gözünün yaşına
Döküverir bir çırpıda
Korsanları deryaya!
Sever püroyu...
KIZLAR : Sever püroyu...
BENNET : Sever şakayı...
KIZLAR : Ha, ha, ha, ha!
BİR KIZ : Ha!
BENNET : Meteliksiz de olsa
Metelik vermez asla
Hem zengin hem ünlü...
KIZLAR : Hem zengin hem ünlü...
BENNET : Bir Tanrının kulu...
KIZLAR : Bir Tanrının kulu...

Bennet ve öbürleri hep bir ağızdan.

Bilirsen adını kalırsın burada
Bilmezsen alırsın soluğu kapıda!

Hepsi Kane'e yaklaşıp aralarına alırlar. Gürültü, patırdı. Kane'i dibe doğru sürüklerlerken ne olduğu anlaşılamıyan bağrışmalar.

Masanın iki yanındaki toplulukların yarı–toplu çekimi. Bennet şarkı söyliyerek sağa, öne eğilir. Müzik.

BENNET : Adı nedir? . . .

Önde, sağda oturan Leland'ın göğüs çekimi. Masanın başındaki Bernstein şarkı söyler. Müzik.

BERNSTEIN : Adı nedir?

Kızlar öne eğilir. Kane dipte güler. Müzik.

KIZLAR : Charlie Kane'dir!

Öndeki Leland'ın omuz çekimi. Leland'ın arkasındaki Bernstein şarkıya devam eder. Leland da ona katılır. Öbürleri hep bir ağızdan söyler.

LELAND ile BERNSTEIN : Mister Kane'dir!

KORO : Ne mister'i, ne mister'i?

Dostları için varsa yoksa Charlie!

Dans eden kızların toplu çekimi. Müzik. Kane de onlara katılır. Diptekiler ellerini kollarını oynatarak, bağırarak acayip sesler çıkarırlar. Bunun ardından var güçleriyle bağıran Leland ile Bernstein'ın omuz çekimi. Koronun sesi duyulur.

Zenci orkestrasının göğüs çekimi. Önde oturan şişman bir adam kahkahayla güler. Masanın başında çığlıklar atan adamların yarı–toplu çekimi. Genel kargaşalık.

Kızlarla dans eden Kane'in boy çekimi. Ardından, göz kırpan Leland'ın omuz çekimi. Bernstein solda, Leland'ın arkasındadır. Müzik. Dipte bağrışmalar.

BERNSTEIN : Amma curcuna, değil mi?

LELAND *(düşünceli) :* Evet.

BERNSTEIN : Canın niye sıkkın?

Kane'le birlikte dans eden kızların çekimi. Şarkı söylemeğe başlarlar.

KANE : Kızlar öpülmek içindir...

KORO : Kızlar öpülmek içindir...

KANE : Diyen kimdir, diyen kimdir?...

KORO : Diyen kimdir, diyen kimdir?...

Kızlarla birlikte sıçrıyan Kane'in yarı–toplu çekimi. Kane avazı çıktığı kadar bağırarak şarkı söyler.

KORO: ... Ne zaman bir kız görse...

Kane önde bir kızla dans eder, çevrelerinde bir grup şarkı söyler.

KORO: ... Hemen çalar bir buse.
Yemeği kim öder, kim öder?
İçkiyi kim öder, kim öder?
Kim der haydan gelen huya gider?
Kim kibarca hareket eder?
Kimdir, Joe mudur o?...

Kane koroya katıldıktan sonra kızlardan birini öper, kız onu iter.

KORO : Yoo, yoo, yoo, yoo!

Leland'ın omuz çekimi, arkasında Bernstein şarkı söylemektedir.

KORO *(dıştan) :* Yoo, yoo, yoo, yoo!

Sağda Bernstein. Uc. Solda masada oturan Leland gülümser. Dipte Kane'in kızlarla dans ettiği görülmektedir.

Öbürlerinin şarkı söyledikleri duyulur. Kane ceketini çıkarır, odanın öbür ucuna fırlatmak için ilerler.

KORO : Bilen bilir, bilen bilir
Bilmeyen adam değildir...

LELAND : Bernstein düne kadar *Chronicle*'de olup da şimdi *Inquirer*'de çalışan bütün bu adamlar...

Kane ceketini Leland'a fırlatıp bağırır.

KENE : Jedediah, tut!

GRUP *(bağırarak)*

Şunu ver, anacığım, şunu
Neyi?
Sarışını mı?
Yok, yok, esmeri.
Söylesene Charlie,
Nereden öğrendin bunu?

LELAND : Bernstein...

Solda Bernstein'la konuşan Leland'ın öne eğilmiş durumda yarı–omuz çekimi. Kızlarla dans eden Kane'in görüntüsü dipteki camda yansır. Büyük bir gürültü. Müzik.

LELAND : Bernstein, *Chronicle*'de çalışan bu adamlar...

Sağdaki Bernstein'ın yarı–omuz çekimi. Solda bulunan Leland gürültü arasında ona sesini duyurmağa çalışır. Müzik. Kane ile kızlar dipte dans etmektedirler.

LELAND : ... Şimdi nasıl bizim düşüncemizi benimsemişlerse, o zaman da *Chronicle*'inkini benimsememişler miydi?

BERNSTEIN : Tabii. Onlar da herkes gibi.

Soldaki Leland'la konuşan Bernstein'ın yarı–omuz çekimi. Çevresine bakıp dans eden kızları süzen Kane'in görüntüsü cama yansır.

BENSTEIN : Bir iş veriliyor, onlar da bu işi yapıyorlar. Şu var ki bunlar kendi mesleklerindekilerin en iyisi.

Bağrışma ve gülüşmeler. Bernstein ile Leland sola görüntü dışına, dönerler. Kızlarla dans eden Kane'in görüntüsü cama yansır. Kızlarla danseden Kane üzerine zincirleme. Bağrışma, müzik. Kızlar el ele tutuşur, salondaki bir sütunun çevresinde dans ederler.

Bernstein'le konuşan Leland, dipte dans eden Kane ile kızları gösteren çekime dönüş. Kane bağırarak şarkı söyler. Bağrışmalar. Müzik.

LELAND *(ciddi) :* Bernstein, biz *Chronicle* ile aynı düşünceleri mi savunuyoruz?

Leland'a bağıran Bernstein'ın yarı–omuz çekimi. Camda yine kızlarla dans eden Kane'in görüntüsü yansır.

BERNSTEIN : Değil tabii. Dinle! Bir haftaya kalmaz B. Kane onları kendi istediği kalıba sokar.

LELAND : Aksi olmazsa tabii...

Leland gürültü arasında cevabını Bernstein'a bağırarak verir. Kızların dansı biter. Bağrışmalar. Kane dipte, ortadadır. Müzik. Kararma.

"INQUIRER". ODA. İÇ.

Bernstein birdenbire kapıdan girer, bağırarak alıcıya bakar. Alıcı, heykellerin önünden geçen Bernstein'ı izler.

BERNSTEIN: Bay Leland, Bay Leland!... B. Kane'den bir telgraf aldım... B. Lel...

Camlı bölmenin yanında durur. Bölmenin öte yanındaki Leland kafasını kaldırıp homurdanır. Bernstein elindeki kâğıdı sallar.

BERNSTEIN : Bay Leland!

LELAND : Ha?

BERNSTEIN : Bay Leland! B. Kane'den bir telgraf aldım.

LELAND : Ne?

BERNSTEIN : Paris'ten, Fransa.

LELAND : Nasıl?

BERNSTEIN : Paris'ten, Fransa.

Odanın toplu çekimi: Leland camın ötesinden Bernstein'a bağırarak konuşur. Oda heykellerle doludur

LELAND : Ha!... Girin bakalım.

Leland bir sandığı kaldırır, şarkı söyliyerek öne gelir. Bernstein bağırarak içeri girer.

LELAND: Bakmaz gözünün yaşına
Döküverir bir çırpıda
Korsanları deryaya!...

Ayağa kalkar.

BERNSTEİN : Bay Leland! Artık heykel göndermiyeceğine söz vermesi ne büyük talih.

LELAND : Berns... *(Leland'ın omuz çekimi.)*... stein...

Bernstein homurdanır, elindeki kâğıdı Leland'a uzatır.

BERNSTEIN : Bakın. Dünyanın en büyük elmasını satın almak niyetinde. Bay Leland, niye Avrupa'ya birlikte gitmediniz? Sizin de gitmenizi istiyordu.

LELAND : Charlie vaktini hoşça geçirsin istedim. Benimle olsaydı, Bernstein... Ben neşe bozan, soğuk nevanın biri değil miyim? Uğursuz bir âhlak hocası? İçi saman dolu biri?

BERNSTEIN : Doğru . . . Cevabımın, B. Kane'inkinden farklı olacağını sanıyorsanız, yanılıyorsunuz.

LELAND : Dünyanın en iri elması. Charlie'nin elmas koleksiyonu yaptığını bilmiyordum.

BERNSTEIN : Elmas koleksiyonu yapmaz o. Daha doğrusu şöyle demek gerek: Koleksiyon yapan biri için koleksiyon yapar. Her neyse, B. Kane heykelden başka şeyin koleksiyonunu yapmaz.

Birbirlerine gülümserler. Kararma.

"INQUIRER". YAZI SALONU.

Solda Bernstein. Uc. Masanın üstündeki, gümüşe benzer parlak bir kupaya bakmaktadır. Leland ile gazeteciler kupanın arkasındadırlar.

BERNSTEIN : Bay Kane, *Inquirer*'in 469 mensubu size hoş geldiniz der.

Dönerler.

BİR HADEMENİN SESİ *(dıştan) :* İşte!

Hepsi ayağa fırlar, dibe doğru koşarlar. Bernstein kupayı alır. Müzik. İtişip kakışma arasında Kane'in görüntüye girdiği görülür. Müzik. Hepsi, hızla ilerliyen Kane'in çevresinde toplanırlar. Kane beyazlar giyinmiştir, elinde kocaman bir şapka vardır. Leland'ın elini sıkan Kane'e doğru geriye kaydırma. Herkes aynı zamanda konuşur.

KANE : Hepinize günaydın!

GAZETECİLER : Günaydın, Bay Kane. Hoş geldiniz, Bay Kane . . .

KANE : Günaydın, Bay Bernstein.

BERNSTEIN : Günaydın, Bay Kane.
KANE : Selâm, Jed!

Kane ilerlerken alıcı geriler. Herkes hareket tedir.

LELAND : Bıyık mı bıraktın?
KANE : Evet.
LELAND : Hiç yakışmamış.
KANE : O kadar da değil. Dedikodu yazarımız var mı bizim?
BAYAN TOWSEND : Ben varım, Bay Kane.
LELAND : Bayan Towsend, dedikodu yazarı.

Kane, Bayan Towsend'e doğru gider.

BERNSTEIN *(takdim eder)* : Bayan Towsend, B. Charles Foster Kane.

Kane, sıkılgan bir tavırla Bayan Towsend'e bir kâğıt uzatır, geri çeker, yeniden uzatır.

KANE : Bayan Towsend, gazeteden o kadar uzun süre ayrı kaldım ki, sütununuzdan haberim yok. Benim... benim ufak bir haberim var, sütununuz için. Öbürlerini nasıl kaleme alıyorsanız bunu da tıpkı onlar gibi yazınanızı rica edeceğim.
BERNSTEIN *(kupayı uzatarak)* : Bay Kane, Bay Kane... *Inquirer*'in bütün mensupları adına...
KANE : Bay Bernstein, arkadaşlar... Ne kadar duygulandığımı anlatamam... Özür dilerim, ama şimdi hiç vaktim yok... Allahaısmarladık.

Dibe doğru gider, dönüp hızla Bernstein'a yaklaşır, kupayı alır, şapkasını kulaklarına kadar geçirip koşarak çıkar.

BERNSTEIN : Sahiden çok acelesi var.

Hepsi alıcıya doğru dönerler.

HADEME *(dıştan)* : Hey, buraya bakın!

Pencereden dışarıya yarı–toplu çekim. Hademe, açık pencerenin yanında soldadır. Aşağıda kapının önünde bekliyen bir arabada oturan Emily görülür.

HADEME : Hey . . . Buraya bakın . . .

Leland, Bayan Towsend'in koluna girerek pencereye götürür, öbürleri de gelir.

LELAND : Pencereye gidelim.

Leland ile Bayan Towsend önde dururlar. Bayan Towsend heyecanlı konuşur ve yanından geçen Bernstein'ı durdurur.

BN. TOWSEND : B. ve Bn. Thomas Monroe Norton . . . B. Leland, B. Bernstein!

BERNSTEIN : Ne var, Bayan Towsend?

Bn. Towsend kâğıdı okur.

BN. TOWSEND *(çok heyecanlı)* : Bu . . . bu haber . . . "B. ve Bn. Thomas Monroe Norton, kızları Emily Monroe Norton'un B. Charles Foster Kane ile nişanlandığını bildirmekten zevk duyarlar."

BERNSTEIN : Ne?

LELAND : Haydi, gelin.

Öne, sağa doğru atılır, hemen görüntü dışına çıkarlar. Zincirleme.

"INQUIRER" BİNASI DIŞ. GÜNDÜZ.

Inquirer *binasının boy çekimi. Pencerelere dikey çevrinme. Dört adam pencereden dışarı, öne doğru bakmaktadır. Gazetenin kocaman harflerle yazılmış adının gerisinden görünürler. Odanın içine çarpıcı çekim: Yarı–toplu çekim.*

Üstten görüş. Genç kadınla iki erkek pencereden eğilmiş, arabadaki Emily'ye bakarlar. Arabanın yanında duran Kane kupayı bir uşağa uzatır. Müzik. Kane eliyle penceredekilere işaret eder.

BN. TOWSEND : Emily Monroe Norton! Ama bu, Birleşik Amerika cumhurbaşkanının yeğeni!

Dışa dönüş : Pencerenin göğüs çekimi, aşağıya bakan Bernstein ile Leland'a dikey çevrinme.

BERNSTEIN : Cumhurbaşkanının yeğeni ha? Ben size bir şey söyliyeyim mi, yakında cumhurbaşkanının eşi olacak.

Odanın içine dönüş : Pencereden Emily ile Kane'e bakan üç kişinin yarı–toplu çekimi. Kane kendisini arabanın içine bütün ağırlığıyla bırakıverir. Araba sağa doğru uzaklaşır. Üstten görüş. Gülüşmeler. Müzik.

Dış. Boy çekimi. Sonra pencerelerde gülüşmekte olan gruplara dikey çevrinme. Müzik.

Alıcı uzaklaşır ve bir çevrinmeyle Daily Inquirer'*in cephesini gösterir. Pencerelerdeki gruplar hararetli veda işareti yaparlar. Bir atın kişnemesi işitilir. Müzik. Zincirleme.*

BERNSTEIN'IN BÜROSU. GECE.

Masanın başında oturan Bernstein'ın boy çekimi. Bernstein, masanın öbür ucunda, sağda, önde oturan Thompson'la konuşur.

BERNSTEIN : Olayların nasıl geliştiğine gelince, bunlar üzerinde durmak gereksiz . . . *(Sessizlik.)* Bayan Emily Norton, Rosebud değildi.

THOMPSON : Sonu pek iyi bitmedi, değil mi?

BERNSTEIN : O bitti. Sonra ortaya Susie çıktı, o da bitti.

Bernstein kalkar, soldaki şömineye gider, alıcı kendisini izler.

BERNSTEIN : Biliyor musunuz, Bay Thompson ... Ben uzun uzadıya düşündüm ... Şu sizin çözmeğe uğraştığınız "Rosebud" un sırrını ...

Alıcının geriye kaydırılmasıyla Thompson görüntüye girer.

THOMPSON : Evet?

BERNSTEIN : Belki B. Kane'in kaybettiği bir şeydir bu. B. Kane bütün zamanını, elindeki her şeyi kaybetmekle geçirirdi. Bu konuyu B. Jed Leland'la görüşmelisiniz. Tabii, B. Kane ile B. Leland her vakit aynı düşüncede değillerdi. Meselâ Amerikan–İspanyol savaşını ele alın. Bana kalırsa B. Leland haklıydı. Bu savaş, B. Kane'in savaşıydı. Gerçekte savaşmamıza hiç sebep yoktu. Ama bu savaş olmasaydı, B. Kane'in savaşı olmasaydı Panama kanalına sahip olur muyduk sanıyorsunuz? B. Leland'ın nerede olduğunu bir bilsem ... Artık bana hiç bir şeyi haber verdikleri yok ki ... Belki de ölmüştür bile.

THOMPSON : Sizi ilgilendiriyorsa, Bay Bernstein, söyliyeyim : B. Leland 180 inci sokaktaki Huntingtown Hastanesinde yatıyor.

BERNSTEIN : Ya, öyle mi? ... Hiç aklıma gelmezdi ki ...

THOMPSON : Pek önemli bir şey değil. Sadece . . .

BERNSTEIN : Yaşlılık. Bay Thompson, sona ermesi istenmiyecek tek hastalık da budur. *Kararma.*

HASTANE. DIŞ. GÜNDÜZ.

Bir gökdelenin yarı–toplu çekimi. Yukarıya doğru bakan birinin yüzünden hastaneye çevrinme, sonra bir köprü. Müzik. Zincirleme.

HASTANENİN TARAÇASI. GÜNDÜZ.

Thompson önde, sağda oturmaktadır. Leland solda, tekerlekli bir koltukta oturur, gözlük ve siperlik takmıştır. Dipte birkaç hasta dolaşır. Müzik. Alıcı Leland'a yaklaşır. Thompson görüntüden çıkar.

LELAND : Hepsini, hepsini hatırlıyorum, delikanlı. Bana okunan lânet de bu işte. İnsanoğlunun en büyük musibeti, hafızadır. Ben onun en eski dostuydum. Bana karşı domuzcasına davrandı. Charles yaratılıştan hiç de haşin değildi, ama davranışları öyleydi. Belki de dostu sayılmazdım onun. Ama öyleyse, hiçbir vakit dostu olmadı demektir.

Öne eğilir, gözlüğünü çıkarır. Omuz çekimi.

LELAND : Ben belki de onun . . . onun . . . şimdi sizin kullandığınız deyimle yağcısıydım, ha?

THOMPSON *(dıştan) :* Bay Leland, Rosebud'tan bahsetmek üzereydiniz.

LELAND : Şöyle iyi bir püronuz var mı, acaba? Burada bir genç doktor var, sigarayı bırakacağımı sanıyor.

THOMPSON *(dıştan) :* Özür dilerim ama yok.

Leland gülerek arkasına yaslanır.

LELAND : İyi bir püro ha?... Oh! Oh! Konuyu değiştiriyorum, değil mi? Vay canına, amma çekilmez ihtiyar olmuşum. Siz bir gazetecisiniz ve Charlie Kane hakkında ne düşündüğümü soruyorsunuz, öyle mi? Peki, söyliyeyim : Bana göre onun bir çeşit büyüklüğü vardı. Ama bunu kendine saklardı. Benliğinden bir şey vermezdi. Zaten hiçbir şey vermezdi ki o. Sadece bahşiş verirdi... Hımmm! Düşünce bâbında da cömertti. Onun kadar parlak düşünceleri olan bir başka kimsenin bulunabileceğini sanmıyorum. Ama ömründe hiçbir şeye inanmadı, Charlie Kane hariç. Hayattaki tek inancı... Charlie Kane'di. Hiç bir inancı olmadan öldü sanırım. Bu da çok güç bir şey olmalı. *(Bir sessizlik.)* Şüphesiz aramızdan çoğu ölüm konusunda belirli bir inanışı olmadan göç edip gitti. Ama geride ne bıraktığımızı biliyorduk, hiç olmazsa. İnandığımız bir şeyler vardı.

Öne eğilir.

LELAND : Sahi püronuz yok mu?

THOMPSON *(dıştan) :* Maalesef, Bay Leland.

LELAND : Ooo! Zararı yok, aldırmayın...

THOMPSON *(dıştan) :* Bay Leland...

LELAND : Ha?

THOMPSON *(dıştan) :* Rosebud hakkında ne biliyorsunuz?

LELAND : Rosebud mu? Oo, oo. Hani şu son sözü mü? Rosebud ... Evet ... Evet ... *Inquirer*'de gördüm. Vallahi ben *Inquirer*'de gördüğüm hiç bir şeye inanmam. Öğrenmek istediğiniz başka bir şey var mı? Emily'den bahsedebilirim size. Emily'yle dans okuluna gittimdi. Tüy gibiydim o zamanlar ... Oh! Kane'in ilk eşinden bahsediyorduk ...

THOMPSON *(dıştan) :* Nasıldı?

LELAND : Dans okulunda tanıdığım bütün öbür genç kızlar gibiydi. Çok tatlı kızlardı hepsi, çok tatlı. Emily öbürlerinden daha da tatlıydı. Neyse. İlk iki aydan sonra Emily ile Kane birbirlerini ancak kahvaltıda görebiliyorlardı. Öbürlerinden hiç farkı olmıyan bir evlilikti bu.

Kane'in evine çok ağır zincirleme. Leland'ın hikâyesine devam edişi daha birkaç saniye sürer.

KANE'İN YEMEK SALONU.

Emily oturmaktadır. Kane sağdan elinde tabaklarla girer, kolunda bir peçete vardır, Emily'ye yaklaşır, alnından öper, tabakları masaya koyar, Emily'nin karşısına oturur. Müzik.

EMILY : Charles ...

KANE : Güzelsin.

EMILY : İmkânsız.

KANE : Evet, evet, güzelsin. Çok, çok güzelsin.

Alıcı onlara yaklaşır. Diz çekimi.

EMILY : Bir gecede altı davete birden hiç gitmemiştim. Bu kadar geç kalktığımı da hiç hatırlamıyorum.

KANE : Alışkanlık meselesi.

EMILY : Hizmetçiler ne düşünüyorlardır acaba?

KANE : Çok eğlendiğimizi düşünüyorlardır.

EMILY : Sevgilim.

KANE : Eğlenmedik mi?

EMILY : Gazeteye neden bu kadar erken gidiyorsun, anlamıyorum.

KANE : Gazeteciyle evlenmemeliydin. Denizcilerden bile kötüdür onlar... Emily, sana bayılıyorum.

EMILY : Oh! Charles gazetecilerin bile uyumaları lâzımdır!

Sağa, öne bakan Kane'in yarı–omuz çekimi. Müzik.

KANE : Bernstein'a telefon edip bütün randevularımı öğleden sonraya aldıracağım.

Gülümsiyen Emily'nin yarı–omuz çekimi. Daha sonra, konuşurken sırayla her ikisinin omuz çekimi.

KANE : Saat kaç?

EMILY : Bilmiyorum, ama geç oldu.

KANE : Erken...

Alıcı yıldırım geçişi yapar. Zincirleme.

Alıcı, masada çiçek dolu bir vazonun arkasında oturan Emily üzerinde durur.

EMILY : Charles, dün gece beni ne kadar beklettiğini biliyor musun?...

Vazonun öbür ucunda oturan Kane öne doğru bakar.

EMILY *(dıştan)* : . . . Hani on dakika için gitmiştin?

Emily çiçeklerin üstünden öne bakar.

EMILY : Gece yarısı gazetede ne yaparsın acaba?

KANE *(dıştan)* : Emily . . .

Masanın öbür başında, kibrit söndüren Kane'in çekimi.

KANE : . . . Sevgilim senin tek rakibin *Inquirer*'-dir.

EMILY *(dıştan)* : Bazan kendi kendime soruyorum . . .

Yıldırım geçişi. Masada oturan Emily'ye çevrinme. Yarı–omuz çekimi.

EMILY : . . . etten kemikten bir rakip daha mı iyi olurdu diye?

KANE *(dıştan)* : Aman! Emily . . .

Vazonun öte yanında oturan Kane kaşlarını çatar.

KANE : Gazeteye öyle çok vakit ayırmıyorum ki . . .

Çiçeklerin üstünden öne bakan Emily'nin omuz çekimi.

EMILY : Yalnız vakit meselesi değil . . . Yayınladığın şeyler . . . Cumhurbaşkanına . . .

Çiçeklerin öte yanındaki Kane'in omuz çekimi.

EMILY *(dıştan)* : . . . hücumların.

KANE : Yani John Amcayı demek istiyorsun.

Çiçeklerin öte yanındaki Emily'nin omuz çekimi.

EMILY : Birleşik Amerika Cumhurbaşkanını kastediyorum.

KANE *(dıştan)* : Aynı kapıya çıkar, yani John Amca . . .

Kane'in omuz çekimi.

KANE : . . . yani muhteşem bir ahmak.

EMILY *(dıştan) :* Charles!

KANE : . . . hükümetini sicilli dolandırıcılar çetesinin eline bırakan bir ahmak.

Çiçeklerin üstünden öne bakan Emily'nin omuz çekimi.

KANE *(dıştan) :* Şu büyük petrol rezaleti . . .

EMILY : Ama cumhurbaşkanı o, sen değilsin Charles.

Öne bakan Kane'in omuz çekimi.

KANE : Pek yakında düzeltilecek yanlışlardan biri de bu ya işte.

Alıcı sağa çevrinir.

EMILY *(dıştan) :* . . . Şu senin B. Bernstein'ın...

Yıldırım geçişi. Emily'nin omuz çekimi. Müzik.

EMILY : . . . dün çocuğa çok korkunç bir şey gönderdi, Charles. Bunu çocuğun odasına...

Kane masada et kesmektedir. Çatalını, bıçağını bırakır.

EMILY *(dıştan) :* . . . koyamam, imkânsız.

Kane kaşlarını çatar.

KANE : B. Bernstein arada bir çocuğun odasını ziyaret edebilir.

Emily'nin omuz çekimi.

EMILY : Mutlaka lâzım mı bu?

Kane kaşlarını çatar.

KANE : Evet.

Alıcı sağa çevrinir.

EMILY *(dıştan) :* Doğrusunu istersen, Charles...

Yıldırım geçişi. Alıcı masanın başındaki Emily üzerinde durur. Emily daha olgunlaşmış, yüzü hafif kırışmıştır.

EMILY : . . . elâlem düşünecek ki . . .

Kane'in elinde bir fincan vardır, kaşlarını çatar.

KANE : Elâlem ben ne istersem onu düşünür.

Alıcı sağa çevrinir. Yıldırım geçiş. Alıcı masanın başında elinde bir gazete bulunan Emily'de durur. Emily öne bakar, sonra yeniden gazetesine dalar. Gazete Chronicle'*dir. Kane, Emily'nin karşısında oturmaktadır, önüne bir gazete sermiştir. Öne bir bakar, sonra gazetesine dalar (Kane* Inquirer *okumaktadır.) Alıcı geriye kaydırmayla masanın sağında oturan Emily'yi görüntüye alır.*

Geriye kaydırma ve zincirlemeyle yavaş yavaş Leland'a dönüş.

HASTANENİN TARAÇASI.

Leland hastanenin taraçasında, solda tekerlekli koltukta oturmaktadır. Hikâyesini bitirirken başını sallar. Thompson sağda, öndedir. Uc. Geride birkaç kişi.

THOMPSON : Karısına hiç âşık olmadı mı?

LELAND : Aşk izdivacı yapmıştı. Aşk . . . Ne yaptıysa aşk uğruna yaptı. Siyasete bunun için atıldı. Biz yetmiyorduk ona. Bütün seçmenlerinin de kendisini sevmelerini istiyordu. Hayatta bütün istediği aşktı. Charlie'nin hikâyesi de bu işte . . . Bu aşkı nasıl kaybetti? Görüyorsunuz ya, verecek hiç bir şeyi yoktu onun. Ooo! tabii Charlie Kane'i seviyordu. Evet, hem de derin bir aşkla. Sonra annesini. Sanırım ki annesini daima sevdi.

THOMPSON : Ya ikinci karısı?

LELAND : Susan Alexander mı? Charlie onu nasıl çağırırdı bilir misiniz? Ona rasladığının ertesi günü bana ondan bahsetti. Kane için o, Amerikan halkının bir kesitiydi. Sanırım buna karşı elinden bir şey gelmezdi Kane'in. Hiç şüphesiz Kane'in gözünde onun özel bir çekiciliği vardı. Charlie'ye bakarsanız, ilk raslaştıkları akşam Susan'ın tek özelliği dişinin ağrımasıydı!

Zincirleme.

DIŞ. SOKAK. GECE.

Cobblestone sokağı. Üstten görüş. Her yer ıslaktır. Bir at kişner Alıcı dikey çevrinmeyle dipteki eczaneden çıkan Susan'ı gösterir. Önden bir araba geçer, görüntüden çıkar. Kaldırıma doğru öne kaydırma. Susan bir ilâç yutar, gülümser. Eteklerini toplar. Güler. Alıcı sağa çevrinmeyle sokak fenerinin yanında duran Kane'i gösterir. Kane'in üstü başı çamur içindedir. Cebinden mendilini çıkarır. Kane, soldan gelerek dibe doğru ilerleyen ve kendisine gülen Susan'a bakar. Susan durur. Kane konuşur.

KANE : Niçin gülüyorsunuz, küçük hanım?

Susan acıdan yüzünü buruşturur. Dibe doğru döner.

SUSAN : Ah!

KANE : Neyiniz var?

SUSAN *(değişik bir sesle) :* Diş ağrısı.

KANE : Ne?

SUSAN : Diş ağrısı.

Kane, Susan'a doğru gider. Alıcı yaklaşır. Susan gülmeğe başlar.

KANE : Diş ağrısı ını? Ha, yani dişiniz ağrıyor demek istiyorsunuz. Peki tuhaflık bunun neresinde?

SUSAN : Tuhaflık sizde beyefendi. Yüzünüz pislik içinde.

KANE : Pislik değil o... Çamur.

SUSAN : Sıcak su ister misiniz? Şuracıkta oturuyorum.

KANE : Ne dediniz, küçük hanım?

SUSAN : Sıcak su istiyorsanız vereyim dedim... Sıcak su.

KANE : Evet, iyi olur. Çok teşekkür ederim.

Birlikte evin dış merdivenlerini çıkarlar. Görüntüden çıkarlar.

SUSAN'IN ODASI. GECE.

Genel çekim. Susan dipte, tuvalet masasının önünde, inilder. Kane yüzünü havluyla silerek sağdan gelir. Konuşur. Alıcı holün kapısından odanın içini gösterir.

KANE : Şimdi iyi oldum mu?

SUSAN : Bu ilâcın hiç bir faydası yok.

KANE : En iyisi, dişinizi aklınıza getirmeyin.

Kane kapıya doğru gelir ve kapar. Görüntü kapkaranlık olur. Alıcı kapıya yaklaşır. Kapı yeniden açılır. Kane ile Susan kapının yanında.

SUSAN : Özür dilerim ama, erkek ziyaretçi geldiği vakit ev sahibirn kapının açık tutulmasını istiyor.

KANE : Peki.

Susan inildiyerek dibe koşar.

SUSAN : Ah!

KANE : Yine dişiniz, değil mi?

Susan görüntüden çıkar, oturduğu yerde dipteki aynadan görünür.

SUSAN : Evet.

KANE : Hey... Yine bana gülmeği bir denesenize.

SUSAN : Ne?

Kane dibe gider, Susan'a döner.

KANE : Tuhaflığım geçmedi ki...

SUSAN : Biliyorum...

Susan'ın aynaya yansıyan görüntüsü. Kane solda, ayakta ucdan gözükür. Susan konuşur.

SUSAN : ... Ama size gülmemi istememiştiniz.

KANE : Evet ama, dişinizin ağrımasını da istemiyorum. Bakın bana, Görüyor musunuz?

SUSAN : Ne yapıyorsunuz?

Omuz çekimi: Kane kulaklarını oynatır. Bir yandan konuşurken bir yandan da başını sağa sola döndürür.

KANE : İki kulağını da aynı zamanda oynatıyorum.

Susan'ın aynaya yansıyan görüntüsü. Solda ucdan görünen Kane'e bakıp güler.

KANE : Tamam. Gülün bakayım.

Susan kıkır kıkır güler.

Kane'in omuz çekimi. Öne doğru bakarak gülümser.

KANE : Bunu öğrenebilmek için dünyanın en

iyi kolejinde tam iki yıl çalıştım. Bunu bana öğreten çocuk şimdi Venezuela'nın cumhurbaşkanı.

Aynada, yanında ucdan görünen Kane'e bakıp gülen Susan görünür. Kane de güler.

KANE : Tamam, oldu işte.

Zincirleme.

Duvarda gölge oyunu. Ellerle bir horoz şekli yapılmıştır. Susan ile Kane'in gülmeleri duyulur.

SUSAN *(dıştan) :* Bu zürafa mı?

KANE *(dıştan) :* Hayır, zürafa değil.

Kane'in parmaklarının gölgesi duvarda hareket ederken Susan ile Kane gülmeğe devam ederler.

SUSAN : Oh! Bahse girerim ki bu . . .

KANE : Ne?

SUSAN : Şey . . . fil.

KANE : Horoz niyetine yapmıştım.

SUSAN : Horoz mu?

Alıcı yavaş yavaş onlara yaklaşır. Kane piposunu içer.

SUSAN : Ne güzel, bir sürü marifetiniz var sizin. Yoksa siz hokkabaz olmıyasınız?

KANE : Hayır, hokkabaz değilim.

SUSAN : Şaka söyledimdi zaten.

KANE : Sahiden kim olduğumu bilmiyor musunuz?

SUSAN : Adınızı söylemiştiniz bana, B. Kane. Ama ben çok cahilim. Anlamışsınızdır ya bunu. Ama bahse girerim ki, adınızı milyonlarca defa duymuşumdur.

KANE : Kim olduğumu bilmediğiniz halde hoşlandınız benden, öyle mi?

SUSAN : Oh! Tabii hoşlandım. Bana o kadar nâzik davrandınız ki. Doğrusunu isterseniz siz olmasaydınız ne yapardım bilmem. Burada, bu diş ağrısıyla. Üstelik pek tanıdığım da yok...

KANE : Benim tanıdıklarımnsa pek çok. *(Bir sessizlik.)* İkimiz de çok yalnızız, galiba. Bu bayramlık elbiseıni berbat etmeden önce ne yapıyordum biliyor musunuz?

SUSAN : Bahse girerim ki, bunlar sizin bayramlık elbiseniz değil. Bir sürü elbiseniz vardır sizin.

KANE : Hayır. Şaka ediyordum tabii.

Susan'ın omuz çekimi. Gülümser.

KANE *(dıştan) :* ... "Batı Manhattan Ambarı" na...

Kane'in omuz çekimi. Gülümser.

KANE : ... gidiyordum, gençliğimi yaşamak için.

Susan'ın omuz çekimi.

KANE *(dıştan) :* Annem öleli epey oluyor, epey...

Kane öne bakar, omuz çekimi.

KANE : ... nesi var nesi yoksa bu ambara verildiydi. Koyacak başka yer yoktu. Tekrar eski yerine göndermek niyetindeydim, onun için bu gece gidip bir göz atayım demiştim. Bir çeşit duygusal gezi yani...

Susan öne bakar, omuz çekimi.

Kane öne bakar, omuz çekimi.

KANE : Birkaç gazete çıkarırım ben. Siz ne yaparsınız?

Susan ile Kane karşı karşıya. Omuz çekimi.

SUSAN : Ben mi?

KANE : Evet. Yaşınız kaç dedinizdi?

SUSAN : Yaşımı söylememiştim ki.

KANE : Biliyorum. Söyleseydiniz hatırlar, yeniden sormazdım. Evet, kaç yaşındasınız?

SUSAN : Oldukça yaşlıyım.

KANE : Ne kadar?

SUSAN : Ağustosta yirmi iki.

KANE : Saygıya değer bir yaş. Ne iş yapıyorsunuz?

SUSAN : Oo, Seligman'da çalışıyorum. Notalar bölümündeyim.

KANE : İşinizi seviyor musunuz?

SUSAN : Hayır. Şarkıcı olmak istiyordum. Daha doğrusu ben değil de annem istiyordu.

KANE : Peki ne oldu sonra?

SUSAN : Annem hep benim operaya gireceğimi düşünür, söylerdi. Düşünün. Oysa sesim yeterli değildi. Hepsi bu . . . Annelerin nasıl olduğunu bilirsiniz.

Kane'in omuz çekimi. Başıyla onaylar.

KANE : Evet, bilirim. Piyano var mı burada?

Susan'ın omuz çekimi. Başıyla evet işareti yapar.

SUSAN : Piyano mu? Evet, salonda var.

Kane'in omuz çekimi, öne bakar.

KANE : Bana şarkı söyler misiniz?

SUSAN *(dıştan) :* Oh! Şarkı söylememi sahiden istemiyorsunuz her halde.

KANE : Evet, evet, istiyorum.

Susan'ın omuz çekimi, kararsızca konuşur.

SUSAN : İyi ama, ben...

KANE *(dıştan) :* Yoksa bana halâ dişinizin ağrıdığını mı söyliyeceksiniz?

SUSAN : Oh, hayır! Geçti artık.

Kane'in omuz çekimi, gülümser.

KANE : Tamam. Haydi bakalım, salona gidelim öyleyse.

Zincirleme.

ODA. İÇ. GECE.

Piyanonun başında, piyano çalan ve şarkı söyliyen Susan'ın boy çekimi. Dipte, sağda oturan Kane, Susan'ı dinler.

SUSAN *(şarkı söyler) :*

Evet, Lindor benim olacak,
And içtim buna, ne olursa olsun
Evet, Lindor...

Zincirleme.

Solda piyanonun başında şarkı söyliyen Susan'ın yarı–toplu çekimi. Kane, sağda, dipte pipo içerek Susan'ı dinler. (Dekor değişmiştir : Kibar ve konforlu).

SUSAN *(şarkı söyler) :* Lo giurai la vincero...

Susan durur. Kane alkışlar.

Zincirleme.

SOKAK. DIŞ. GECE.

Ellerinde dövizler, levhalar taşıyan kalabalığın yarı–toplu çekimi. Döviz ve levhaların hepsinde iri harflerle Kane'in adı yazılıdır. Bir otomobilin içinde ayakta duran Leland kalabalığa nutuk çeker. Alkışlar.

LELAND : Bu eyaletin siyaset meydanını sömürgen Jim Gettys'in zararından ancak tek adam kurtarabilir!

BİR ADAM : Yaşşaaa!

KALABALIK : Şşşttt!... Susun!...

Alıcı, kalabalığın üzerinden Leland'a doğru öne kaydırmayla ilerler.

LELAND : Charles Foster Kane'den bahsediyorum. Mücadeleci liberal, emekçilerin dostu, bu eyaletin müstakbel valisi. Kane bu seçimlere adaylığını...

Madison Square Garden'deyiz. Kane'in resmini taşıyan bir dövizin omuz çekimi. Üzerinde Kane'in adı yazılıdır.

KANE *(dıştan)* : ... yalnız bir tek amaçla...

Madison Square Garden'de bulunan Kane'e çevrinme. Kane'in arkasında resmi şahsiyetler onu dinlemektedirler.

KANE : ... koymuştur: Sömürgen Jim Gettys'in kurduğu siyaset ağının aşağılığını, namussuzluğunu açığa vurmak için...

Madison Square Garden'in genel çekimi. Alıcı Kane'in önündeki kalabalığın üstünden Kane'e ve arkasındakilere doğru ilerler.

KANE : Bu çete şimdi bu eyaletin hükümetini tamamiyle avucunun içine almıştır.

MADISON SQUARE GARDEN'İN SAHNESİ. İÇ.

Sahnenin yarı–toplu çekimi. Kane ayakta konuşmaktadır. Geride oturan resmi şahsiyetler kendisini dinlerler. Alıcı ağır ağır Kane'e yaklaşır.

Kane'in arkasında, kendisinin kocaman bir resmi asılıdır.

KANE : Şimdiye kadar hiçbir vaatte bulunmadım, çünkü bu son haftalara kadar, seçileceğimi hiç ummuyordum . . .

Dinleyiciler güler ve alkışlarlar. Dolu salonun genel çekimi, dipte Kane'in kocaman resmi.

KANE : Ama bugün, umuttan da fazlasına sahibim . . .

Dinleyiciler güler, alkışlarlar. Kane. Alttan görüş.

KANE : Jim Gettys'e gelince . . . Ona umudun gölgesi bile yok . . .

Çılgınca alkış. Kane'in eşi Emily ile oğlunun oturduğu bir locaya çevrinme. Emily bir işaret yapar, oğlu yanına oturur. Alkışlar işitilir.

KANE *(dıştan) :* Bütün soruşturmalar, bütün istatistikler . . .

Solda duran Kane'e çevrinme, dipte adamlar.

KANE : . . . benim seçileceğimi gösteriyor.

Çılgınca alkış ve bağrışmalar.

Kane diptedir. Arkasında bulunanlar kendisini alkışlarlar. Kalabalığın gürültüsü. Kane gürültüyü bastırarak bağırır.

KANE : Bundan dolayı şimdi size bazı vaatlerde bulunabilirim.

Loca. Kane'in oğlu öne doğru işaretler yapmaktadır. Emily sağındadır. Alkışlar.

Kane eliyle sola doğru bir işaret yapar, sesini yükseltir. Bravo sesleri kesilir.

KANE : İşçiler . . .

Salonun yarı–omuz çekimi : Alıcı solda duran Leland'ı da göstererek çevrinir.

KANE *(dıştan)* : ... İşçiler ve yoksul mahallelerin çocukları, kendileri için elimden geleni yapacağımı biliyorlar.

Kane'in omuz çekimi. Dipte adamlar. Kane sağa, öne dönerek konuşur.

KANE : Bütün namuslu yurttaşlar; yoksulları, dar gelirlileri, açları korumak için elimden geleni yapacağımı biliyorlar.

Bernstein ve sağa doğru bakan bir grupun omuz çekimi. Alkışlar.

Locadaki Emily ile oğlunun omuz çekimi. Dinleyicilerin gürültüsü.

KÜÇÜK KANE : Anne, babam vali oldu mu?

EMILY : Henüz olmadı, yavrum.

Kane bir masanın arkasındadır. Geridekiler kendisini alkışlarlar. Kane çevresine bakınır ve konuşur.

KANE : Vaatlerimi yerine getirmek için gerekli işlerden vakit bulabilseydim size daha bir sürü vaatte bulunabilirdim.

Çılgınca alkışlar, bravo sesleri.

Kalabalığın arasında alkışlıyan ve gülen Leland'ın omuz çekimi. Kalabalık bağırır ve güler.

Kane'in yarı–genel çekimi, üstten görüş. Geridekiler kendisini alkışlar. Kalabalığın gürültüsü.

KANE : Ama bir vaatte daha bulunacağım size. Bu vaadimi yerine getireceğiini sömürgen Jim Gettys de biliyor.

Alıcı Kane'e doğru yaklaşır.

KANE : Bu eyaletin valisi olarak yapacağım ilk iş, sömürgen Jim W. Gettys'in tutuklanması, yargılanması ve mahkûm edil-

mesi için özel bir savcıyı görevlendirmek olacak.

Salondakiler ayağa kalkarak alkışlarlar, büyük bir uğultu. Salonun toplu çekimi. Son kattaki bir locada tek başına oturan Gettys, aşağıdaki Kane'e bakar. Kalabalığın korkunç gürültüsü işitilir. Müzik başlar. Gettys şapkasını giyip, sağ önden çıkar.

Sahnedeki Kane'in boy çekimi. Herkes Kane'in başına toplanmıştır. Flaşlar parlar. Kalabalığın gürültüsü. Müzik. Kane ve öbürleri sahnenin basamaklarından inip öne doğru ilerlerler.

Zincirleme.

Kane'in boy çekimi. Kalabalık, öne doğru ilerliyen Kane'i izler. Alıcı geriye kaydırmayla uzaklaşır. Genel kargaşalık. Anlaşılmayan sözler.

HILLMAN : Seçim bugün yapılsaydı yüz bin oy farkla kazanırdınız.

BİR BAŞKA SİYASETÇİ : Gettys artık...

Küçük Kane gelir. Kane oğlunu tutup kaldırır.

KÜÇÜK KANE : Merhaba, baba.

SİYASETÇİ : ... korkmadığını bile iddia edemiyor. Tam çuvalladı.

KANE : Merhaba, evlât. Nasılsın?

Kane çevresindekilere döner.

KANE : Sanırım, söylediklerimi yapmağa kararlı olduğumu Gettys de anlamağa başladı artık... Söyle bakayım, babanın konuşmasını beğendin mi?

KÜÇÜK KANE : Locadaydım, baba.

Emily sağdan görüntüye girer.

BİR POLİS : Bn. Kane...

KÜÇÜK KANE : Konuştuklarının hepsini işittim.

KANE : Aferin sana! Günaydın, Emily!

BİR FOTOĞRAFÇI : Dikkat!

MADISON SQUARE GARDEN. DIŞ.

Madison Square Garden'in önü. Yarı–toplu çekim. Kane ile Emily'nin çevresindeki kalabalık. Üstten görüş. Şurada burada fotoğrafçıların flaşı yanıp söner. Kalabalık arasında konuşmalar.

Birçok kimse, Kane'le konuşur.

SESLER : Çok güzel konuştunuz, Bay Kane, çok güzel... Mükemmel bir konuşma, Bay Kane...

Madison Square Garden'in önü. Kane ailesini çevreleyen kalabalığın yarı–omuz çekimi. Her kafadan bir ses çıkar. Kane oğlunu yere indirir. Emily eğilip oğlunu öper.

BİR ADAM : ... mükemmel.

EMILY : Bay polis, bize bir taksi bulabilir misiniz?

POLİS : Olur, Bn. Kane.

EMILY : İyi geceler, canım.

KÜÇÜK KANE : İyi geceler, anne.

Bir adam Küçük Kane'i alıp sağa doğru götürür.

POLİS : Bn. Kane'in taksisi hazır.

KANE : Hey, küçük nereye gidiyor?

EMILY : Oğlanı taksiyle eve gönderiyorum, Charles. Yanında Oliver var.

Otomobil. Omuz çekimi: Küçük Kane alıcıya doğru bakar, eliyle selâm verir. Taksi sağa doğru hareket eder. Kalabalığın gürültüsü.

KÜÇÜK KANE : İyi geceler, baba.

Önde Kane ile Emily'nin göğüs çekimi. Çevrelerinde hâlâ kalabalık vardır. Kane elini sallıyarak selâm verir. Kargaşalık.

KANE *(bağırır) :* İyi geceler, evlât.

Kalabalık. Üstten görüş. Bağrışmalar, konuşmalar. Kane ile Emily kalabalığın içinde. Sağdan bir taksi görüntüye girer ve durur. Emily sağa, öne gelir, görüntüden çıkar.

KANE : Emily!

Kane sağa, öne doğru gelir. Emily taksiye biner. Bir polis meraklıları iter. Kane taksiye yaklaşır. Taksi. Omuz çekimi : Emily sağda, ucdan görünür. Kane kapıya doğru eğilmiştir.

KANE : Oğlanı niye eve gönderdin? Taksiyle işin ne?

EMILY : Seninle birlikte bir ziyaret yapmam lâzım.

KANE : Daha sonra olmaz mı?

EMILY : Hayır.

KANE : Peki ne ziyaretiymiş bu?

Solda duran Kane yarı–omuz çekiminde ucdan görünür. Taksinin içinde oturan Emily'nin elinde bir zarf vardır. Kalabalığın gürültüsü.

EMILY : Belki de bir şey değildir. Bakalım, öğreneceğim.

KANE : Nereye gidiyorsun?

EMILY : 185 West, 74 üncü . . .

Sağda Emily. Yarı–omuz çekimi. Uc. Kane otomobilin içine bakar.

EMILY : . . . sokak. İstersen benimle gelebilirsin.

Kane solda. Yarı–omuz çekimi. Uc. Otomobilin içindeki Emily ona bakar.
Emily sağda. Yarı–omuz çekimi. Uc. Kane ona bakar.
Zincirleme.

SOKAK. GECE.

Işıkları yanan bir evin girişi. Kane ile Emily kapının önündedirler. Kane kapıyı açarken, bir çıngırağın sesi işitilir. Alıcı omuz çekimine yaklaşır.

KANE : Melodrama bu kadar düşkün olduğunu bilmiyordum, Emily.
İçeride bir gölge oynar. Bir hizmetçi kapıyı açar.

HİZMETÇİ : Buyurun, B. Kane.
Hizmetçi geri çekilir, Emily içeriye girer, Kane onu izler. Hizmetçi kapıyı kapar. Zincirleme.

SUSAN'IN DAİRESİ. GECE.

Holün yarı–toplu çekimi. Merdiven korkuluğunun ve üstteki merdiven sahanlığının alttan görüş çekimi. Birinci katta, dipte bir kapı açılır. Kane ile Emily önde basamakları çıkarlarken Susan görünür.

SUSAN : Charlie! . . .
Emily ile Kane başlarını kaldırıp ona bakarlar ve merdivenleri çıkmağa devam ederler. Alıcı onları kapıya kadar izler.

SUSAN : Charlie . . . Charlie . . . Karına bu mektubu göndermeğe zorladı beni . . . Göndermek istemiyordum . . . Çok korkunç şeyler söyledi . . .
Gettys kapının eşiğinde görünür.

GETTYS : İyi geceler, Bn. Kane. Kimsenin beni takdim edeceğini sanmıyorum.

Sahanlık. Göğüs çekimi: Emily sağda, önde, Kane onun yanındadır. Gettys kapının eşiğinde, Susan onun yanındadır.

GETTYS : Ben Jim Gettys'im.

EMILY : Öyle mi?

Gettys geri çekilir. Emily daireye girer.

GETTYS : Bayan... Bayan Alexander'i size bu mektubu göndermeğe zorladım, Bn. Kane. Önce reddetti.

SUSAN : Ben...

GETTYS : Ama sonunda yazdı.

SUSAN : Charlie, söylediklerini bilsen... Beni şeyle tehdit etti...

Kane öfkeyle içeri girip Gettys'e doğru yürür.

KANE : Gettys...

Alıcı iki adama yaklaşır. Susan görüntüden çıkar. Emily odanın içindedir.

KANE : ... Sizinle meşgul olmak için seçilmemi beklemiyeceğim anlaşılan. İlk iş olarak da kafanızı kıracağım!

GETTYS : Belki yapabilirsiniz, Bay Kane, ama belki de yapamazsınız.

Gettys dairenin içine doğru gidip görüntüden çıkar. Kane ona doğru yürür ve durur.

EMILY : Charles!

Emily konuşurken Kane ona bakar.

EMILY : Bu adamın kafasını kırman bu mektubu izah etmez.

Emily gözlerini elindeki mektuba çevirir ve okur.

EMILY : ... B. Kane, sizin için ve oğlunuz

için vahim sonuçlar doğuracaktır.

Susan soldaki kapıdan görüntüye girer.

SUSAN : O sadece Bn. Kane'i buraya gelmeğe zorlamak istiyordu . . .

EMILY : Bu mektubun mânası nedir, Bayan...

SUSAN : Adım Susan Alexander. Ne düşündüğünüzü biliyorum, ama . . .

EMILY : Bu mektubun mânası nedir, Bayan Alexander?

Kane dibe doğru döner. Emily sağa doğru döner.

GETTYS : O bilmiyor, Bn. Kane.

Dipteki Gettys'e çevrinme. Kane ona doğru yürür.

GETTYS : Mektubu yollamamakla akıllılık etmiş olmıyacağını anlattığım içindir ki bunu size gönderdi.

KANE : Sen bilmezsin, Emily, bu centilmen . . .

GETTYS : Ben centilmen değilim. Kocanız bana centilmen derken sadece şaka ediyordu. Ben centilmenin ne olduğunu bile bilmem. Biliyor musunuz, bana göre centilmen . . .

Gettys, Emily'ye yaklaşır.

GETTYS : Bakın, Bay Kane, elimde bir gazete olsaydı ve her hangi birinin, meselâ bir politikacının davranışları hoşuma gitmeseydi, bütün imkânlarımı kullanarak onunla mücadele ederdim. Ama çocukları ya da annesi gazetede onun çizgili mahkûm elbisesiyle resmini görsünler istemezdim.

KANE : Siz aşağılık, satılmış mahlûkun birisiniz. Çocuklarınız, anneniz için sözde kaygılarınız . . .

Gettys odanın dip tarafında bulunan Kane'e döner.

GETTYS : Şimdi sizin kimi olduğunuzdan bahsediyoruz. Bn. Kane, ben hayatım için mücadele ediyorum, siyasi hayatım için filân değil, sadece hayatım için.

Susan onlara yaklaşır.

SUSAN : Charlie... Gettys dedi ki, adaylığını geri almazsan, herkese anlatacakmış...

GETTYS : Evet öyle dedim.

EM LY : Yani demek istiyorsunuz ki...

GETTYS : Ona bir fırsat daha anıyorum. Onun bana tanıdığı fırsattan fazlasını... B. Kane, yarın sabaha kadar, bir iki yıl siyasetten çekilmek zorunda kalacak kadar hastalandığını bildirmeğe yanaşmazsa, pazartesi günü, kendi gazeteleri hariç bu eyaletin bütün gazeteleri vereceğim hikâyeyi basacaklar.

EMILY : Ne hikâyesi?

GETTYS : Bn. Alexander ile onun hikâyesi, Bn. Kane.

Susan onlara yaklaşır.

SUSAN : H kâye filân yok. Bu...

GETTYS : Sen sus.

SUSAN : B. Kane sadece...

GETTYS : Gazete başlıklarında göze batacak çeşitten deliller var elim zde.

Kane'e döner.

GETTYS : Bu delilleri s:ze vermemi ister misiniz, B Kane?

Emily'ye döner.

GETTYS : B. Kane'in bu hikâyenin bası masına üzum kalmaksızın aradan çekilmesini tercih ederim Kendisini düşündüğümden değil benim için daha iyi olurdu da ondan...

SUSAN : Peki ben...

GETTYS : ... sizin için de, Bn. Kane.

SUSAN : Peki ya ben? Charlie, bana dedi ki, adım çamura bu anacakmış, şimdiden sonra nereye gitsem...

EMILY : Bana kalırsa ancak bir karar verebilirsin, Charles. Başka bir karar alacak durumda değilsin.

KANE : Bu eyaletin seçmenlerinin...

EMILY : Şu anda bu eyaletin seçmenler ni düşünmüyorum

Sağda önde duran Kane'in boy çekimi. Uc. Gettys ile iki kadın odanın öbür ucundadırlar.

EMILY : Oğlumuzu düşünüyorum.

SUSAN : Charlie, eğer bu hikâyeyi basarlarsa, herşey...

EMILY : Basmıyacaklar. İyi geceler, B. Gettys.

Emily döner, kapıya doğru yürür, sonra durup yavaşça Kane'e bakar. Kane'in yüzü. Uc.

EMILY : Gelmiyor musun, Charlie?

KANE : Hayır.

Dikey çevrinme. Gettys ile Susan öndedir. Kane yavaşça onlara doğru yürür ve durur.

KANE : Burada kalıyorum.

Önde duran Gettys ile Kane arasında çevrinme. Dipte kapının eşiğinde duran Emily, Kane'i süzer.

Emily ile Kane görüntünün karşılıklı iki yanındadırlar.

KANE : Ben bu işi tek başıma halledebilirim.

EMILY *(dıştan) :* Charles...

Gettys solda, diptedir. Emily önde alıcının karşısındadır.

EMILY : ... aklını başına almazsan iş işten geçebilir.

Susan ile Gettys'in arasında duran Kane. Alttan görüş.

KANE : Neymiş iş işten geçebilecek şey? Senin ve bu hırsızın bu eyalet halkının bana olan sevgisini elimden alması mı?

SUSAN : Charlie, düşünmen gereken daha başka şeyler de var... Oğlun... Gazetede senin için yazılanları okumasını istemezsin her halde?

KANE : Benim ne yapacağıma bu dünyada yalnız bir insan karar verir, o da ben.

Alıcı, Kane ile Gettys'in arasından dipte duran Emily'ye çevrinir.

EMILY : Sen kararını epey önce vermişsin zaten, Charles.

Emily kapıdan hole geçer, görüntüden çıkar.

GETTYS : Sandığımdan da budalaca davranıyorsunuz, B. Kane.

KANE : Size söyliyecek hiç bir sözüm yok.

GETTYS : Partiyi kaybettiniz. Niçin...

KANE : Çıkın. Beni görmek isterseniz, hapisane müdürü vasıtasıyla haber ulaştırırsınız.

GETTYS : Sizin yerinizde bir başkası olsaydı, başınıza gelenin size bir ders olacağını

söylerdim. Ama size başka dersler de lâzımmış ve başka dersler de alacaksınız.

KANE : Siz benim için üzülmeyin, Gettys.

Gettys şapkasını giyer, kapıdan hole geçer, görüntüden çıkar. Kane bağırarak kapıya gider. Susan sağda, öndedir.

KANE : Benim için üzülmeyin. Ben Charles Foster Kane'im. İşlediği suçlardan...

Bağırarak kapıdan çıkar.

KANE : ... paçasını kurtarmağa çalışan...

Holün toplu çekimi. Merdivenlerin korkuluğu. Üstten görüş. Kane bağırarak sağdaki birkaç basamağa iner. Gettys aşağıda, Kane'in bağırmasına aldırmıyarak merdivenlerin inmektedir.

KANE : ... âdi, düzenbaz politikacı değilim!

Kane korkuluğa koşar, aşağıya bakar. Gettys inmektedir.

KANE : Gettys!

Merdivenlerin son basamağına gelen Gettys'in omuz çekimi. Dudaklarında hafif bir gülümsemeyle önde, solda görüntüden çıkar. Kane korkuluğun üstünden eğilmiş, hâlâ bağırmaktadır.

KANE : ... Sizi Sing–Sing'e...

Alıcıya doğru bağıran Kane'in omuz çekimi.

KANE : ... göndereceğim!

Kane merdivende bağırırken, Susan koşarak ikinci katın sahanlığına koşar.

KANE : Sing–Sing'e, Gettys!

EVİN GİRİŞİ. GECE.

Evin girişinde, sağda, kapının yanında duran Emily görülür. Gettys çıkar, kapıyı örter.

KANE *(dıştan) :* Sing–Sing!...

Gettys kapıyı kapar, şapkasını çıkarır.

GETTYS : Otomobiliniz var mı, Bn. Kane?

EMILY : Evet, teşekkür ederim.

GETTYS : İyi geceler.

EMILY : İyi geceler.

Emily sağ, önde görüntüden çıkar. Müzik. Gettys sola, öne gelir, görüntüden çıkar. Geriye kaydırma.

Zincirleme.

Bir gazetenin ilk sayfasındaki yazının çekimi. Bir evin girişini gösteren resim. Alıcı geriye kaydırmayla, madalyon içinde Susan ile Kane'in resimlerini verir. Gazete satıcılarının sesleri duyulur. Gazete başlığı.

The Daily Chronicle :

"Başkanlık adayı Kane bir "şarkıcı" yla baş başa yakalandı.

"Ahlâk şampiyonu B. Kane ile evcil bülbülü."

"Eşi tarafından suçüstü yakalanan Kane adaylıktan çekilmeği reddediyor."

BİR GAZETECİNİN SESİ *(dıştan) :* Özel baskı!.. Bütün tafsilâtıyla!... Özel baskı!...

SOKAK. AKŞAM.

Bir bina. Omuz çekimi. Leland alıcının karşısındadır. Müzik kesilir.

GAZETECİ *(dıştan) :* Gazete, bayım?

LELAND : Hayır, teşekkür ederim.

Leland döner, dibe doğru gider, bir bara girer. İçeride başka müşteriler vardır. Leland tezgâha gider. Kapının kanatları kapanır. Zincirleme.

"INQUIRER". MÜRETTİPHANE.

Gazetenin mürettiphanesi. Bir masanın üstündeki yazı makinasının çekimi. Alıcı geriye kaydırmayla linotipleri gösterir. Bir prova üzerinde şunlar okunur:

"KANE SEÇİLDİ"

BERNSTEIN *(dıştan)*: Daha şimdiden bir milyon oy gerideyken...

Geriye kaydırma. Elinde bir prova tutan Bernstein görülür. Bernstein provayı bırakır. Solunda, çevresinde birçok kimse toplanmıştır.

BERNSTEIN : ... üstelik kilise seçim bölgelerinin sonuçları da henüz alınmamışken... Korkarım bu iş burada biter.

BAŞ MÜRETTİP : O halde bu, öyle mi?...

Baş mürettip sağda bir provayı gösterip, alır. Büyük puntolarla:

"CHARLES FOSTER KANE
SEÇİMİ KAYBETTİ"
"SEÇİMLERDE HİLE"

Bernstein başıyla onaylar.

BERNSTEIN : Evet, bu.

Zincirleme.

BİR SOKAK. TAN YERİ AĞARIRKEN.

Tan yeri ağarırken bir sokak. Göğüs çekimi. Kaldırımların üstünde sürüklenen bir gazeteye basıp geçen bir adamın ayakları. Gazetede "Seçimlerde hile" *yazısı ayırdedilir. Alıcı geriler, iş başında bir çöpçüyü gösterir. Adam, çöpçü arabasının yanında durur, çevresine bakınır, seçim bürosuna doğru yürür, dış merdivenleri*

çıkar, görüntüden kaybolur. (Bu adam Leland'-tır. Şapkasını kulaklarına kadar geçirdiği için güçlükle tanınır, sarhoş olduğu anlaşılır.) Zincirleme.

"INQUIRER". SALON. İÇ.

Paltolarını giyen bir gazeteci topluluğuna çevrinme.

BERNSTEIN : İyi! Haydi, Allahaısmarladık!

Ga!eteciler alıcıya doğru gelir, önde, soldan görüntü dışına çıkarlar. Kane soldaki kapıda görünür. Uzun kollu gömlek ve yelek giymiştir. Ceketi kolundadır. Salon seçim afişleriyle süslüdür.

BERNSTEIN : Bir şey yapabilir miyim?...

KANE : Hayır, teşekkür ederim, Bay Bernstein. Evinize gidiniz. Uykusuz kaldınız.

BERNSTEIN : Siz de öyle. İyi geceler, Bay Kane.

KANE : İyi geceler, Bay Bernstein.

Bernstein görüntüden çıkar, Kane salonun öbür ucuna giderken alıcı kendisini izler. Kane dibe giderken ortadaki bir kapı açılır, Leland içeriye girer, sendeliyerek Kane'e doğru gelir.

KANE : Selâm, Jedediah.

LELAND : Sarhoşum!

Kane alıcıya döner.

KANE : Bana Bn. Alexander'den bahsetmek için sarhoş oldunsa, boşuna zahmet etmişsin. İlgilenmiyorum.

Odanın sütununu döner, dibe gider. Leland gözleriyle onu izler.

KANE : Toplumsal reformlar dâvasına ihanet ettim, bu mu? İyi. İstedikleri buysa, seçimlerini yaptılar. Jim Gettys'i bana tercih ettikleri ortada.

Önde, solda duran Kane'in yarı–toplu çekimi. Uc.

LELAND : İnsanlardan sanki malınmış, sana ait eşyalarmış gibi bahsediyorsun. Hey yarabbi! Hep hatırlarım, insanlara haklarını sağlamaktan bahsederken daima yapılan hizmet karşılığı onlara mükâfat verir gibi davranırdın!

KANE : Jed...

LELAND : İşçileri hatırlıyor musun?

KANE : Ben de gidip kafayı çekeceğim, Jedediah. Eğer bu bir işe yarıyacaksa.

LELAND : Hiç bir şeye yaramaz.

Alıcı yere yakın, odanın dip tarafındaki Leland'ı gösterir. Sonra alıcının önünden geçen Kane'in ayakları. Omuz çekimi. Kane, Leland'a yaklaşır.

LELAND : Hem sen zaten hiç sarhoş olmazsın... İşçiler için uzun uzun methiyeler döşenmiştin...

KANE : Haydi evine git, Leland.

LELAND : ... Sendika denen şeylerde toplanınağa başlıyorlardı. Kendi işçilerinin de haklarını bir hediye değil, verilmesi mecburi bir şey saydıklarını görünce, hiç de işine gelmedi senin. Ah! Charlie, senin sevgili yoksulların birleşmeyi öğrendikleri gün, onlara gıdım gıdım tanıdığın imtiyazlardan bam başka şeyler olacak. O

vakit senin ne yapacağını biliyorum. Issız bir adaya sığınıp maymunlara hükmedeceksin.

KANE : Senin yerinde olsam, Jed, bu konuda fazla durmazdım. Bana hatalarımı gösterecek birkaç kişi bulunur elbet.

LELAND : Ama her vakit bu kadar şanslı olamazsın.

KANE : Sen de her vakit bu kadar sarhoş olamazsın!

LELAND : Sarhoş mu? . . . Bundan sana ne?

Kane, sola, öne gelir, alıcı kendisini izler.

LELAND *(dıştan)* : Seni ilgilendiren tek şey var, o da kendin. Bütün işin gücün, kendilerini ne kadar çok sevdiğine insanları inandırmağa çalışmak. Buna kansınlar ki, karşılığını sana vermek zorunda kalsınlar.

Kane bir masanın önünde durur, sağa döner. Alttan görüş.

LELAND : Ama bu sevgi senin kanunlarına uygun düşmeli.

Yarı–toplu çekim. Kane sağ önde ucdan görünür, sonra dipten yaklaşan Leland'a çevrinme.

LELAND : Kendi koyduğun kurallara göre oynanması gereken bir oyun bu.

Leland, Kane'e yaklaşır. Dikey çevrinme devam eder.

LELAND : Charlie, Chicago'daki *Inquirer*'de çalışmak istiyorum.

KANE : Nasıl?

LELAND : Bir tiraytro . . . tiyatro . . . *(Bir sessizlik.)* Sarhoşum.

Kane güler.

LELAND : ... tiyatro eleştirmecisi aradığını kendin söylüyordun. *(Israrla.)* Chicago'ya gitmek istiyorum.

KANE : Sen buraya çok lâzımsın.

LELAND : Öyleyse Charlie, bu durumda senden istifamı...

KANE : Peki, tamam, Chicago'ya gidebilirsin.

LELAND : Mersi.

KANE : Her neyse. Sarhoş olmağa çalışsam çok iyi olacak galiba.

Bir kadehle bir şişe alır, içmeğe koyulur. Sahne daima alttan görüşle verilmektedir.

KANE : Ama sana söyliyeyim, Jedediah, Chicago'dan hoşlanmıyacaksın. Gölden esen korkunç bir rüzgârı vardır.

LELAND : Cumartesi sekizde, iyi mi?

KANE : Ne zaman istersen.

LELAND : Mersi.

Birbirlerini süzerler. Kane kadehini kaldırır.

KANE : Jedediah, kendi kanunuma uygun aşkın şerefine içiyorum. Herkesin bildiği tek aşk budur zaten. Kendi öz aşkı.

İçer.

SOKAK. GÜNDÜZ.

Alıcıdan uzaklaşan büyük başlığın çekimi. Müzik.

"KANE BİR ŞARKICIYLA EVLENİYOR"

Başlığın üzerine bindirme: Kane ile Susan, meraklılardan meydana gelen bir kalabalıkla çevrili olarak merdivenlerden inerler. Kane şemsiyesini sağa sola savurarak kalabalığın ortasından yol açar.

BİR SES : İşte!

Büyük başlık silinir.

BİR FOTO MUHABİRİ : Hey, Bay Kane, ben *Inquirer*'denim.

KANE : Ha? Ya! Çok iyi. Haydi bakalım evlâtlar. Ben de gazeteciydim.

BİR MUHABİR : Bize bir demeç verıniyecek misiniz, Bay Kane?

BİR BAŞKA MUHABİR : Gazeteye konacak bir şeyler söyleyin bize.

Kalabalıkta kahkahalar. Kane, Susan'ı kucaklarken geriye kaydırma. Kane ile Susan bir otomobile yaklaşırlar. İtişip kakışmalar.

BİR BAŞKA MUHABİR : Şaka bir yana, Bay Kane, siyasetten çekildiniz mi?

Kane önde, sağda, ucdan görünen muhabire cevap verir.

KANE : Ne dedin, delikanlı?

MUHABİR : Siyasetten çekildiniz mi?

KANE : Siyasetten çekilmek mi? Aksine. *(Bir sessizlik.)* Büyük bir opera yıldızı olacağız.

MUHABİR : Bn. Kane'i Metropolitan'da mı sahneye çıkaracaksınız?

BİR BAŞKA MUHABİR : Sahi mi?

KANE : Tabii!

Susan ile Kane üstü kapalı bir otomobile binmişlerdir. Şapkasını yana devirmiş olan Kane, Susan'ı kucaklar.

SUSAN : Charlie, Metropolitan'da söylemediğim takdirde bana özel bir opera yaptıracağını söylüyor.

KANE : Buna lüzum kalmıyacak.

Otomobil sola doğru hareket ederken Kane güler. Zincirleme.

OPERA SAHNESİ. GECE.

Perdede büyük bir yazı. Müzik.

"KANE BİR OPERA YAPTIRDI"

Zincirleme.

Susan'ın omuz çekimi. Ağzı açık, gözlerinden yaşlar dökülerek şarkı söylemektedir. Başını çevirirken sağdan öğretmeni görüntüye girer. Müthiş öfkeli olan öğretmen ellerini kollarını sallıyarak bağırır.

MATISTI *(öğretmen) :* Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır, hayır!...

Alıcı gerilerken Mastisti anlaşılmaz sözler söyler. Soldan görüntü içine eller girer, Susan'ın başına tüylerden yapılma bir çeşit taç koyar. Gürültü, uğultu. Sönmüş bir ışıldak üzerine dikey çevrinme. Müzik. Bir topluluğun ortasına gelen Susan'a çevrinme. Bazıları Susan'ın giysisini düzeltir. Öğretmen bağırmağa devam etmektedir. Bazıları ellerini oğuşturur, bir kısmı öteye beriye koşuşur. Geriye kaydırma. Genel kargaşalık. Kısa zincirleme. Susan, kalabalık bir topluluğun ortasındadır. İşçiler öteye beriye sahne donatımı taşırlar. Ortalıkta büyük bir kaynaşma vardır, müzik gittikçe şiddetlenir. Oyuncular ve figüranlar telâşlı telâşlı koşuşurlar. Temsil başlamak üzeredir. Üç vurma sesi işitilir.

YÖNETMEN : Yerlerinize lütfen!

Kulisteki personel de sahne dışında telâşlı telâşlı harekete geçer. Bir ışıldak ağır ağır yükselir,

görüntüden çıkar. Susan kendine çeki düzen verir. Perde kalkar, dekor görünür. Susan şarkı söylemeğe başlar.

SUSAN : Ah zalim!...

Diklenmesine kaydırma. Susan ile öbürleri görüntüden çıkarlar. Alıcı, iskelelere yükselir.

SUSAN *(dıştan) :* ... Nasıl inlettin beni...

Alıcı, iskelelerin üzerine yükselir. Susan'ın sesi aşağıdan doğru yavaş yavaş yayılarak gelir. Alıcı, iskeledeki iki işçinin üzerinde durur. İşçiler aşağıya bakarlar. Biri yüzünü buruşturarak burun kıvırır.

Zincirleme.

"INQUIRER". YAZI SALONU. GECE.

Yazı salonu. Boy çekimi. Dışarıdan Kane'in gölgesi yaklaşır. Kane salona girer, öne doğru yavaşça ilerleyip dinler. Üzerinde palto ve silindir şapka vardır.

BERNSTEIN : B. Leland temsilin oyun yönünden eleştirmesini hazırlıyor mu?

YAZIİŞLERİ SEKRETERİ *(dıştan) :* Evet.

EDDIE *(dıştan) :* Günün olayları sütunu hazır mı?

YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Hazır.

BERNSTEIN : Dedikodu sütunu da hazır mı? Müzik eleştirmesi ne âlemde? Aldınız mı?

YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Evet, evet, hepsi hazır.

Bernstein ile öbür gazetecilerin toplu çekimi. Kane dipte, kapının yanındadır.

YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Dostumuz Mervin çok güzel bir yazı döktürmüş.

BERNSTEIN : Beğendin mi temsili?
MERVIN : Evet, efendim.
YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Belli bir şey.
KANE : Bay Bernstein...

Hepsi dönerler. Kane onlara doğru gelir.

MERVIN : Bay Kane...
BERNSTEIN : İyi geceler, Bay Kane.
KANE : Baylar.
YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Bay Kane, bu ne sürpriz!
EDDIE : İyi geceler, Bay Kane. Talimatınız harfi harfine yerine getirildi.
KANE : Güzel...
YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Resimli çift sayfa yaptık.
KANE : Çok güzel. Müzik eleştirmesi ilk sayfada mı?
MERVIN : Evet, Bay Kane.
YAZIİŞLERİ SEKRETERİ : Oyunun eleştirmesinden başka hepsi tamam şimdi.
KANE : Oyunun eleştirmesi mi? Bay Bernstein, bu işle B. Leland görevliydi, değil mi?
BERNSTEIN : Evet, Bay Kane. Onu bekliyoruz.
KANE : B. Leland nerede?
MERVIN : Şu odada, Bay Kane.

Kane sağa doğru gider, alıcı onu izler. Öbürleri görüntüden çıkarlar. Kane dipteki odaya doğru yürür. Odada iki gazetecinin çalıştıkları görülmektedir.

BERNSTEIN *(dıştan)* : Bay Kane...

Kane dibe doğru yürümeğe devam eder. Bernstein görüntüye girer, önde görünür.

BERNSTEIN : Bay Kane...

Kane, Leland'ın odasına girer. Bernstein sıkıntılı bir tavırla olduğu yerde döner. Solda, önde bir adam ucdan görünür.

BERNSTEIN : B. Leland ile B. Kane yıllardan beri birbirlerine tek kelime söylemiyorlardı.

Görüntüye bir başkası daha girer.

EDDIE : Acaba...

BERNSTEIN : Acabası filân yok. Affedersiniz.

Bernstein telâşla dipteki odaya girer.

"INQUIRER". YAZI SALONU.

Önde bir yazı makinasına başını dayayıp uyuyan Leland'ın oturduğu masa. Alttan görüş. Leland'ın yanında omuz çekiminde bir şişe ile bir bardak vardır. Bernstein dipte, eşikte belirir, durur, sonra Leland'ın yanına gelerek tasalı bir ifadeyle omuzlarından tutup sarsar. Makinasının üzerinde uyuyan Leland'ın arkasında, odanın dibinde Kane görünür. Bernstein yüz geri eder.

Önde uyuyan Leland'ın yeni çekimi. Eşiğe varan Bernstein yarım dönüş yapar, alıcıya doğru ilerler.

BERNSTEIN : Hiç içmezdi, Bay Kane, hiç içmezdi. İçseydi bilirdik.

KANE *(dıştan)* : Ne yazmış?

Makinasının üzerinde uyuyan Leland'ın arkasında, sağda duran Bernstein'ın diz çekimi. Kane öte yanda, diptedir.

KANE : Eleştirmesi değil mi?... Ne yazmış?

Bernstein gözlerini makinasının üstünde uyuyan

Leland'a çevirerek onu kaygıyla süzer, sonra makinaya takılı kâğıdın üstüne eğilir.

BERNSTEIN *(okuyarak) :* Son derece çekici, fakat sanattan tamamiyle yoksun bir genç kız olan Bn. Susan Alexander...

Duralar, sonra devam eder.

BERNSTEIN : ... dün gece yeni Chicago Operası'nın sahnesini... eee... rolüyle açtı. Bay Kane bu adı okumağı hiç beceremem.

Bernstein eğilip Leland'ın başını dayadığı kâğıdı inceler. Odanın öbür ucunda ayakta duran Kane hiçbir şey söylemez.

BERNSTEIN : ... Bn. Susan Alexander'ın ses sanatı, Allahtan ki, bizim yetkimize girmiyor. Oyununa gelince...

KANE : Devam edin.

BERNSTEIN : ... Hepsi bu kadar...

Kane yazı makinasına yaklaşır, makinanın şaryosuna dayanıp uyuyan Leland'ı süzer. Omuz çekimi. Kane'in eli önde görünür, kâğıdı şaryodan çekip alır.

Kane şimdi masanın öbür yanındadır : Bir kahkaha atar.

KANE *(okuyarak) :* Oyununa gelince, bunun hakkında hiç bir şey söylemek mümkün değildir. Bize kalırsa Bn. Susan Alexander'in oyunu, şimdiye kadar raslanmıyan bir hiçlik derecesine ulaşmıştır. *(Bir sessizlik.)* İşittiniz mi bunu, Bay Bernstein?

Bernstein çok sıkıntılı bir tavırla alıcıya doğru bakar.

KANE *(dıştan)* : Bize kalırsa...
BERNSTEIN : Bunu görmemiştim.
KANE : Bay Bernstein, bu yazı tamamlanmamış, bu eleştirmeyi ben dikte edeceğim.
BERNSTEIN : Ama Bay Kane, ben...
KANE : Bana bir makina verin, B. Leland'ın eleştirmesini ben tamamlıyacağım.

Zincirleme.

Üzerinde "Zayıf..." yazılı bir kâğıt. Omuz çekimi. Sonra bu kâğıda vurulan tuşların ara çekimi.

Zincirleme.

Leland'a dönüş, başı makinanın üstündedir, güçlükle doğrulup gözlerini kırpıştırır. Şişeyle bardak yanındadır. Gözlerini kırpıştırarak çevresine bakar, dudaklarına bir sigara iliştirir, yüzünü alıcıya çevirir. Bernstein elinde bir kibritle soldan görüntüye girer ve Leland'a ateş uzatır.

LELAND : Merhaba, Bernstein, nasılsınız?
BERNSTEIN : Merhaba, Bay Leland.

Leland kısa bir kahkaha atar, çevresine bakar.

LELAND : Yazım nerede, Bernstein? Yazımı tamamlamam lâzım.
BERNSTEIN : Bay Kane sizin yerinize tamamladı onu.
LELAND *(şaşırmış)* : Charlie mi?

Dipteki kapıya doğru bakar, yavaş yavaş ayağa kalkar.

LELAND : Charlie, Charlie burada mı?

Leland kapıya doğru giderken Bernstein geriye çekilir, görüntüden çıkar.

LELAND : Ha! Anladım. Yazıya bir çeki düzen vermesi gerekti...

Alıcıya doğru dönen Leland. Alttan görüş.

LELAND : İşin içinden hiç çıkamıyacağımı biliyordum.

Bernstein soldan görüntüye girer.

BERNSTEIN : B. Kane yazınızı tamamiyle aynı havada tamamladı. Sizin niyetlendiğiniz gibi, iler tutar yerini bırakmadı. Size söyliyecek sanırım.

Leland döner, odadan çıkar, bitişik salona girer.

"INQUIRER". BÜYÜK SALON.

Salonun toplu çekimi. Kane sağda, önde, ucdan görünür; makinada yazı yazmaktadır. Ceketsizdir. Leland odadan çıkar, ona doğru gelir. Bernstein dipte kapının eşiğindedir. Leland sağda parmaklıkta durur. Kane başını kaldırır.

KANE : Selâm, Jedediah.

LELAND : Selâm, Charlie. Konuştuğumuzu bilmiyordum.

KANE : Tabii konuşuyorduk, Jedediah... İşine son verildi.

Kane makinanın şaryosunu itip yazı yazmağa koyulur, Leland gözlerini ona dikerek uzun uzun süzer.

Leland'ın alıcıya bakan yüzünün omuz çekimi. Sağa döner ve dibe doğru uzaklaşırken makinanın tık tıkları duyulur. Müzik.

Görüntü çok yavaş bir zincirlemeyle ikiye bölünür; Hastanenin taraçasında, tekerlekli koltuğunda oturan Leland hikâyesini bitirir (görüntünün

solunda, üstten görüş). Sağda gazetenin yazı salonu. Kane makinada yazı yazarken, dipte Bernstein onu seyreder.

THOMPSON *(dıştan):* Bu hikâyeyi herkes biliyor, Bay Leland. İyi ama niye böyle yaptı?

Kane'i yazı salonunda gösteren görüntü kaybolur. Leland yukarıdan aydınlatılmıştır.

THOMPSON *(dıştan):* Böyle bir yazıyı nasıl yazabilir? Bir yandan...

HASTANENİN TARAÇASI. GÜNDÜZ.

Leland gülümser.

LELAND : Ooo! Siz Charlie'yi tanımıyorsunuz. O bu yazıyı tamamlamakla bana dürüstlüğünü ispatlıyacağını sanıyordu. O zaten hep bir şeyleri ispatlamağa çalışmıştır. Susie'yi bir opera şarkıcısı yapmak için dökülen bütün diller de yine bir şeyi ispatlamak içindi...

Gülerek öne eğilir. Alıcı hafifçe geriler, Thompson sağda, ucdan görünür.

LELAND : Seçimlerin arifesindeki gazete başlığını biliyor musunuz? *Kane bir*... tırnak açın *şarkıcıyla* tırnağı kapatın *yakalandı*... Kane işte bu tırnakları söküp atmak istiyordu!

Geriye doğru bağırır.

LELAND : Hey, hemşire!

Yeniden Thompson'a döner.

LELAND : Beş yıl önce Güney'deki malikânesinden bana bir mektup yazmıştı. Şeyden

. . . Shangri la . . . Eldorado? . . . Ma Casbah? . . . Neydi oranın adı? Ha, evet? Xanadu . . . Çok iyi hatırlıyorum bu mektubu. Pek ihtimal vermiyorsunuz, değil mi? Neyse, bu mektubu hiç bir vakit cevaplandırmadım. Belki haksızdım. Aradan bu kadar yıl geçtikten sonra o kocaman evde kendini pek yalnız hissediyordu, her halde, Susan onu bırakıp gittiği vakit Xanadu daha tamamlanmamıştı bile . . . Zaten benim eleştirme hariç o hiç bir şeyi tamamlamadı ya. Şüphesiz o barakayı Susan için yaptırmıştı.

THOMPSON : Susan'a duyduğu sevgiden olmalı.

Dipten bir hemşire görünür, onlara doğru gelip durur.

LELAND : Bilmiyorum artık. Dünya onu hayal kırıklığına uğratmıştı, o da kendine bir dünya yaptı, şöyle mutlak hükümdarlık çeşidinden bir şey. Her halde bu onun için bir operadan çok daha önemliydi.

Leland başını çevirir, çağırır. Bir başka hemşire gelir. Çekim, oturmakta olan Leland ile Thompson'un üstünden alınmıştır. Hemşirelerin başları görünmez.

LELAND : Hemşire!

HEMŞİRE : Buyurun, Bay Leland.

LELAND : Oh! . . . Geliyorum.

Leland, Thompson'a eğilir.

LELAND : Dinleyin delikanlı, benim için bir şey yapabilirsiniz.

THOMPSON : Memnuniyetle.

LELAND : Çıkarken tütüncüye uğrayıp bana iki tane iyi cins püro alır mısınız?

THOMPSON : Tabii.

LELAND : Teşekkür ederim.

Leland kalkar. Solda, önde ayağa kalkan Thompson'a çevrinme.

LELAND : Bir tane yeter ... Biliyor musunuz, bizim gençliğimizde hemşirelerin güzelliği dillere destandı. Şimdi bunun gerçekle hiçbir ilişiği kalmamış artık.

BİR HEMŞİRE : Kolunuza gireyim, Bay Leland.

LELAND : Peki, peki ... *(Alçak sesle.)* Pürolarımı unutmazsınız ya?

THOMPSON : Bana güvenebilirsiniz.

LELAND *(hep çok alçak bir sesle) :* Yalnız püroları öyle sardırın ki diş macununa ya da başka şeye benzesin. Yoksa büroda tutup alırlar. Şu genç doktoru görüyor musunuz, hani size bahsetmiştim ... İşte o kafasına koymuş ki beni ...

Hemşireler Leland'ın koluna girer ve dibe doğru götürürler. Müzik. Kararma.

EL RANCHO. DAM. DIŞ. GECE.

Susan'ın resmi bulunan afişin aynı omuz çekimi. Binanın damındaki yazıya kadar aynı dikey çevrinme.

"EL RANCHO"
"SUSAN ALEXANDER KANE"

Işıklı yazıya kadar aşağıya kaydırma. Alıcı az

sonra bu ışıklı yazıyı geçip gece kulübünün camekânına kadar iner.

Zincirleme.

EL RANCHO. İÇ.

Önde, sağda oturan Thompson'un diz çekimi. Karşısında oturan Susan'la konuşur. Susan içki içmektedir. Müzik.

THOMPSON : Kendinize ve B. Kane'e dair aklınıza ne gelirse bana onları anlatın, söyleyin yeter.

Susan hafif bir gurk sesi çıkararak kadehini masaya koyar.

SUSAN : Kendime ve B. Kane'e dair aklıma gelenlerin hepsini dinlemek istemezsiniz ya. Biliyor musunuz, Charlie'ye ilk rasladığım vakit ona hiç şarkı markı söylememem lâzımmış. Ama ondan sonra da ne söyliyebildim ki! Önce, saati yüz dolar olan şan öğretmenlerine şarkı söyledim. Evet yüz dolar alıyorlardı bu öğretmenler. Ben...

THOMPSON : Peki siz ne kazandınız bundan?

SUSAN : Hiç, sadece şan dersi. Bütün kazancım bu oldu.

THOMPSON : Ama sizinle evlendi ya, öyle değil mi?

SUSAN : Evlenmekten yalnız bir defa söz açtı, o da her şey bittiği vakit... Yani gazetelerin hikâyemizden, Kane'in seçimleri kaybettiğinden, Norton denen kızın boşanmak istediğinden bahsettikleri vakit... Sesimle

gerçekten ilgileniyordu ... Yoksa bu operayı ne diye satın aldı sanıyorsunuz? Bense istemiyordum ... Hiçbir şey istemiyordum ... Bütün bunlar onun düşüncesiydi ... Hepsi onun düşüncesi ... Benim onu bırakıp gitmem hariç.
Zincirleme.

KANE'İN SALONU. GÜNDÜZ.

Salonun toplu çekimi. Sağda, önde şarkı söylemekte olan Susan. Üstten görüş. Piyanist ile Profesör Matisti piyano başında oturmaktadırlar.

SUSAN *(şarkı söyler)* : Una voce poco fa
Qui nel cor mi ri-suo-no
Il mio cor ...

Matisti şarkı söyliyerek kalkar. Alıcı, piyanonun çevresini dolaşarak ona yaklaşır.

MATISTI *(şarkı söyliyerek)* : Il mio cor ... Unutmayınız ... *(Elleriyle tempo tutar, hafifçe öfkelenmiş, bağırır.)* Ta–ta–ta, ta–ta–ta–ta, ta–ta–ta ... Haydi, sakin olunuz, sinirlenmeyiniz, rica ederim. Bir daha ... Da capo.
Piyanist çalar, Matisti elleriyle işaretler yapar. Kane dipte, odanın kapısında görünür. Kimse farkına varmaz.

MATISTI : Bana bakınız, Bn. Kane ... Yavrucuğum.
Susan yeniden şarkıya başlar. Matisti müziğin temposuna uyarak konuşur.

MATISTI : Haydi! Sesinizi gırtlağınızın dibinden çıkartınız ... İçinizden gelerek söyleyiniz ... Mmmmmmmmmmmm ...

SUSAN *(şarkı söyler) :* Una voce poco fa
Qui nel cor mi ri suo no
Il mio cor ferito e gia.

MATISTI : Diaphram–a! . . .

SUSAN *(şarkı söyler) :* E Lindor fu che il piego
Si Lindor . . .

Susan durur, sesi tiz bir notada aksamıştır. Matisti gök gürler gibi bağırır, şarkı söyler.

MATISTI : La–la–la . . . Sapıttınız! Bazıları şarkı söyliyebilir . . . bazıları söyliyemez! İmkânsız! İmkânsız!

KANE : Sizin işiniz . . .

Kane dipten Matisti'ye seslenerek yaklaştığı sırada hepsi ona dönerler.

KANE : . . . Bn. Kane'in istidadı hakkında hüküm vermek değildir. Siz burada onun sesini eğitmek için bulunuyorsunuz, Signor Matisti.

MATISTI *(yalvararak) :* Ama, Bay Kane . . .

KANE : Yeter. Yerinize oturup derse devam eder misiniz, lütfen?

MATISTI *(yalvararak) :* Ama, Bay Kane . . .

KANE *(sert) :* Rica ederim.

Kane öbürlerinin yanında durur.

MATISTI : Ama müzik dünyasının maskarası olacağım! Herkes diyecek ki . . .

KANE : Herkes diyecek ki . . . Herkesin ne diyeceğiyle mi ilgileniyorsunuz, Signor Matisti? Belki sizi bu konuda aydınlatabilirim. İnsanların ne diyeceği hususunda sanırım oldukça yetkili sayılırım. Meselâ gazeteler . . . Burada ve San Francisco'da birkaç

gazete çıkarıyorum... Sen üzülme, eşke-
gazete çıkarıyorum... Sen üzülme, şekerim, Signor Matisti makul olacak. Değil mi, Signor?

MATISTI : Bay Kane, ne yapsam da sizi inandırsam...

KANE : İnandıramazsınız.

Matisti mırıldanarak döner, piyano çalmağa başlıyan piyanistin yanına oturur. Susan şarkı söylemeğe başlar.

SUSAN : Il mio cor ferito e gia
E Lindor fu che il piego
Si Lindor...

Yanlış bir notaya ulaşan Susan gözlerini öne eğer. Öbürleri başlarını eğerler. Kane ise memnun görünmektedir.

KANE : Çok güzel, sevgilim. Devam et.

Susan yeniden şarkıya başlar. Kane gülümsiyerek Matisti'yle konuşur.

SUSAN : Si Lindor mio sara
Lo giurai...

KANE : Benim görüşüme katılacağınızdan eminim.

SUSAN : ... La vincero
E Lindor... lo mio sara
Lo giurai la vincero.

Zincirleme.

OPERA SAHNESİ. AKŞAM.

İlk opera ayrımının aynı, fakat Susan tarafından anlatılır; dolayısiyle çekim değişiktir.

Gözleri yaşlarla dolu, şarkı söyliyen Susan'ın omuz çekimi.

SUSAN : Ah, zalim . . .

Matisti eliyle geniş hareketler yaparak sağdan görüntüye girer.

MATISTI : Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır . . .

SUFLÖR : Denebilir ki . . .

Öbürleri de onların çevresine toplanır.

MATISTI : Akordu beklemeliydiniz.

SUFLÖR : Akordu bekleyiniz.

BİR GİYDİRİCİ : Bayan Alexander . . .

BİR BAŞKASI : Lütfen . . .

Bir adam tüylü bir şapkayı Susan'ın başına koyar. Sönük ışıldağa dikey çevrinme. Orkestranın sesi işitilir.

MATISTI *(şarkı söyliyerek) :* Bir . . . ah, zalim. Bir . . . ah, zalim. Bir . . . ah, zalim . . .

İşçiler, figüranlar öteye beriye koşuşurlar. Sahnenin ortasında duran Susan sırttan görünür. Bağrışmalar, kaynaşmalar. Işıldaklar yanar, sahnedeki işçiler çekilir. Susan poz verir. Dekor aydınlanır. Dipte perde kalkar, aydınlık salon ve seyirciler ortaya çıkarlar. Hep sırtından görünen Susan'ın yüzü, karanlık bir deliği andıran salona dönüktür. Susan "Salambo" yu söylemeğe başlar.*

Alıcının karşısındaki Kane'in omuz çekimi. Sonra öndeki bir adamın başının üstünden dipte, sahnede şarkı söyliyen Susan. Arkasında figüranlar vardır. Üstten görüş.

Elindeki programı inceliyen Leland. Onun arkasındaki seyirciler ucdan görünür. Hepsi de kayıt-

---

* Bütün bu opera sahnesi boyunca Susan'ın aryası devam ettiği için, aryanın sözleri sahnenin sonuna aktarılmıştır.

sızdır. Sahnenin önünde şarkı söyliyen Susan'a dönüş. Dipteki salonun ışıkları farkedilir.
Salonu kısa adımlarla ve sallanarak geçip görüntüden çıkan Susan'ın çıplak ayaklarını gösteren omuz çekimi. Matisti ile suflör geride suflör deliğindedirler. Şarkı söyliyen Susan'ı daha iyi dinliyebilmek için bir gözünü kapayıp, kulağını veren Matisti'nin omuz çekimi.
Bir locada birçok seyirciyle birlikte oturan Bernstein'ın diz çekimi.
Zincirleme.
Figüranların ortasında şarkı söyliyen Susan'ın boy çekimi. Bunun ardından alıcının karşısındaki suflör ile Matisti'yi gösteren çarpıcı çekim. Matisti yerinde duramaz, başını sallar, işaretler yapar.
Bernstein ile bir başkasının çekimi. Bernstein başını sallar. Arkasındaki öbür seyirciler dikkatle sahneyi izlerler. Programını küçük parçacıklar halinde yırtmağa başlıyan Leland'ın göğüs çekimi. Arkasında başka seyirciler.
Önde, sağda oturan ve ucundan görünen Kane'in ötesinde, figüranların ortasında şarkı söyliyen Susan'ın toplu çekimi. Alıcının karşısındaki Kane'in omuz çekimi. Sağa bir göz atar. Gülüşmeler, anlaşılmıyan yorumlar duyulur. Susan'ın şarkı söylediği sahnenin kısa çekimi, üstten görüş (sahne Kane'in gözüyle görülüyormuş duygusu uyanır).
Hiç kıpırdamadan öne doğru bakan Kane'in çekimi. Yakınında gülüşmeler duyulur. Kane ile Susan'ın omuz çekimleri birbirini izler.

Matisti'nin ve suflör'ün yarı–omuz çekimi. Matisti eliyle hareketler yapar, gözlerini devirir, eliyle ağzını kapar. Seyircilerin arasındaki Leland'ın göğüs çekimi: Yırtılmış olan programı elindedir, koltuğuna gömülmüş, uyur gibidir. Sulför deliğindeki Matisti ile suflörün yarı–omuz çekimi. Matisti yerinde duramaz, elleriyle hareketler yapar, parmaklarını ısırır. Aşırı dramatik hareketler yapan Susan'ın çekimi. Dipte figüranlar.

Matisti ile suflörün yarı–omuz çekimi. Matisti tepinir, başını bölmeye vurur, suflörün kulağına bir şeyler fısıldar. Sabrı tükenmiş gibidir.

Alıcı karşısındaki Kane'in omuz çekimi. Son notayı çıkaran Susan işitilir.

Yorgun Susan'ın omuz çekimi. Şarkısını bitirir. Önde, solda oturan Kane toplu çekimde, ucdan görünür. Sahnenin dibindeki Susan ile figüranları gösteren çekim. Susan şarkıyı keser ve son derece teatral bir tavırla olduğu yere yığılır. Programını yırtmayı tamamlıyan Leland'ın göğüs çekimi. Arkasında oturanların isteksiz alkışları.

Locada çılgınca alkışlıyan Bernstein ile öbür seyircilerin diz çekimi. İsteksiz alkışlar. Dipteki seyirciler kalkarlar.

BÜTÜN OPERA SAHNESİ BOYUNCA SUSAN'IN SÖYLEDİĞİ ARYANIN SÖZLERİ:

Ah, zalim, nasıl inlettin beni
Şahidimdir tanrılar,
Kanımı coşturan öldürücü alevi
Ruhuma onlar saldılar.
Mümkün mü dayanmak bu korkunç günaha

Nedir kurtuluş çaresi söyle bana.
Kurtar beni ey Tanrım
Kurtar beni,
Bu korkunç ateş
Aydınlatır eceli.
İşte kalbim, işte kalbin
Vur kalbime vur kalbime,
Titremesin sakın elin
Vur kalbime vur kalbime.

Yine operadayız. Temsil bitmek üzeredir. Locasında oturan Kane'in omuz çekimi. Alıcının karşısında bakışları bir noktaya dikilmiş, yüz hatları gergin durmaktadır. Şuradan buradan isteksiz alkışlar duyulur. Alıcı geriye kaydırmayla locadaki öbür insanları da görüntüye alır. Bunlar da alkışlamaktadırlar.

Solda, önde ucdan görünen Kane'in üstünden aşağıdaki sahneyi gösteren yarı–toplu çekim. Sahneye çiçek sepetleri konmuştur. Şuradan buradan seyrek alkışlar işitilir. Alıcının karşısındaki Kane'in omuz çekimi. Seyrek alkışlar. Kane sağına soluna kaçamak bakışlarla bakar, alkışlar. Sahnedeki çiçek sepetlerinin yarı–toplu çekimi, üstten görüş. Susan sağ geriden perdeyi aralıyarak ortaya çıkar. Seyrek alkışlar.

Şiddetle alkışlıyan Kane'in omuz çekimi; yüzünde vahşi bir ifade vardır. Birkaç bravo sesi duyulur.

Sahnede çiçeklerin ortasında duran Susan'ın yarı–toplu çekimi, üstten görüş. Seyircileri çok kısaca selâmlar. Seyirciler ayağa kalkarlar.

Birden ayağa kalkıp, var gücüyle alkışlıyan

Kane'in omuz çekimi. Alıcı Kane'i alttan görüşle izler.

Susan. Üstten görüş. Elinde bir gülle sağa, geriye çekilir, perdenin arkasında koybolur. Cansız alkışlar.

Bütün gücüyle alkışlıyan Kane'in omuz çekimi, alttan görüş. Salonun ışıkları yanar.

Kane alkışı keser, endişeyle çevresine bakar. Zincirleme.

SUSAN'IN ODASI.

Bir gazete başlığı.

"SAHNE YANKILARI. Yazan: Jed Leland"

Leland'ın resmi.

SUSAN *(dıştan) :* Bir daha bu adamın dostun olduğunu söyleme bana!

Bir başka gazetenin başlığı. Sağdaki gazetenin üstüne Susan'ın gölgesi düşer. Başlık.

"SUSAN ALEXANDER ZAFERLE KARŞILANDI..."

SUSAN *(dıştan) :* Bir dost hiç bir vakit böyle bir yazı yazmaz!...

Susan odanın ortasına serilmiş gazetelerin arasına oturmuştur. Gazeteyi fırlatıp atar.

SUSAN *(dıştan) :* Öbürlerinin hepsi...

Öfkeden çılgına dönmüş Susan'ın yarı–omuz çekimi. Üstten görüş.

SUSAN : ... beni yerden yere vursalar, beni şaşırtmazdı...

Ağzında pipo, elinde gazete, kaşları çatılmış, bir koltukta oturan Kane'in yarı–omuz çekimi.

SUSAN *(dıştan) :* ... Ama *Inquirer* bana böyle

bir hakarette bulunsun...

Kapının vurulduğu duyulur.

SUSAN *(dıştan)* : ... Meslek hayatının ilk adımını...

Solda önde oturan Kane, gazetesini katlar. Dipte, sağda, yerde gazetelerin arasında oturan Susan ateş püskürmeğe devam eder. Kapı yeniden vurulur.

SUSAN : ... kökünden baltalasın...

Başını dibe doğru döndürüp, haykırır.

SUSAN : Girin!

Kane kalkar.

KANE : Ben bakarım.

Geriye doğru gider. Susan öfkeli öfkeli ona çıkışır.

SUSAN : Dostmuş! Benim böyle dostlarım hiç olmadı!...

Gazetelerin ortasında oturan Susan'ın boy çekimi.

SUSAN : ... Ama tabii, ben senin gibi yüksek sosyeteden değilim!...

Kane dipteki kapıya varmıştır. Kapı hâlâ vurulur.

SUSAN *(dıştan)* : ... Zengin kolejlerine de hiç gitmedim...

Kane kapıyı açmadan önce Susan'a doğru döner, o da sinirlenmiştir.

KANE : Yeter artık, Susan.

Kapıyı açar, içeri bir odacı çocuk girer, elindeki mektubu Kane'e uzatır.

KANE : Nedir bu?

ODACI ÇOCUK : B. Leland yolladı, efendim.

KANE : Leland mı?

Odanın ortasında, yayılmış gazetelerin arasında oturan Susan öfkeyle bağırır.

SUSAN : Jed Leland!

ODACI ÇOCUK *(dıştan)* : Mektubu...

Susan sağda, önde, yerde oturmağa devam eder. Kane ile odacı dipte kapının yanındadırlar.

ODACI ÇOCUK : ... elinize teslim etmemi istedi.

KANE : Peki küçük, teşekkür ederim.

ODACI ÇOCUK : Estağfurullah, efendim.

Odacı çocuk çıkar, Kane kapıyı kapatıp öne doğru gelir.

SUSAN : Mektup ondan mı?

Alıcı, öne gelen Kane'i izleyip çevrinmeyle sola dönünce Susan görüntüden çıkar.

Yerde oturup haykıran Susan'ın yarı–omuz çekimi.

SUSAN : Charlie!...

Kane zarfı açarak öne gelir. Yerden, alttan görüş, sola çevrinme. Kane şöminenin önünde durur, zarfın içindeki kâğıdı açar.

SUSAN *(dıştan)* : ... Sen aklını bir muayene ettirsen iyi olacak! ...Ona mektup gönderip...

Öfkeyle bağıran Susan'ın yarı–omuz çekimi.

SUSAN : ... 25.000 dolarlık çekle kapı dışarı ettiğini bildiriyorsun...

Zarftan çıkardığı öbür kâğıda bakan Kane. Alttan görüş.

SUSAN *(dıştan)* : ...Ne âlâ kapı dışarı ediş!

Kane zarfın içinden yırtılmış çek parçalarını çıkarır, yere saçar.

SUSAN *(dıştan)* : 25.000 dolarlık çek göndermedin mi ona, söylesene?

Kane zarfı buruşturarak gözlerini yere eğer, sonra zarfı elinden bırakır.

KANE : Evet, 25.000 dolarlık çek gönderdim ona.

Kane öbür kâğıdı açar, dikkatle inceler. Son derece sinirlidir, fakat kendini tutar. Önde, ayakta, solda, ucdan görünür. Dipte gazetelerin ortasında oturan Susan. Kane'in açtığı kâğıt, kendisinin "İlkelerim" *başlıklı yazısıdır.*

SUSAN : Nedir o?

Kane kâğıda bakar ve sakin bir tavırla cevap verir. Alttan görüş.

KANE : İlkelerim.

SUSAN : Ne?

Kâğıdı okuyan Kane. Alttan görüş. Kane gözlerini öne eğer.

KANE : Ha?

SUSAN *(dıştan) :* O . . .

Susan'ın yarı–omuz çekimi.

SUSAN : . . . nedir?

Sağda alıcıya doğru bakan Kane'in yarı–omuz çekimi. Alttan görüş. Kâğıda bir göz atar.

KANE : Hiç, bir antika.

Kendinden geçmiş, acı acı bağıran Susan'ın yarı–omuz çekimi.

SUSAN : Çok mu komik? . . . Her neyse, bak sana bir şey söyliyeyim, bundan böyle alay etmek fırsatını bir daha hiç bulamıyacağın bir şey olacak, o da benim şarkı söylemem! Canı cehenneme şarkının!

Yırttığı kâğıdı sinirli bir tavırla inceliyen ve şöminenin önünde ayakta duran Kane. Üstten görüş.

SUSAN : Zaten hiç bir vakit istememiştim...

Kane aynı tonda cevap verir.

KANE : Susan, şarkı söylemeğe devam edeceksin.

Kane'in yarı–omuz çekimi. Alttan görüş. Kâğıdı tamamiyle yırtmıştır.

KANE : Kendimi gülünç etmeğe niyetim yok.

Kane, solda, önde, ucdan görünür. Kâğıdı yırtmıştır. Dipte gazetelerin ortasında oturan Susan kalkar. Üstten görüş.

SUSAN : Kendini gülünç etmeğe niyeti yokmuş!

Yüzü alıcıya dönük olan Susan'ın omuz çekimi. Çığlık çığlığa bağırır.

SUSAN : Peki ya ben? Şarkı söylemek zorunda olan benim, herkesin alaya aldığı da benim!

Kâğıdı yırttıktan sonra daha sakin görünen Kane'in yarı–omuz çekimi. Alttan görüş.

SUSAN *(dıştan)* : Ya! Demek beni rahat bırakmıyacaksın?

Kane kâğıdı atar, piposunu ağzından çeker, gürler gibi cevap verir.

KANE : Bunun yeteri kadar sebebi var, Susan!

Solda, şöminenin önünde ayakta duran Kane. Alttan görüş. Ellerini ceketinin cebine sokar.

KANE : Ama senin kafanın bunları bir türlü almadığı anlaşılıyor.

Öne bir adım atar, öfkeli bir tavırla gözlerini alıcıdan yana eğer.

KANE : Bunları sana yeniden sayacak değilim.

Gözlerini sola, öne doğru kaldıran Susan'ın omuz çekimi. Kane'in gölgesi yüzüne düşer. Susan, Kane'i süzer, gözleri korkuyla parıldar.

KANE *(dıştan)* : Şarkı söylemeğe devam edeceksin.

Kane solda, önde, ucdan görünür. Gölgesi sağda diz çökmüş, yılmış Susan'a düşer. Susan gözlerini ayırmaksızın kendini sağa, geriye bırakır.

Zincirleme.

Şarkı söyliyen Susan'ın sesi işitilir. Başkaları da ona eşlik etmektedirler.

Washington Inquirer'*in başlığı, hemen ardından seyircileri gösteren çarpıcı çekim. Bir ışıldağın bindirme görüntüsü.*

Zincirleme.

Gazetenin ilk sayfası. Susan sağda, giyimli, sahnede dolaşır. Zincirleme.

San Francisco Inquirer'*in başlığı. Ardından bir dizi bindirme : Seyirciler, ışıldaklar, gazete, suflör deliğinde elleriyle işaretler yapan Matisti, sahnede kollarını havaya kaldırmış şarkı söyliyen Susan. Zincirleme.*

St. Louis Inquirer'*in başlığı. Bindirmeli çarpıcı çekim dizisi : Gazete, seyirciler, suflör. Çiçek buketlerini toplıyan Susan. Göz kamaştırıcı aydınlıkta çarpıcı çekim. Zincirleme.*

Detroit Inquirer'*in başlığı. Bindirmeli çekim dizisi : Gazete, seyirciler, suflör, göz kamaştırıcı çarpıcı çekim, şarkı söyliyen Susan. Zincirleme.*

New York Inquirer'*in başlığı. Bindirmeli çekim dizisi : Seyirciler, Susan, çarpıcı çekim, Susan, Kane, Susan, suflör, çarpıcı çekim, Susan, Kane, çarpıcı çekim, Susan'ın ayrımın sonunda hafifliyen sesi. Kararma.*

SUSAN'IN YATAK ODASI. GECE.

Yatak odasının yarı–toplu çekimi. Bir yatağın üstünden dipteki kapıya çevrinme. Kapının vurulduğu işitilir. Yatakta yatan Susan'ın başı belli belirsiz görünmektedir. Önde bir ilâç şişesi ile bir bardak vardır. Susan'ın sık sık soluduğu duyulur. Dipteki kapıya şiddetle vurulur, sonra kapı ardına kadar açılır. Kane ile bir başkası koşarak içeri girerler ve dururlar. Kane, Susan'a yaklaşır, yatağın yanına diz çöker, Susan'ın başını ellerinin arasına alır, sonra dibe doğru döner. (Oda çok loştur, çekimin sonunda oda, sadece açık pencereden gelen ışıkla aydınlanmaktadır.)

KANE : Doktor Corey'yi çağırınız.

Adam odadan çıkar.

Zincirleme.

Alıcının önünde bir doktor çantasının omuz çekimi. Bir el çantayı tutar ve kaldırır, böylece yatakta yatan Susan ortaya çıkar. Yatağın öbür ucunda bir hastabakıcı, Susan'ın yanında diz çökmüştür.

DOKTOR *(dıştan) :* Bir iki güne kadar hiç bir şeyi kalmaz, Bay Kane.

Hastabakıcı kalkar, arkasındaki masada oturan Kane görünür. Hastabakıcı dibe doğru gider. Susan hâlâ sık sık solumaktadır. Kane tepsideki ilâç şişesini alır. Doktor sağdan görüntüye girer. Hastabakıcı geriye döner. Kane yatağın yanındaki bir koltuğa yığılmış gibidir.

KANE : Bayan Kane'in bu kadar sersemce bir yanlışı nasıl yapabileceğini anlıyamadım.

Doktor Wagner'in verdiği müsekkinin şişesi çok daha büyüktü. Bana öyle geliyor ki yeni operanın provalarından ileri gelen sürmenajdan sonra Susan artık ne yaptığının farkında değil.

DOKTOR : Evet, şüphesiz.

Geride duran hastabakıcıya doğru gider.

KANE : Yanında kalmamın mahzuru yok ya?

DOKTOR: Hayır, hiç bir mahzuru yok. Fakat hastabakıcı da yanından ayrılmasın. Allahaısmarladık, Bay Kane.

Doktor dipteki kapıdan çıkar. Kane gözlerini ilâç şişesine eğer, Zincirleme.

Kane'in göğüs çekimi. Gözlerini öne, sola dikmiş, kaygılı oturmaktadır. Ağaran günün ışıkları dipteki pencereden içeri girmeğe başlamıştır. Zincirleme.

Susan'ın yastığın üzerindeki başının omuz çekimi. Yüzünün çizgileri yorgundur, boncuk boncuk ter dökmektedir. Güçlükle alıcıya doğru döner, gözlerini açar. Kane önde onun üzerine eğilir. Müzik.

SUSAN : Charlie... Sana anlatamadım bir türlü, Charlie... Ama şarkı söylemeğe devam edemezdim böyle... Herkesin gözlerinin üstüne dikildiği bir salonda bulunmanın yaptığı etkiyi bilmiyorsun.

KANE *(dıştan)* : İşte mücadeleye o anda başlamak lâzım.

Kane, Susan'a eğilir, yüzü gergindir, sonra gülümser.

KANE : Peki, anlaştık, artık onların karşısına çıkmıyacaksın. Onlar üzülsün buna.

Kane'in ucundan Susan'ın yastıktaki başı görünür. Susan gözlerini kaldırır, hafifçe gülümser. Zincirleme.

XANADU ŞATOSU. DIŞ. GECE.

Şatonun toplu çekimi. Tepeye çevrinme, şatonun pencerelerinde ışık vardır. Müzik. Zincirleme. Alıcı, şatoya yaklaşır. Tepenin üstünden şatoya çevrinme. Müzik. Zincirleme.

XANADU ŞATOSU. İÇ. GECE.

Şatonun kocaman bir salonu. Solda, önde, yere oturan Susan'ın omuz çekimi. Susan'ın önünde tamamlanmamış kocaman bir oymalı bilmece vardır.

KANE *(dıştan) :* Ne yapıyorsun?

Susan'a doğru geriye kaydırma. Susan öne doğru döner, yüzü somurtkandır. Sonra yüksek bir kemerin altında görünen Kane'in toplu çekimi. Müzik.

KANE : Oymalı bilmece mi? *(Sesi çınlar).*

Solda bir masanın üstündeki başka bir oymalı bilmecenin önünde oturan Susan. Alıcıya bakarak eğilir.

SUSAN : Saat kaç?

Kane ilerler, daha yaşlanmıştır. Seslerin kocaman odada çınladığı duyulur. Alıcı Kane'i sağa doğru izler. Müzik.

KANE : On bir buçuk.

SUSAN *(dıştan) :* New York'ta mı?

KANE : Ha?

SUSAN *(dıştan) :* New York'ta saat kaç diye sordum.

KANE : On bir buçuk.

SUSAN *(dıştan)* : Gecenin on bir buçuğu mu?

Kane homurdanarak onaylar.

Kane büyük bir şöminenin önünde durur. Susan sağda, önde, üzerinde oymalı bilmece bulunan masanın yanında oturmaktadır.

KANE : "Prömiyer" neredeyse baskıya verilecek.

SUSAN : Ya? Bravo "prömiyer" e.

Kane, Susan'ın yanına gelir, bir oymalı bilmece parçasını alır.

SUSAN : Anlıyorsun ya... On bir buçuk. Bütün temsillerden çıkış vakti. İnsanlar gece kulüplerine, lokantalara gidecekler... Tabii bizim için mesele başka, çünkü biz sarayda yaşıyoruz.

KANE : Sarayda yaşamak istediğini hep söylemez miydin?

SUSAN : Bu ıssız delikte kaçırmak işten bile değil. Ne konuşacak bir kimse var, ne vakit geçirecek kimse...

KANE : Susan...

SUSAN : Yirmi beş bin hektarlık manzara ve heykeller, başka bir şeycikler yok. Can sıkıntısından patlıyorum.

Kane dipteki şömineye doğru gider.

SUSAN : Charlie, New York'a gitmek istiyorum... Ev sahibeliği rolü oynamaktan bıktım. Eğlenmek istiyorum. Rica ederim, Charlie... Charles, rica ederim.

KANE : Yuvamız burası, Susan. New York'a gitmeği hiç istemiyorum.

Zincirleme.

XANADU ŞATOSU. İÇ. GECE.

Müzik.

Önceki kadar kocaman bir başka oda. Bir oymalı bilmecenin parçalarını düzelten Susan'ın eli. Sonra zincirleme: Bir oymalı bilmecenin ortasına son parçaları koyan Susan'ın elleri. Omuz çekimi. Zincirleme.

Bir başka oymalı bilmecenin parçalarını birbirine eklemeğe çalışan Susan'ın elleri. Üstten görüş. Zincirleme.

Bir başka oymalı bilmecenin parçalarını düzelten Susan'ın elleri. Omuz çekimi. Zincirleme.

Görüntünün sağında bir oymalı bilmecenin parçalarını düzelten Susan'ın elleri. Göğüs çekimi. Zincirleme.

Salonun toplu çekimi: Yaşlanmış olan Kane şatonun büyük merdivenlerini iner. Müzik. Kane sağa, öne doğru gelir... Çevrinme... ve Susan'ı seyretmek için durur. Susan geride şöminenin önünde yerde oturmuş oymalı bilmeceyle uğraşmaktadır.

KANE : Ne yapıyorsun?

Oymalı bilmecenin önünde yere oturan Susan, tasalı, alıcıya doğru döner. Kane gözlerini Susan'a dikerek sağa doğru gider.

KANE : Oh!...

Kane konuşarak sağda görüntüden çıkar.

KANE *(dıştan):* Anlamadığım bir şey var, Susan. Bunları daha önce yapıp yapmadığını nereden biliyorsun?

Oymalı bilmecenin önünde yerde oturan Susan

başını sola doğru çevirir, acı bir ifadeyle cevap verir.

SUSAN : Heykel biriktirmekten daha zekice bir iştir bu.

Susan olduğu yerde dalgın düşünürken Kane odanın öbür yanına geçer, bir koltuğun yanında durur ve oturur. (Kocaman odanın biri bir ucunda öteki öbür ucunda karşılıklı dururlar).

KANE : Belki de haklısın. Bazan kendi kendime sorarım... Ama giderek bir alışkanlık oluyor bu.

Yerde oturan Susan yeniden oymalı bilmeceye döner.

SUSAN : Benim için alışkanlık değil. Hoşuma gittiği için yapıyorum.

Susan solda, önde, ucdan görünür. Kane dipte oturmaktadır.

KANE : Yarın bir piknik düzenlememiz lâzım, Susan.

SUSAN : Ha?

KANE : Yarın bir piknik düzenlememiz lâzım.

Susan alıcının karşısında başını kaldırır.

KANE *(dıştan) :* Gelenlerin hepsini geceyi Everglades'te geçirmeğe dâvet edeceğiz.

Susan oymalı bilmecenin parçalarını yere atar.

SUSAN : Herkesi dâvet etmek! Yani herkese emir vermek, hepsini çadırda yatmağa zorlamak istiyorsun! Hepsinin konforlu odaları, banyoları, lâzım olan her şey ellerinin altındayken niye çadırda yatarlar?

KANE : Yarın bir piknik düzenlememiz lâzım, Susan.

Zincirleme.

CALIFORNIA MANZARASI. BİR KUMSAL

Bir otomobil. Yarı–omuz çekimi. Kane ile Susan otomobilin arka kanapesindedirler. Arka camdan uzun bir otomobil kafilesi görünür. Müzik. (Kane hasır şapka, çizgili hafif bir elbise giymiş, kara gözlük takmıştır.).

SUSAN : Benim gerçekten istediğim hiç bir şeyi vermedin bana.

Kane ona bir bakar. Zincirleme.

Bir plajın toplu çekimi. Uzun bir otomobil kafilesinin geriye doğru yol aldığı görülür. Müzik. Zincirleme.

KAMP. GECE.

Şarkı söyliyen bir zencinin omuz çekimi. Müzik.

ŞARKICI : Aşk olamaz bu . . .

Şarkı söyliyerek dibe doğru yönelir. Alıcı geriye kaydırmayla, şarkı söyliyen çiftleri gösterir.

ŞARKICI : . . . zira

Gerçek aşk yoktur asla.
Bilirim, ben de oynadım
Bu oyunu, gerçek sandım
Mavi alevde kelebek gibi
Sonunda yine de yandım . . .

Alıcı yavaşça sola doğru giden birini izler. Bir çadırın önünde birçok davetli görünür. Bir adam, kebap yapan ahçının önünden geçer. Kebabın yapıldığı ocağa doğru aşağıya kaydırma.

ŞARKICI *(dıştan) :* Yıllar boyu
Kalbim çalkandı durdu
Deryasında gözyaşının
Bazan durup sorarım
Nedir bu? . . .

Zincirleme.

KANE'LERİN ÇADIRI. İÇ.

Susan çadırlarında sağda, önde oturmuştur, sırtı alıcıya dönüktür. Kane dipte bir koltuğa yığılmıştır. Kane yaşlanmış, yorgun görünür. Şarkıcının sesi belli belirsiz duyulmaktadır.

SUSAN : Ooo! Tabii, bana bir sürü hediyeler verdin, ama senin için hiç bir anlam taşımaz ki bu.

Koltuğunda oturan Kane'in omuz çekimi. Şarkıcının sesi duyulur.

KANE : Çadırdayız sevgilim, evde değil. Sesini yükseltmene lüzum yok, işitiyorum.

SUSAN *(dıştan, yüksek sesle)* : Bana bir bilezik vermekle, yüzüne bile bakmaksızın sandıklarda saklıyacağın bir heykele bilmem kaç yüz bin dolar vermek arasında ne fark var?

Kane gözlerini eğer, dudakları hafifçe kıpırdar.

SUSAN *(dıştan)* : Hepsi paranın marifeti. Hiç bir anlamı yok bunun.

Şarkıcının sesi belli belirsiz işitilmeğe devam eder.

SUSAN : Bana hiç bir vakit hiç bir şeyi...

Dudaklarını kıpırdatan Kane'in omuz çekimi.

SUSAN *(dıştan)* : ... İçinden gelerek vermedin. Yürekten gelen hiçbir şeyi.

Kane sakin bir sesle cevap verir.

KANE : Susan, rica ederim sus.

SUSAN *(dıştan)* : Hayır...

Susan sinir buhranının son kertesine varmış, bağırır.

SUSAN : ... susmıyacağım!

KANE *(dıştan)* : Susacak mı sın?

SUSAN : İçinden gelerek hiçbir şey vermedin bana! Sadece sana bir şeyler vereyim diye...

Bu sözler üzerine Kane koltuğunda doğrulur. Kane ayağa kalkarken dışarıdan şarkıcının sesi duyulmağa devam eder.

SUSAN *(dıştan) :* ... beni satın alınağa çalıştın!

KANE : Susan!

Alıcının karşısında öfkeli bir bakışla bakar. Ürkmüş bir halde başını kaldıran Susan'ın omuz çekimi. Müzik ve şarkıcının belli belirsiz sesi.

Dışarının çarpıcı çekimi: Zenci hâlâ şarkı söylemektedir. Çalgıcılar çalar, geride birkaç davetli müziğe tempo tutar.

ŞARKICI : Aşk olamaz bu...

Çadırın içine dönüş: Susan alıcının karşısında oturmaktadır. Kane önünde ayakta durur. Dışarıdan şarkıcının sesi gelir.

Alıcıya bakan Susan'ın omuz çekimi. Kane önde, ayakta durur, onu yukarıdan aşağıya süzer. Alttan görüş.

KANE : Ne yaptımsa seni sevdiğimden yaptım.

SUSAN : Hayır, beni sevmiyorsun. Sadece seni sevmemi istiyorsun. Tabii, ben Charles Foster Kane'im! *(Bir sessizlik.)* ... İstediğin bir şey varsa söyle, senin olsun.

Gözlerini kaldıran Susan'ın omuz çekimi.

SUSAN : ... ama sen, sen beni sevmelisin!

Kane, Susan'a şiddetli bir tokat yapıştırır. Susan geriye sendeler. Dışarıda bir kadının isterik kahkahaları duyulur. Önde duran Susan toparlanır.

Kane ayakta ona bakar. Dışarıda müzik ve gülüşmeler devam eder. Bir sessizlik. Susan gözlerini kaldırır.

SUSAN : Pişman olduğunu söyleme...

KANE : Pişman değilim.

Susan başını kaldırır, sola bakar. Yüzü karmakarışıktır. Dışarıda gülüşmeler ve anlaşılmaz konuşmalar.

Susan'ın yüzüne ve Xanadu'nun bir Vitrayına zincirleme.

XANADU. ŞATONUN SALONU.

Vitrayla süslü pencerelerin önünden Kane'in hizmetine bakan Raymond geçer. Çevrinme. Kane büyük merdivenlerden iner. Raymond hemen dönerek onu karşılamağa gider.

RAYMOND : Bay Kane, Bn. Kane sizi görmek istiyor.

İkisi karşılıklı dururlar.

RAYMOND : Marie sabahtan beri hanımın bavullarını hazırlıyor.

Kane birden görüntüden çıkar. Zincirleme.

XANADU. SUSAN'IN ODASI.

Kane önde bir kapıyı açar. Odanın dibinde Susan ile bir oda hizmetçisi görülür.

SUSAN : Arnold'e hazır olduğumu söyle, Marie. Bavulları almağa gelebilir.

MARIE : Peki, efendim.

Oda hizmetçisi çabucak alıcıya doğru gelir, Kane içeri girerken Marie dışarı çıkar. Kane kapıyı çarparak açar.

KANE : Sen aklını mı kaçırdın?

Açık bir bavulun üzerinden, sola, öne gelen Kane'e çevrinme. Kane sol, önde durur.

KANE : Misafirlerin, herkesin durumu öğreneceğini anlamıyor musun?

Susan'a doğru giderken alıcı Kane'i izler. Önde bir taş bebek.

KANE : Bavullarını hazırlıyorsun, otomobili istiyorsun!

SUSAN : Ve senden ayrılıyorum. Tabii öğrenecekler. Senden başka kimseyle vedalaşmadım, ama kimsenin duyup duymıyacağını da hiç düşünmedim...

KANE : Gitmene müsaade etmiyeceğim.

Susan yürür, fakat Kane onun yanına gider, kendisine doğru çeker.

SUSAN : Allahaısmarladık, Charlie.

Susan, Kane'i iter. Kane onu çağırır.

KANE : Susan!

Önde açık bir bavulun üstünden kapıya doğru giden Susan'ın çekimi. Susan durur, çevresine bakınır. Kane ağır bir darbe yemiş gibi ona doğru yürür ve durur.

KANE : Rica ederim, gitme... Rica ederim, Susan. *(Ona biraz daha yaklaşır)*. Bugünden sonra her şey senin dilediğin gibi olacak, Susan, senin istediğini sandığım gibi değil. Susan...

Kapının yanında duran Susan'ın dudaklarında hafif bir gülümseme vardır. Birbirlerine sabit bakışlarla bakarlar.

KANE : Gitmemen lâzım... Bana bunu yapamazsın.

SUSAN : Ya! Anlıyorum... Şikâyetçi olan yine sensin! Bana şikâyet etmek düşmez tabii. Bunun bana neye mal olduğu sana vız geliyor... Sana bunu yapamazmışım, öyle mi?... Yapayım da gör.

Susan'ın yarı–omuz çekimi. Onun karşısında duran Kane ucdan görünür, Susan'a bakar. Susan kararını verir, döner, kapıyı açar, odadan ve görüntüden çıkar. Kane çöküvermiştir. Kapıyı yeniden açar, koridorda uzaklaşan Susan'ı gözleriyle izler; eşikte, alıcının karşısında durur. Kane, koridorun dibine doğru uzaklaşan, büyük kapıyı açıp dışarı çıkan Susan'a şaşkınlıkla bakar. Zincirleme.

EL RANCHO. İÇ. ŞAFAK.

Thompson ile Susan bir masada oturmaktadırlar. Önde duran Thompson, Susan'ın sigarasını yakar. Alıcı hafifçe geriler.

SUSAN : Belki bilmiyorsunuzdur, bütün paramı kaybettim. Hem de epeyce bir para.

THOMPSON : Şu son on yıl çoğumuz için sıkıntılı geçti.

SUSAN : Yooo! Benim için sıkıntılı olmadı... Sadece elimde avucumda ne varsa kaybettim. Eee, Xanadu'ya gidiyor musunuz?

THOMPSON : Evet, pazartesiye. Gazeteden bir ekiple. B. Rawlston her yerin resmi çekilsin istiyor. Her şeyin... Bütün o koleksiyonların, sanat eserlerinin. Resimli bir dergide çalışıyoruz, bildiğiniz gibi.

SUSAN : Evet, biliyorum. Dinleyin, en akıl-

lıca iş, Raymond'la konuşmaktır. Kane'in hizmetine bakardı. Size öğreteceği çok şey vardır. Evin bütün sırlarını bilir.

THOMPSON : Neyse, biliyor musunuz, ben B. Kane'e biraz acıyorum.

Susan şaşırmış bir tavırla gözlerini ona diker.

SUSAN : Ben de öyle, düşünebilir misiniz?

Kadehini boşaltır, gözlerini tavandaki cama kaldırır, ürpererek mantosunun yakasını kaldırır.

SUSAN : Ooo! Baksanıza, gün doğuyor.

Geriye dikey kaydırma. Gün ışığı. Müzik.

SUSAN : Bir gün gelin de, bana hayatınızı anlatın.

Zincirleme.

Alıcı geriye kaydırmayla camdan ayrılır, gece kulübünün damındaki ışıklı yazıyı gerisin geriye asar.

Gece kulübünün damından Xanadu'nun parmaklıklarındaki Karmasına zincirleme. Müzik. Kararma.

XANADU. İÇ. AKŞAM ÜZERİ.

Raymond loşlukta kibrit çıkar, yüzü hafifçe aydınlanır.

RAYMOND : Rosebud mu?

Alıcı çok ağır geriye kaydırmayla önde, sağda duran Thompson'u ucdan gösterir.

RAYMOND : Size Rosebud'dan bahsedeceğim, Bay Thompson. Değeri nedir sizin için? *(Bir sessizlik.)* Bin dolar?

Raymond merdivenlerden iner, alıcı çevrinmeyle onu izler. Raymond büyük sahanlıkta durur,

gözlerini öne doğru kaldırır. Merdivenler. Üstten görüş.

THOMPSON *(dıştan) :* Anlaştık.

Thompson görüntüye girer, Raymond'un yanına kadar gider. Raymond ona döner.

RAYMOND : Peki, size söyliyeceğim, Bay Thompson...

İkisi de merdivenin basamaklarındadırlar, sonra öne doğru gelirler.

RAYMOND : ... Bazan acayip davranışları olurdu, bilirsiniz.

THOMPSON : Hayır, bilmiyorum.

RAYMOND : Evet, anlaşılmaz şeyler yaptığı olurdu.

Merdivenlerin basamaklarında dururlar. Loşlukta, alttan görüş.

RAYMOND : On bir yıl hizmetinde bulundum. Burada her şeyiyle ben meşgul oldum. Bundan dolayı, söylediğimi bilirim.

Raymond inmeğe devam eder. Thompson onu izler.

RAYMOND : Rosebud...

THOMPSON : Evet.

Alıcı Raymond'u izler. Raymond inerken sigarasını söndürür. Thompson onun yanına gelir.

RAYMOND : Evet, dediğim gibi, ihtiyar bazan tuhaflaşırdı. Ama onu nasıl idare etmek gerektiğini bilirdim.

THOMPSON : Titizdi, ha?

RAYMOND : Evet, ama nasıl idare edileceğini bilirdim. Meselâ karısının onu bırakıp gittiği gün yaptığım gibi.

Keskin bir çığlık atıp uçan bir papağanın çarpıcı çekimi. Omuz çekimi.

XANADU. DIŞ. TARAÇA. GÜNDÜZ.

Papağan taraçaya uçar, hızla geçen Susan görülür. Susan Xanadu'dan ayrılır.

Uzaktan Raymond, Susan'ın gidişini seyreder.

XANADU. İÇ. KORİDOR.

Up uzun bir koridorun ekseninden alınan çekim. Kane dipte, Susan'ın odasının eşiğindedir. Raymond önden görüntüye girer, durur, yavaş yavaş dönen Kane'e bakar.

XANADU. SUSAN'IN ODASI.

Kane sendeleyerek Susan'ın odasına döner, çevresine bakınır. Yatağın üzerindeki açık bir bavulu seyreder, kapağını kapatıp kaldırır, sonra fırlatıp atar. Bir başkasını alır, onu da aynı yöne, yatağa doğru atar. Bir başka bavulu tutar, onu da yere atar. Yatak örtüsünü çekip alır. Yatağın başlığına doğru gidip onu da çeker.

Yatağın başlığını sökerken bir masanın üstündekileri eliyle süpürerek atan, masayı deviren, elinin ulaşabildiği her şeyi darmadağın eden Kane'in çeşitli diz çekimleri.

Kane sarhoş gibi sendeliyerek öne gelir, bir an durur, sonra sendeleyip öfkeyle duvardaki rafları çatırdıyla söküp atar. Alttan görüş.

Kane yaptıklarının farkında olmaksızın sallanarak sağa doğru gider, bir rafın üstünde dizili kitapları yere atar, bir vazoyu odanın öbür ucuna fırlatır, koltuğun birini devirir, sendeleye

sendeleye odanın bir başka köşesine gider, duvardaki bir aynayı söküp atar, sonra öne gelir. Geriye kaydırma. Biblolarıı devirmeğe devam eder.

Bir cam kürenin boy çekimi üzerinde **ani** *duruş. Kane cam küreyi yakalar ve sakinleşir, sendeliyerek yavaşça dibe doğru gider. Gözleri, elinde tuttuğu cam küreye dikilmiştir. Cam küreyi tutan Kane'in elinin omuz çekimi. Yeleğinin cebinden çıkan saat zincirinin ucunda "K" harfi görünür.*

Cam kürenin içinde kar tanecikleri döner. Kane'in mırıldanması işitilir.

KANE *(dıştan) :* Rosebud . . .

Kane'in yüzüne dikey çevrinme : Gözleri öne eğik ve yaşlıdır. Hizmetçiler ve bazı misafirler dipte toplanırlarken Raymond ağır ağır yaklaşır. Kane gözlerini alıcıya doğru kaldırarak Raymond'a bakar. Omuz çekimi. Kane'in gözleri yaşlarla doludur. Müzik. Kane alıcıya doğru ağır ağır yaklaşır, alıcı Kane'i izler. Kane odadan çıkar. Geride darmadağınık oda görülür. Kane dimdik Raymond'un önünden geçer, alıcı geriliyerek Kane'i seyreden bir topluluğu gösterir. Kane döner, sola doğru gider. Kimseyi görmemiş gibi bir hali vardır. Görüntüden çıkarken aynadan görünür.

Alıcıya doğru yavaşça ilerliyen Kane'in toplu çekimi. Şaşkın bir hali vardır. Koridorda birikenler Kane'e bakmağa devam ederler. Müzik. Kane'in hareketini izliyen alıcı çevrinme yapar. Kane sağa doğru gider, görüntüden çıkarken iki

karşılıklı ayna arasından geçer, görüntüsü sonsuza kadar yansır. Müzik kesilir. Kararma.

XANADU. BÜYÜK HOL. AKŞAMA DOĞRU

Thompson sağda, önde, ucdan görünür. Raymond onun karşısında bir sütuna dayanarak konuşmasına devam eder.

THOMPSON : Anlıyorum. Rosebud hakkında bütün bildiğiniz bu mu?

RAYMOND : Evet. Bir de tam ölürken işittimdi; sadece "Rosebud" dedi ve elindeki cam küreyi bırakıverdi. Cam küre yere düşüp parçalandı. Ondan sonra ağzından başka kelime çıkmadı, öldüğünü anladım... Daha önce bir sürü anlamsız şeyler söylediydi.

THOMPSON : Siz duygulu bir insansınız, değil mi?

RAYMOND : Eee... Hem evet, hem hayır.

THOMPSON : Her neyse. Bütün bunlar bin dolar etmez.

Thompson öte yana doğru gider, merdivenden iner, alıcı kendisini izler. Raymond ona doğru döner.

RAYMOND : İsterseniz başka şeyler de sorabilirsiniz.

Thompson döner.

THOMPSON : Resimleri çeker çekmez gideceğiz.

Thompson merdivenleri inmeğe devam eder. Fotoğrafçılardan biri hole yığılmış heykellerin, sandıkların, paketlerin resmini çeker.

RAYMOND : Acele etmeyin, rahatınıza bakın.

Hole doğru geriye kaydırma. Raymond basamakların sonunda Thompson'a yetişir.

RAYMOND : Sinyali işletince tren istasyonda durur, ama beklemekten pek hoşlanmazlar.

Alıcı geriye kaydırmayla holde harıl harıl çalışanları gösterir: Fotoğrafçılar, gazeteciler, Kane'in koleksiyonunun sayımını yapanlar.

GENÇ BİR KADIN : No. 9182.

RAYMOND : B. Kane istediği vakit trenin bütün gün beklediği zamanları hatırlıyorum da...

GENÇ KADIN : İsa'nın doğumu...

DELİKANLI : İsa'nın doğumu.

BİR ADAM : Bir tablo daha...

DELİKANLI : ... Donatello'nun yaptığı sanılıyor. 1921 de Floransa'da satın alınmış.

THOMPSON : Haydi, biraz çabuk olalım.

GENÇ KADIN : İşte...

BİR ADAM : Değmez.

BİR BAŞKA ADAM : Peki. Öbürkü gelsin. Bunun resmini çekin.

GENÇ KADIN : Olur.

YARDIMCI : Dördüncü yüzyıldan bir Venüs. 1911 de satın alınmış. Fiyatı 25 bin dolar.

YARDIMCI : Çektin mi?

DELİKANLI *(dıştan) :* Hey!

Kutular, sandıklar, heykellerle dolu hol, üstten görüş. Aşağıdakiler başlarını alıcıya doğru kaldırırlar.

DELİKANLI *(dıştan) :* İnelim mi?

YARDIMCI : Evet, haydi.

Solda, önde duran ve ucdan görünen Thompson'un yüzünden sandık, heykel, v.s. yığınlarının ve üstteki galerinin alttan görüş çekimi. Yukardaki delikanlı işaretler yapar ve bağırır.

DELİKANLI : Tamam.

RAYMOND : Bay Thompson bütün bunlar...

Raymond bir sandığın yanında ayakta duran ve dipte başka bir sandığın üzerine eğilen Thompson'la konuşmaktadır.

RAYMOND : ... ne kadar eder dersiniz?

THOMPSON : Milyonlarca lira...

Çalışan adamların önünden geçerek sola doğru gider.

THOMPSON : ... tabii ilgilenen çıkarsa şayet.

RAYMOND : Her neyse, bütün bunları Amerika'ya getirdi ya.

SANTORO : Nedir bu?

EDDIE : Bir Venüs daha.

BILL : 25 bin dolar. Başsız bir kadın için dünyanın parası.

DICK : 25 bin dolar ha!

İki adam eşyaların sayımını yapanların çevresini dolanarak sola, öne doğru giderler.

THOMPSON : Milyonlarca lira.

RAYMOND : Bankalar tongaya bastı ha?

THOMPSON : Vallahi bilmem artık. Bir kolayını bulurlar her halde.

O'CONNELL : Hiç bir şeyi atmazdı...

Kocaman bir kupanın üstündeki yazıyı okuyan Walter'e çevrinme. Thompson ile Raymond sağ-

dan görüntü dışına çıkarlar. Genç bir kadın öne gelir.

WALTER : "*Inquirer*'in dört yüz altınış yedi mensubundan B. Kane'e hoş geldiniz."

Genç kadın bir sobanın yanında durur, çevresinde bir topluluk kümelenir.

HARRIET : Little Salem, Colorado'dan Mary Kane'e ait bir fırın. Değeri: 2 dolar.

ALLAN : Her şeyin kaydı var. Kelepirden sanat eserine kadar.

Heykelleri ve öbür eşyayı ambalaj yapmağa çalışan adamların yarı–toplu çekimi. Walter sola doğru gider.

WALTER : Vay canına, adamın sahiden koleksiyon hastalığı varmış ha?

THOMPSON : Hem de ne olursa olsun, her şeyin koleksiyonu . . .

RAYMOND : Öyle herkese benzemiyen bir koleksiyoncu.

Genç kadın iki adamı öne kadar izler.

LOUISE : Hey! Buraya bakın, bir oymalı bilmece.

O'CONNELL : Daha önce de sürüyle çıktıydı bundan.

WALTER : Holün dibinde bir Birmanya tapınağı ile üç İspanyol tavan bezemesi var.

KATHERINE : Evet, daha sandıklarından çıkarmadılar.

HEUTNER : Şurada bir İskoç şatosunun parçaları var . . . Ama açmak zahmetine bile katlanmamışlar.

Thompson öne doğru gelir, paltosunu alır. Kadın ve erkeklerden bir gazeteci topluluğu onu izler.

WILSON : Aklıma ne geldi bakın... Bütün bunları bir araya getirseler, sarayları, resimleri, oyuncakları, hepsini... Ortaya ne çıkardı acaba?

Thompson öne döner.

THOMPSON : Charles Foster Kane.

ALLAN : Ya da "Rosebud"... *(Bir sessizlik.)* Ne dersin, Jerry?

Herkes güler.

KATHERINE : Rosebud mu, nedir o?

RAYMOND : Ölürken söylediği şey.

Alıcı geriye kaydırmayla topluluğu gösterir.

EDDIE : Ne olduğunu anlıyabildin mi bunun?

THOMPSON : Hayır.

WALTER : Ne ele geçirebildin, Jerry?

THOMPSON : Doğrusunu istersen hemen hiç.

Thompson genç bir kadının elindeki kutuda bulunan oymalı bilmece parçalarını düşürür, sonra kutuyu ondan alıp öne gelir.

THOMPSON : Yola koyulsak iyi olacak.

WALTER : Şimdiye kadar ne yaptın?

THOMPSON : Oymalı bilmeceyle oyalandım.

LOUISE : Rosebud'un ne demek olduğunu ortaya çıkàrsaydın, bahse girerim ki, her şeyi anlıyacaktın.

THOMPSON : Hayır, sanmıyorum. Hayır. B. Kane istediği her şeyi olan ve her şeyi kaybeden bir insandı. Rosebud, belki de ele geçiremediği bir şeydi... Ya da kaybettiği bir şey. Her ne olursa olsun, bu kelime her şeyi izah etmiyecekti. Bana kalırsa, hiç bir kelime bir insanın hayatını

izaha yetemez. Hayır, bana göre Rosebud oymalı bilmecenin bir parçasıdır... kayıp bir parçası.

Thompson paltosunu giyer.

THOMPSON : Haydi bakalım, yola çıkalım, yoksa treni kaçırırız.

Zincirleme.

Sayısız heykel, sandık, paket, v.s.. bulunan holün üstten görüş çekimi. Thompson ile arkadaşları öne doğru ilerler. Müzik.

XANADU. MAHZEN.

Genel çekim, üstten görüş... Gökdelenlerle dolu bir şehrin uzaktan görünüşünü andıran bir manzara... Gerçekte bunlar sayısız sandık, heykel, kutu, v.s. yığınıdır. Zincirleme. Sandıkların üzerine ağır kaydırma. Müzik.

Alıcı, madenden bir karyolanın çevresini dolaşır, Kane'in annesine ait eşyalara yaklaşır. Bir adam görüntüye girer, bir kızağı alır, döner, görüntüden çıkar.

Kocaman bir ocağa çeşitli eşyayı atan adamlar. Dipte duran Raymond eliyle işaretler yaparak talimat verir. Bir adam elinde kızakla alıcıya doğru gelir.

RAYMOND : Onu da yakınız.

Adam ocağa yaklaşır, alıcı onu izler. Adam sapar, görüntüden çıkar. Yanmakta olan kızağı saran kor halindeki ateşe kaydırma. Kızağın üstünde "Rosebud" *kelimesi okunur. Zincirleme. Ocağın omuz çekimi: Kızak yanmağa devam eder.* "Rosebud" *kelimesini meydana getiren*

harfler yavaş yavaş yanar, boyalar kabarır ve kabuk halinde dökülmeğe başlar. Alıcı, ocağa yaklaşmağa devam eder. Kararma.

XANADU. DIŞ. GECE.

Tepenin ve Xanadu şatosunun görünüşü: Şatonun bir kanadı. Alttan görüş. Bir bacadan koyu bir duman yükselir. Göğe doğru yükselen koyu dumanı izliyerek diklemesine kaydırma. Sonra "Girmek yasaktır" *yazılı levhanın görüldüğü parmaklıklara ağır çevrinme. Zincirleme.*

Xanadu tepesinin yeni çekimi: Şato dipte, sağda tepenin doruğunda profil halinde görülür. Alıcı giriş parmaklıklarına doğru çevrinirken perdede "SON" *kelimesi belirir. Kararma.*

Bunun ardından filimden alınmış sahneler ve bazı alt–yazılarla verilen tanıtma yazıları başlar.

YAZI :

"*Citizen Kane*'in başlıca oyuncularından çoğu sinemaya yeni gelmiş kimselerdir. *Mercury Theater* size bunları tanıtınakla şeref duyar."

Zincirleme.

Leland'ın yarı–omuz çekimine dönüş. Hastanenin taraçasında gülümsiyerek oturmaktadır. Siperliğini çıkarır.

LELAND : Ben belki de onun... onun... şimdi sizin kullandığınız deyimle yağcısıydım.

Alt–yazıda oyuncunun adı: Joseph Cotten.

Thompson'un sağda, önde, ucdan görünerek Susan'la karşılıklı oturduğunu gösteren çekime dönüş.

SUSAN : Bütün bunlar onun düşüncesiydi... Hepsi onun düşüncesi... Benim onu bırakıp gitmem hariç.

Alt–yazıda oyuncunun adı : Dorothy Comingore.

Kane'in annesinin konuştuğu sahneye dönüş. Thatcher ile baba gerìdedir.

ANNE : Her şeyi hazır... Dengini hazırlıyalı bir hafta oluyor.

Alt–yazıda oyuncunun adı : Agnes Moorehead.

Yarı–omuz çekimindeki Emily'nin çiçeklerinin üstünden Kane'e bakıp konuştuğu çekime dönüş.

EMILY : Bazan kendi kendime soruyorum... etten kemikten bir rakip daha mı iyi olurdu diye?

Alt–yazıda oyuncunun adı : Ruth Warrick.

Kane'in sırtı alıcıya dönük, Gettys'i dinlediği yarı–omuz çekimine dönüş.

GETTYS : Ama size başka dersler de lâzımmış ve başka dersler de alacaksınız.

Alt–yazıda oyuncunun adı : Ray Collins.

Inquirer'*in eski yazıişleri müdürü Carter'in birşeyler kekelediği çekime dönüş.*

Alt–yazıda oyuncunun adı : Erskine Sanford.

Alıcıya dönük olarak masanın başında oturan Bernstein'la konuşan Thompson'u gösteren çekim.

BERNSTEIN : Kimmiş işi başından aşkın olan? Ben Yönetim Kurulu Başkanıyım. Yani boş gezenin boş kalfası! Ne öğrenmek istiyorsunuz?

Alt–yazıda oyuncunun adı : Everett Sloane.

THOMPSON : Pekâlâ! Bay Bernstein, düşün-

müştük ki... acaba ölürken... son sözleriyle ne demek istediğini öğrenebilir miyiz?

Thompson'un görüntüsü altında alt–yazıda oyuncunun adı: William Alland.

Thompson'un önde ucdan görünerek karşısındaki Raymond'u konuşturduğu çekime dönüş.

THOMPSON : Siz duygulu bir insansınız, değil mi?

RAYMOND : Eee... Hem evet, hem hayır.

Alt–yazıda Raymond'u oynıyan oyuncunun adı: Paul Stewart.

Oturduğu yerde mektup okuyan Thatcher'in çekimi.

THATCHER : Gazete yönetmek eğlenceli bir iş olacak!

Yüzünü buruşturup çevresine bakınır.

THATCHER : Gazete yönetmek eğlenceli bir iş olacak!

Alt–yazıda oyuncunun adı: George Coulouris.

Kararma. (Daha sonra perdede beyaz harflerle, başta verilen tanıtma yazılarının geri kalanı görünür).

SÖZLÜK

(Bu küçük sözlükte, senaryonun metninde geçen sinemacılık terimlerinin kısa açıklaması yer almaktadır.)

açıklayıcı : Filmin görüntülerini açıklamak üzere dıştan konuşan kimse.

alıcı : Sinema filmi çevirmekte kullanılan aygıt, sinema makinası.

alttan görüş : Alıcının merceğinin yukarıya doğru çevrilmiş durumunda alınan sahne. Böylece aşağıdan yukarıya doğru bakan kimseninkine benzer bir görüş noktası meydana gelir.

altyazı : Görüntünün altına doğru yer alan, açıklama ya da çeviri yazısı.

ara görüntü : Genellikle vücudün bölümlerini, çeşitli eşyayı, özellikle her hangi bir yazıyı son derece büyük olarak veren görüntü.

ayrım : Bir ya da daha çok sahne içinde geliştirilip, konunun tamamlanmış bir parçasını veren filim bölümü.

ayrıntı çekimi : Her hangi bir cismin çok yakından alınmış görüntüsünü veren çekim.

bindirme : Aynı filim parçası üzerine iki ayrı görüntünün alınması; bunun sonucu ayrı ayrı görüntüler birbirinin üstüne binmiş olarak görünür.

boy çekimi : Bir insanı boylu boyunca çerçeveliyen büyüklükteki çekim.

çarpıcı çekim : Çok kısa süren, genellikle çok yakından alınan çekim.

çekim : Alıcının sürekli olarak bir kez çalıştırılmasıyla elde edilen filim parçası. Büyüklük, görüş açısı, görüş noktası gibi yönlerden değişiklik gösteren filim parçalarının her biri.

çevrinme : Alıcının, dikey ekseni çevresindeki 360 lik dönüşünden her hangi biri.

dış : Açık havada geçen ya da açık havada çevrilen sahnelerin bulunduğu çekim.

dıştan : Sesin, görüntüde bulunmıyan bir kaynaktan çıkması durumu.

dikey çevrinme : Alıcının, yatay ekseni çevresinde aşağıya yukarıya hareketi.

diklemesine kaydırma : Alıcının asansör çeşidinden bir araçla aşağıya yukarıya hareket ettirilerek çalıştırılması.

diz çekimi : Bir insanı dizinden ya da baldır ortasından yukarısına kadar çerçeveliyen çekim.

genel çekim : İnsanları geniş bir dekor ortasında veren çekim.

geriye kaydırma : Alıcının çevrilen cisimden uzaklaştırılması.

göğüs çekimi : Bir insanı göğsünden yukarısına kadar çerçeveliyen çekim.

görüntü : Filmin üzerindeki dik dörtgen resimlerden her biri. Bunun perdeye yansıtılmış biçimi.

gösterici : Sinema filimlerinin perdeye yansıtılmasını sağlıyan aygıt.

gösterim odacığı : Sinema salonunda perdenin karşısındaki duvarın gerisinde yer alan, içinde gösterici bulunan küçük oda.

gösterim odası : Stüdyolarda iş kopyalarının gösterilmesine ayrılan oda.

gösterim penceresi : Gösterim odacığının perde karşısına düşen küçük penceresi. Göstericinin yansıttığı görüntüler buradan çıkarak perdeye düşer.

haber filmi : Haber özelliği gösteren olayları meydana geldiği anda tespit ederek çevrilen filim.

iç : Kapalı yerlerde çevrilen, bir yerin içini gösteren çekim.

kararma : Görüntülerin gittikçe kararıp görünmez olması durumu.

omuz çekimi : Bir insanı omuzlarından yukarısına kadar çerçeveliyen çekim.

ön : Sahnenin önündeki bölüm, öne düşen yerler.

öne kaydırma : Alıcının çevrilen cisme yaklaştırılması.

silinme : İkinci çekimin görüntüsünün, ilk çekimin görüntüsünün yerini almak üzere hareketi.

uc : Önde bir cismin ya da bir kişinin yalnız bir parçasının göründüğü çekim.

üstten görüş : Alıcının merceğinin aşağıya doğru çevrilmiş durumunda alınan sahne.

yıldırım geçişi : Alıcının çok hızlı çevrinmesiyle meydana gelen durum.

zincirleme : Bir çekimin öbür çekime bindirmeyle bağlanması.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Küçük Kane, Thatcher'le tanışıyor. Geride Kane'in babasıyla annesi (s. 61).

Leland, Kane ve Carter, gazetenin rolünü tartışıyorlar (s. 85).

Kane, gazetecilikteki ilkelerini hazırlıyor (s.87).

Inquirer mensupları ziyaret masasında (s.92).

Kane, ikinci eşi Emily'yle kahvaltı masasında (s. 112).

Kane, Madison Square Garden'de seçim konuşması yaparken (s. 121).

Seçim konuşmasından sonra Kane, ilk eşi ve çocukları (s. 124).

Kane'in çocukken oynadığı kızak yanarken: "Rosebud'un anahtarı. (s. 185).

Sinemacılıkta hiçbir tecrübesi olmayan 25 yaşında bir genç 1940 ta ilk filmini çevirdi. Gencin adı Orson Welles, filmin adı "Yurttaş Kane"di. Sinema tarihinde örneğine raslanmıyan bir olay olarak, 25 yaşındaki gencin bu ilk denemesi sinema anlatımında bir çığır açtı, bir devrim yaptı, kendinden sonraki çalışmaları büyük ölçüde etkiledi. "Yurttaş Kane" o günden bu yana bir sinema klâsiği olarak gittikçe artan bir önem kazandı. "Yurttaş Kane"in senaryosu, birçok sinema okulunda örnek senaryo olarak okutulup incelenmektedir.

- 1941: "The New York Critics Circle"ün en iyi filim ödülü
- 1941: "National Board of Review"in en iyi filim ödülü
- 1941: En iyi senaryo Oscar'ı
- 1958: Brüksel Dünya Sergisi'nde sinema tarihinin en iyi on iki filmi arasında dokuzuncu
- 1962: İngiliz Sinema Enstitüsü'nün organı "Sight and Sound" dergisinin dünya sinema eleştirmecileri arasında açtığı soruşturmada sinema tarihinin en iyi on filmi arasında birinci.

6.40.-TL

Kapak baskısı : Remzi matbaası - Ankara